

Mislykkede stater, internasjonal sikkerhet og en post-westfalsk orden

En studie av Afghanistan og Somalia; som mislykkede stater og som en trussel mot internasjonal sikkerhet.

Raymond Andreas Berglund

STV-3900 – Masteroppgave i Statsvitenskap, mai 2018.

Sammendrag

Denne mastergradsoppgaven omhandler fenomenet mislykkede stater (Failed States) og disse statenes innvirkning på internasjonal sikkerhetspolitikk. Problemstillingen analyseres ved hjelp av perspektiver fra henholdsvis realisme og konstruktivisme, mens oppgaven som helhet er fremstilt ved hjelp av en kvalitativ metodisk tilnærming.

Etter den kalde krigens slutt og utover 1990-tallet dukket fenomenet om mislykkede stater opp både innenfor det akademiske miljøet og innenfor internasjonal politikk. Selv om begrepsbruken rundt fenomenet er flittig brukt, er likevel definisjonen av selve begrepet vidt og lite konkret. Derfor er det i denne oppgaven valgt å bruke definisjonen hentet fra Robert I. Rotberg som beskriver en mislykket stat på følgende måte: *en stat har mislyktes når den ikke er i stand til å sikre de mest elementære politiske goder for sin befolkning.*

Av verdens 192 stater, var det i 2008, 81 av disse som kunne regnes for å være i faresonen for å havne i kategorien av mislykkede stater. Årsaken til at stater mislykkes er sammensatt av mange variabler, men om staten rammes av interne stridigheter eller borgerkrig, viser det seg at veien til mislykkethet er kort. En annen samlende variabel for mislykkede stater, er at de har en kolonial fortid. Dette kombinert med en rask statsbyggingsprosess og en rask moderniseringsprosess, har resultert i svake statlige institusjoner ofte preget av nypatrimonialistiske tendenser.

Oppfattelsen av mislykkede stater som en eksistensiell trussel mot den internasjonale orden og mot de ledende vestlige stater, er av mange oppfattet som et konstruert trusselbilde. En ny trussel som på mange måter skal erstatte det tradisjonelle trusselbildet fra den bipolare orden under den kalde krigen. Men det kan stilles spørsmål rundt hvor reelt trusselen fra mislykkede stater virkelig er, særlig om man sammenligner denne trusselen mot den eksistensielle trusselen fra den kalde krigen.

Forord

Først og fremst vil jeg rette en takk til min veileder, Marcus Buck, for en meget faglig og kyndig veiledning. Det var i en av hans forelesninger innenfor Moderne Politisk Analyse at temaet om mislykkede stater dukket opp som en potensiell problemstilling for min masteroppgave.

Arbeidet med en masteroppgave kan være en tung og arbeidskrevende prosess. Det er derfor – slik jeg anser det – svært viktig med en nøye vurdering av tema og problemstilling. Det bør være noe man interesserer seg for. I så tilfelle har tema og problemstilling for denne oppgaven truffet på en særdeles god måte. Etter ett år med arbeid, er jeg ikke på noen måte gått lei av oppgaven eller tematikken og om muligheten skulle by seg, er jeg villig til å følge tematikken videre.

Til slutt vil jeg takke Lesehuset og mine medstudenter for to trivelige år med masterstudier.

Lykke til videre!

Raymond A Berglund

Tromsø, mai 2018

Antall ord: 29907

Innholdsfortegnelse

1	Innledende del	1
1.1	Innledning.....	1
1.2	Problemstilling og forskningsspørsmål.....	4
1.3	Begrepsbruk	5
1.4	Oppgavens oppbygging og avgrensing	6
2	Mislykkede stater	9
2.1	Begrepet om en mislykket stat	11
2.2	Indikatorer til en mislykket stat.....	12
2.3	Årsaker til mislykkede stater.....	13
2.4	Konsekvenser av mislykkede stater	14
2.5	Mislykkede stater og internasjonal politikk	16
2.6	Oppsummering	17
3	Teori	19
3.1	Realisme	22
3.1.1	Statlig suverenitet og internasjonalt anarki	24
3.2	Konstruktivisme	25
3.2.1	Dypere og bredere sikkerhetsforståelse.....	27
3.3	Subaltern Realism og Nypatrimonialisme.....	30
3.4	Oppsummering	33
4	Metodisk tilnærming	35
4.1	Forskningsdesign og avgrensinger	36
4.1.1	Casestudiet	36
4.1.2	Within-case studie og prosessporing.....	37
4.1.3	Dokumentanalyse og litteraturgjennomgang	41
4.1.4	Validitet og reliabilitet	43
4.1.5	Kildekritikk	43

4.2	Oppsummering	44
5	Empiri og historisk bakgrunn	45
5.1	Afghanistan	45
5.2	Somalia.....	52
5.3	Oppsummering	59
6	Analyse.....	61
6.1	Hvordan defineres en mislykket stat og hva innebærer det?.....	62
6.2	Hvordan havnet Afghanistan og Somalia i denne kategorien?	67
6.3	Hvorfor blir mislykkede stater sett på som en trussel mot internasjonal sikkerhet? 73	
6.4	Oppsummering	80
7	Konklusjon	83
	Referanseliste	1

1 Innledende del

President George W. Bush uttalte i 2002 at "the United States today is threatened less by conquering states than we are by weak and failing ones", (Woodward 2017:26) mens USAs utenriksminister Condoleeza Rice skrev om de endringene hun opplevde under sine åtte år i den amerikanske regjeringen "... it is vital to our national security that states be willing and able to meet the full range of their sovereign responsibilities, both beyond their borders and within them." (Woodward 2017:134) I Storbritannias første nasjonale sikkerhetsstrategi fra 2008 kunne man lese følgende:

In the past, most violent conflicts and significant threats to global security came from strong states. Currently, most of the major threats and risks emanate from failed or fragile states... Failed and fragile states increase the risk of instability and conflict, and at the same time have a reduced capacity to deal with it, as we see in parts of Africa. They have the potential to destabilise the surrounding region. Many fragile states lack the capacity and, in some cases, the will adequately to address terrorism and organised crime, in some instances knowingly tolerating or directly sponsoring such activity (Newman 2009:435).

Fenomenet om den mislykkede staten er altså blitt så viktig i det internasjonale politiske systemet at den blir sett på som den største trusselen mot verdens mektigste stat og dens allierte. Dette i seg selv er grunn nok til å studere fenomenet nærmere.

1.1 Innledning

Denne masteroppgaven retter fokuset mot det mye brukte og populære begrepet om en *mislykket stat* (Failed State). Dette er som oppgaven vil redegjøre for senere, et begrep som dukket opp i akademia via en artikkel skrevet av Gerlad B. Helman og Steven R. Ratner, publisert vinteren 1992-1993. Siden den gang har begrepet blitt flittig brukt innen akademia og media, blant nasjonale- og internasjonale organisasjoner, i nasjonal- og internasjonal politikk. Men til tross for dette er ikke begrepet i seg selv blitt gitt en grundig definisjon og av den grunn brukes begrepet løst om mange av verdens svake og fattige stater. Begrepet er uten tvil negativt ladet og i den betydning kan det brukes som et politisk virkemiddel, både internt i et lands politiske maktkamp, så vel som i internasjonal politikk (IP). Det er derfor svært viktig å kunne rydde opp i begrepsbruken om mislykkede stater i denne oppgaven. Dette for å kunne definere en begrepsbruk robust nok til å brukes som et analytisk verktøy i arbeidet med å fastslå hvilke kriterier man skal legge vekt på i karakteristikker om mislykkede stater. I en analyse utført av United States Institute of Peace (USIP) – hvor temaet var samarbeid mellom USA og Kina – ble det erkjent at begrepene "failing states" og "failed states" blir brukt for enkelthetsens skyld (Woodward 2017:12).

Også i Norge ble begrepet tatt i bruk i norsk utenrikspolitikk og academia. I Øyvind Østeruds Statsvitenskapelige leksikon kan man lese at:

Mislykket stat brukes om stater som ikke er i stand til å skaffe befolkningen elementær trygghet, opprettholde offentlige funksjoner og sikre grensene og territoriet. En mislykket stat er i realiteten et anarki med rivalisering mellom krigsherrer, militser og stridende folkegrupper. Likevel kan enkelte lokale styringsordninger fungere i en mislykket stat, og der det er flytende overganger mot mer velfungerende stater. De ulike mellomformene, der enkelte statsfunksjoner virker relativt bra, kalles gjerne *svake stater* (Østerud 2011:172-173).

Mye av definisjonen gitt av Østerud finner man igjen i andre definisjoner og det er en relativ akademisk konsensus om at mislykkede stater ikke er i stand til å gi sin befolkning elementær trygghet eller sikre sine grenser og sitt territorium. De er ofte i en anarkistisk tilstand, med rivalisering mellom staten og andre aktører om statens relative autonomi, gjerne med etniske, religiøse, kulturelle eller språklige skillelinjer. Men ikke alltid. Hva skiller en mislykket stat fra en svak stat, eller fra en liten stat, eller fra en fattig stat? Det er denne ”flytende overgangen”, som Østerud uttrykker det, som er problematisk. Denne vage definisjonen, eller rettere mangelen på definisjon, åpner for en lemfeldig bruk av begrepet overfor stater som opplever etniske-, religiøse-, kulturelle- eller språklige rivaliseringer. Eller som i internasjonal politisk diskurs kan anses som en fiendtlig innstilt stat. Slik som i ordkrigen mellom Bush administrasjonen og President Chavez, ble begrepet mislykket stat brukt om Venezuela. Dette til tross for at Venezuela skåret høyest av de latinamerikanske statene om tilslutning til demokratiet. Venezuelanere selv og andre kommentatorer konkluderte med at begrepet *mislykket stat* kunne brukes om alle stater som ikke var enige med den amerikanske politikken eller som USA ikke likte. Noe som ble styrket gjennom den gjentatte bruken av begrepet fra Washington og London om Robert Mugabes Zimbabwe (Woodward 2017:21). Noen forfattere vil hevde at begrepet brukes av vestlige ledere som et moderne virkemiddel for maktutøvelse mot den post-koloniale verden. Som en type hegemonistisk identitetspolitikk. Dette vil redegjøres for senere i oppgaven.

Det er særlig to stater som pekes ut når det kommer til beskrivelsen og definisjonen av en mislykket stat: Afghanistan og Somalia. Nær samtlige studier av mislykkede stater er enige om at det finnes bare en stat som passer konseptet perfekt og har gjort det siden begrepet dukket opp: Somalia. Det neste landet som fikk stor oppmerksomhet rundt begrepet var Afghanistan, som i etterkant av 11. september 2001, på mange måter erstattet Somalia som det symbolske tilfellet (Woodward 2017:18). Derfor er det nettopp disse to statene fokuset rettes mot i denne oppgaven.

At begrepet dukket opp på begynnelsen av 1990-tallet er heller ingen tilfeldighet. Det har alltid eksistert svake og dysfunksjonelle stater, gjennom alle tider, men det var spesielt ved den kalde krigens slutt at disse ble mer synlige. Gjennom den bipolare verdensorden under den kalde krig ble mange av disse statene holdt oppe av store bistandssummer fra henholdsvis den vestlige eller den østlige siden av jernteppet. Da denne bistanden i vesentlig grad falt bort ved jernteppets fall på begynnelsen av 1990-tallet, ble disse statene stående alene uten den bistandsstøtten de var blitt avhengige av. Samtidig, med bortfallet av Sovjetunionen som en eksistensiell trussel mot vesten, ble den vestlige sikkerhetspolitiske diskursen åpnet for å tolke nye potensielle trusler.

Så hvorfor har betydningen av fenomenet rundt mislykkede stater hatt så stor innvirkning på IP, særlig sett fra vestlige ledes perspektiv? Noe av årsaken kan være at mislykkede stater utfordrer den etablerte oppfattelsen av det internasjonale politiske systemet, den Westfalske orden. Grunnlaget for dagens internasjonale orden er bygget rundt oppfattelsen av autonome og selvstendige stater, som en egen selvstendig og juridisk person, har krav på selvstendighet og uten innblanding utenfra i sine interne anliggender. Ikke minst blir staten sett på som en rasjonell aktør og fra realismens perspektiv, den viktigste aktøren. Dette er arven fra det Westfalske statssystemet. Mislykkede stater representerer en kollaps i statens interne suverenitet (Woodward 1999:56). Dagens internasjonale orden preges også av en stadig dypere integreringsbølge gjennom globalisering, som på sin side kan virke å svekke statlig suverenitet og å gjøre staten som aktør mindre viktig enn tidligere. Likevel med begrepet mislykket stat og de konsekvenser de fører med seg, kan vi se hvor viktig staten fortsatt er i det internasjonale politiske systemet. For at globalisering kan fungere, krever den suverene stater som kan gi suverene garantier, samt utvise kontroll over voldsbruk i sine territorier (Woodward 1999:56).

Temaet i denne masteroppgaven vil være på sikkerhetspolitikk, som et underemne under den større paraplyen Internasjonal Politikk (IP). Fokuset vil være på hvilke konsekvenser fenomenet mislykkede stater har for den sikkerhetspolitiske situasjonen i verden. Som analyseverktøy for denne analysen vil jeg både ta for meg et realistisk perspektiv og et konstruktivistisk perspektiv. Dette fordi i en sikkerhetspolitisk analyse er det vanskelig å komme utenom realismeperspektivet, men siden fenomenet mislykket stat er et relativt nytt begrep kan ikke dets implikasjoner beskrives utelukkende sett fra realismens perspektiv. Realismen blir rett og slett for begrenset til å kunne beskrive de dypere og mer omfattende implikasjoner og ikke minst årsaker til at mislykkede stater som fenomen påvirker sikkerhetspolitikken. Derfor vil konstruktivismen fungere som et utmerket alternativt perspektiv.

Årsaken til at jeg har valgt meg dette temaet for mastergradsoppgaven er av flere grunner. For det første ønsket jeg å skrive om noe jeg selv har stor interesse for. Jeg har alltid holdt sikkerhetspolitikk for å være svært interessant og ønsker å kunne jobbe med relaterte problemstillinger i et senere yrke. For meg var det viktig å forske på noe som jeg selv interesserer meg for, da en oppgave uten særlig egeninteresse, ville bli vanskelig å følge opp helhertet. For det andre, så anser jeg dette temaet for viktig, og ikke minst for å være svært faglig relevant og ”i tiden”. For det tredje, så er ikke dette temaet forsket på i like stor grad som andre mer tradisjonelle temaer og problemstillinger innen sikkerhetspolitikk. Dette kan støttes av den enkle observasjon av at det ikke finnes en konkret definisjon av fenomenet.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Denne masteroppgaven er en casestudie av mislykkede stater hvor jeg bruker Afghanistan og Somalia som eksempler for å belyse hva som konstituerer en mislykket stat, samt hvilke konsekvenser disse statene har hatt på- og fortsatt har på både en regional sikkerhetssituasjon og den internasjonale sikkerhetssituasjonen.

Problemstillingen til mastergradsoppgaven er en todelt problemstilling som følger:

A: Hvilke kriterier beskriver en mislykket stat og hvilke mekanismer ledet stater som Afghanistan og Somalia til å havne i denne kategorien?

B: Hvilke sikkerhetspolitiske konsekvenser har slike stater på den internasjonale orden?

For å kunne besvare denne problemstillingen har følgende forskningsspørsmål blitt utarbeidet:

1. Hvordan defineres en mislykket stat og hva innebærer det?
2. Hvordan havnet Afghanistan og Somalia i denne kategorien?
3. Hvorfor blir mislykkede stater sett på som en trussel mot internasjonal sikkerhet?

1.3 Begrepsbruk

Den mest vanlige definisjonen av en *stat* kommer fra Weber og beskrives som: en institusjon med monopol på legitim bruk av vold innen et definert område (Østerud 2011:297). Selv om denne definisjonen er forent med mange problemer, regnes den fremdeles som den beste og mest brukte definisjonen. Hovedpoengene er: territoriet, autoritet bundet på monopolet for maktutøvelse og legitim bruk av vold, og anerkjennelse innenlands og utenlands (Gros 1996:456).

En *nasjon* er et mer kompleks begrep som innebærer flere aspekter. En nasjon kan vise til et rettighetsfellesskap, der alle borgere skal ha like rettigheter og selv velge sine representanter til den lovgivende forsamlingen. En nasjon kan betegnes med et folk med kulturfellesskap, som skiller folket fra en nasjon til en annen. Samlet kan vi si at en nasjon er ”et opplevd fellesskap som definerer seg selv ut fra noen historiske og kulturelle tradisjoner, og som har en felles identitet overfor andre tilsvarende grupper” (Østerud 2011:179).

Nasjonalstaten betegner en stats-idé der stat og nasjon sammenfaller. Nasjonalstaten representerer en normativ modell for nasjonsbygging, med røtter i den franske revolusjonen og folkesuverenitetsprinsippet. ”Denne modellen er også grunnlaget for FN-paktens universelle fredsvisjon: Verden er naturlig inndelt i nasjoner som alle har rett til selvbestemmelse, basert på gjensidig anerkjennelse og et samordnet system for kollektiv sikkerhet.” (Østerud 2011:181)

Begrepet *mislykket stat* ble introdusert i den akademiske diskursen i 1992-93. Selv om forskere er uenige om en presis definisjon, beskriver begrepet generelt stater som ikke fungerer internt og derav ikke er i stand til å møte sine forpliktelser i henhold til internasjonal lov. Mislykkede stater er motparten til ideale- eller sterke stater sett i det Westfalske statssystemets perspektiv, som utøver full kontroll over sine territorier og sine borgere. De ideale statene har et velfungerende styresett og sterk legitimitet, både internt og internasjonalt, og hvor staten hevder sitt monopol på vold og leverer offentlige og politiske goder i retur, i tillegg til at de kan overholde sine internasjonale forpliktelser. I mislykkede stater, har ikke-statlige aktører kontroll over mindre eller større deler av statens ressurser og befolkning. Staten hevder ikke sitt monopol på vold eller er i stand til å levere offentlige og politiske goder. Den statlige økonomien har i mange tilfeller kollapset, som igjen fører til sult, flyktningestrømmer og menneskerettighetsbrudd. Vedlikehold av statens infrastruktur forsømmes og levestandarden faller raskt. Mislykkede stater mister sin legitimitet blant egne innbyggere og opplever interne

væpnede stridigheter, ofte med rot i historiske etniske, religiøse eller regionale konflikter og rivalerier (Yoo 2011:100).

Når det gjelder *sikkerhetspolitikk* velger Østerud å sitere den svenske statsviteren Nils Andréén, ”en sammenfattende betegnelse på de politiske aktiviteter som en stat utfører for å kunne virkeliggjøre sine målsetninger også i situasjoner der den står overfor trusler fra andre aktører, spesielt fra andre stater, i det internasjonale systemet” (Østerud 2011:256). I de senere år og særlig i etterkant av den kalde krigen, er det tradisjonelle sikkerhetsbegrepet blitt utdypet, til å ikke bare gjelde stater som aktører, men også individer både nasjonalt og internasjonalt. For det andre gjelder sikkerhetsbegrepet også risiko for liv og eiendom generelt, gjennom miljøspørsmål (Østerud 2011:257).

Autoritet kan defineres på flere måter, men om vi forholder oss til Webers definisjoner av personlig autoritet, vil jeg hevde at disse også kan relateres til statlig autoritet. Weber deler autoritetsbegrepet inn i tre deler. Den første er tradisjonell autoritet, som hviler på skikk og bruk, og folk adlyder av respekt for autoriteten. Den andre typen autoritet beskrives Weber som en karismatisk autoritet. Denne formen utvikler seg under forandring og usikkerhet, hvor handlekraftige og overbevisende mennesker kan overvinne den tradisjonelle autoriteten. Den tredje typen autoritet, er den som er befestet i moderne samfunn, nemlig en legal-rasjonell autoritet. Denne hviler på forestillingen om at visse regler er lovlige og at beslutningstakere derfor har berettigede krav på å bli adlydt (Østerud 2011:296). Stater er forskjellige med tanke på størrelse, befolkning, ideologi og rikdom, men alle er bundet sammen med den delte oppfatningen om folkelig og statlig suverenitet og likeverd (Brooks 2005:1165). Slik Brooks beskriver det, er dette den tradisjonelle oppfatningen, sett fra et vestlig Westfalsk perspektiv.

1.4 Oppgavens oppbygging og avgrensing

Kapittel 1: *Innledende del*, består av en kort innledning om oppgaven, hvilket tema oppgaven dekker, oppgavens problemsstilling og de forskningsspørsmål som anvendes for å løse masteroppgavens problemsstilling, samt oppgavens oppbygging.

Kapittel 2: *Mislykkede stater*, består av en kort introduksjon til mislykkede stater og særlig rundt begrepsbruken. Videre, hvilke indikatorer som beskriver en mislykket stat, typiske årsaker til mislykkede stater, konsekvenser med- og av mislykkede stater, før det til slutt redegjøres for mislykkede stater i forhold til internasjonal politikk.

Kapittel 3: *Teori*, består av en redegjørelse av de teoretiske tilnærminger som er valgt for å analysere denne oppgavens problemstilling. Disse er; *realismen*, med fokus på *statlig suverenitet og internasjonalt anarki*; og, *konstruktivismen*, med fokus på *en dypere og bredere sikkerhetsforståelse*. Oppgaven belyser også Mohammed Ayoobs syn på den tredje verdens sikkerhetsforståelse som han kaller *Subaltern Realism*, samt en kort redegjørelse for begrepet *Nypatrimonialisme*. Dette fordi oppgavens caser kommer fra den tredje verden og det er derfor nyttig å bruke Subaltern Realisms tilnærming og nypatrimonialismens begrepsbruk, som en kontrast til den vestlige Westfalske forståelsen av den internasjonale orden.

Kapittel 4: *Metodisk tilnærming*, består av en redegjørelse av de metodiske tilnærmingene oppgaven nytter. En redegjørelse av casestudien, med fokus på within-case studie og prosessporing, dokumentanalysen og litteraturgjennomgang, prosjektets validitet og reliabilitet, samt kildekritikk.

Kapittel 5: *Empiri og historisk bakgrunn*, består av en prosessporing og prosessporingstester av de empiriske funn fra mine caser, samt en kort historisk oppsummering.

Kapittel 6: *Analyse*, består av en analytisk gjennomgang med utgangspunkt i oppgavens forskningsspørsmål og ved hjelp av oppgavens teoretiske perspektiver.

Kapittel 7: *Konklusjon*, består av en konkluderende oppsummering av hele oppgaven.

Når man starter en slik oppgave – særlig om man ikke har gjort noe tilsvarende tidligere – har man ofte store ambisjoner om perspektiver og vinklinger, teorier og caser, som man ønsker å dekke. Etter hvert er man nødt å innse at visse avgrensninger må gjøres, da en mastergradsoppgave som dette har sine rammebegrensninger. For min del gjaldt dette først og fremst ønsket om å inkludere Venezuela i oppgaven, ikke som en mislykket stat, men for å illustrere stater som ligger på brinken mot mislykkethet. Ved å studere Afghanistan og Somalia, ønsket jeg å avdekke mekanismer som er gjenkjennbare for igjen kunne spå et eventuelt utfall for Venezuelas framtid. Jeg fant relativt tidlig ut at dette ville bli for ambisiøst innenfor rammeverket.

Et annet element som jeg også har avgrenset, men likevel nevner i oppgaven, er i forbindelse med staters selvbestemmelsesrett. Her nevner jeg *responsibility to protect* (R2P), men jeg velger å ikke utdype prinsippet videre. Årsaken til dette er at mitt prosjekt omhandler årsaker til mislykkede stater og i hvilken grad de påvirker internasjonal sikkerhet, ikke eventuelle

løsninger og handlingsrom den internasjonale orden har mot disse. Av denne årsaken har jeg også valgt å tone ned temaer som internasjonal intervensjoner, fredsbevarende operasjoner og statsbyggingsprosjekter.

2 Mislykkede stater

From Haiti in the Western Hemisphere to the remnants of Yugoslavia in Europe, from Somalia, and Liberia in Africa to Cambodia in Southeast Asia, a disturbing new phenomenon is emerging: the failed nation-state, utterly incapable of sustaining itself as a member of the international community. Civil strife, government breakdown, and economic privation are creating more and more modern *debellatios*, the term used in describing the destroyed German state after World War II. As those states descend into violence and anarchy – imperiling their own citizens and threatening their neighbors through refugee flows, political instability, and random warfare – it is becoming clear that something must be done. The massive abuses of human rights – including that most basic of rights, the right to life – are distressing enough, but the need to help those states is made more critical by the evidence that their problems tend to spread. Although alleviating the developing world's suffering has long been a major task, saving failed states will prove a new – and in many ways different – challenge (Helman & Ratner 1992-1993:3).

Begrepet mislykkede stater ble første gang brukt i artikkelen *Saving Failed States* skrevet av Gerald B. Helman og Steven R. Ratner vinteren 1992-1993, og har siden den gang blitt et populært begrep med et vidstrakt bruk. Allerede fra midten av 1990-tallet, hadde begrepet som konsept, etablert seg innenfor internasjonal økonomi- og sikkerhetspolitikk, særlig blant de rike statene i nord, samt blant multinasjonale- og internasjonale organisasjoner (Woodward 2017:2).

Failed States eller mislykkede stater er som nevnt tidligere et relativt nytt begrep i IP og det har til dels vært en mangelfull forskning på området. Likevel er ikke begrepet om svake nasjonalstater noe nytt, gjennom historien er det lett å skille mellom sterke-, svake- eller det vi i dag kaller for mislykkede nasjonalstater. Etter første verdenskrig og i forbindelse med oppløsningen av Det osmanske riket, ble nye nasjonalstater i Midtøsten opprettet. Seierherrene etter Den første verdenskrig, Storbritannia og Frankrike, overså og ledet opprettelsen av statene Libanon, Irak, Palestina, Syria og Transjordan. Disse nye statene og dens befolkning ble sett på som svake og mindre utviklet enn de vestlige nasjonalstatene og måtte derfor ledes gjennom etablering, modernisering og formes til fungerende nasjonalstater i en Westfalsk støpeform. Dette var en svært paternalistisk fremgangsmetode, men likefult var bekymringen noe av den samme vi ser i dag, at svake stater kunne feile og ringvirkninger av dette kunne destabilisere en hel region og påvirke den globale sikkerhetssituasjonen.

Nasjonalstaten slik vi kjenner den i dag og ideen om territorialstaten med et sentralt styresett, i et system av sammenlignbare stater, er en relativt ny oppfinnelse (Brooks 2005:1169). Vi kan si at starten på den moderne nasjonalstaten har sine røtter tilbake til freden i Westfalen i 1648, som gjorde slutt på 30-årskrigen. Denne avtalen ble styrende for det perspektivet vi i dag har i internasjonale relasjoner, nemlig statenes selvbestemmelsesrett, og de parter som var involvert – med unntak av Storbritannia, som på samme tid gjennomgikk borgerkrig og USA, som ikke var dannet enda – skulle bli de dominerende statene i verden de påfølgende århundrer. ”I nyere

teori om IP er prinsippet om statssuverenitet og om statenes rettslige likhet blitt tilbakeført til Westfalensfreden. *Westfalen-systemet* uttrykker i kortform det statssystemet som fortsatt er viktig som en inndeling av verden, med suverene og formelt likeberettigede stater.” (Østerud 2011:297-298)

Den historiske begynnelsen til de europeiske statene var ekstremt vanskelig en, hvor enhver nabo var en potensiell trussel og fiende (Herbst 2004:303). Charles Tilly hevdet at en av hovedårsakene til at de europeiske statene formet et relativt sentralisert statsapparat var på grunn av ”... the continuous, aggressive competition for trade and territory among changing states of unequal size, which made war a driving force in European history” (Tilly 1990:54). Til sammenligning har borgerne i den fattige delen av verden opplevd mye av den samme volden som de europeiske borgerne gjennomgikk i sin moderniseringsfase, men uten å sitte igjen med de politiske godene (Brooks 2005:1174). Det fantes utallige årsaker til at mange stater i Europa mislyktes: problemer med innkreving av skatt, primitive metoder for transport og primitiv infrastruktur, skiftende militære allianser og styrkeforhold, samt en manglende evne til å håndtere religiøse, etniske og nasjonale motsetninger (Herbst 2004:303). Svake og mislykkede stater er ikke noe nytt fenomen noen steder i verden. De har alltid vært der, helt siden begynnelsen.

Slik som Huntington beskriver i sitt klassiske verk *Political Order in Changing Societies*, innebærer politisk modernisering en rasjonalisering av politisk autoritet. Der tradisjonelle autoriteter – som familiære, religiøse og etniske – blir erstattet med en sekulær nasjonal politisk autoritet (Huntington 1968:34). En sentral og menneskeskapt regjering erstatter ”det gudgitte mandat”. For det første, vil politisk modernisering innebære en nasjonal suverenitet over nasjonalstaten, som i Westfalsk forstand skulle hindre fremmede makters innblanding i statens anliggende. For det andre, vil politisk modernisering bety en differensiering av nye politiske funksjoner og utviklingen av spesialister for å utføre disse. Åpenbare nye områder som krever spesialiserte aktører vil man finne innenfor jussektoren, militæret og byråkratiet. Disse sektorene skilles fra det politiske rommet og forblir spesialiserte og autonome. Det administrative hierarkiet blir dypere, mer kompleks og mer disiplinerte (Huntington 1968:34). For det tredje, bringer politisk modernisering med seg en økende og bredere politisk deltakelse blant flere grupper i samfunnet. En økende og bredere politisk deltakelse i totalitære stater vil føre til en større kontroll av befolkningen, mens det samme i en demokratisk stat vil føre til større kontroll av de folkevalgte. Rasjonalitet, separert struktur og massedeltakelse skiller et moderne politisk samfunn fra andre tradisjonelle samfunn (Huntington 1968:34).

2.1 Begrepet om en mislykket stat

Selv om begrepet først ble tatt i bruk av Helman og Ratner, ble det ikke gitt en spesifikk og presis definisjon. Fenomenet med såkalte mislykkede stater, har til nå vært beskrevet med uklare definisjoner og med en mangel på konkrete og veldefinerte eksempler (Rotberg 2004:2). I det hele tatt virker det som om paradigmet ved et statssentrert Westfalsk perspektiv og nasjonalstaten, står såpass sterkt i fagfeltet at det overskygger muligheten for at selve begrepet om en "nasjonalstat" i seg selv kan være problematisk. I så måte kan vi stille oss spørsmålet om fenomenet *mislykkede stater* er anomaliteter – som i stadig økende grad av tilfeller – truer paradigmet med krise og et nytt paradigme er i emning? I så fall, snakker vi da om en post-Westfalsk orden? Robert I. Rotberg innleder i sitt første kapittel i boken *When States Fail* med å beskrive at en stat har mislyktes når den ikke er i stand til å sikre de mest elementære politiske goder for sin befolkning. Gjerne forårsaket av interne konflikter, stridigheter og vold. Dette fører igjen til at myndighetene mister sin tillitt og legitimitet blant sine borgere (Rotberg 2004:1).

The Dutch Advisory Committee to the Government on Issues of Public International Law (AIV) konkluderte med at: "It is not really possible, or indeed necessary for the purposes of the present report, to formulate a legally watertight definition. Instead, it is sufficient to describe what it meant"... AIV bruker begrepet for første gang i 1998 som "states characterised by violent disintegration", og i 2004 definerer de en mislykket stat på følgende måte:

- Is unable to control its territory or large parts of its territory and guarantee the security of its citizens, because it has lost its monopoly on the use of force;
- Is no longer able to uphold its internal legal order;
- Is no longer able to deliver public services to its population or create the conditions for such delivery.

Så, noe bemerkelsesverdig legger de til, "The three elements are not so much cumulative as different aspects of the same problem. The de facto loss of monopoly on the use of force is the most fundamental characteristic of a failing state. The two other elements are subsidiary effects." (Woodward 2017:12-13)

Ikke overraskende, har definisjonen av mislykkede stater blitt stadig mer omfattende og detaljert over tid, men det er også en tendens i retning bort fra den innledende argumentet om

direkte årsakssammenheng, til en mer organisk påstand, som vi kan finne i definisjonen som styrer *the Failed States Index* utviklet av Fund for Peace i 2005:

The important point is that weak and failing states represent a new class of conflict, not isolated events. Approximately 2 billion people live in countries that run a significant risk of collapse. These insecure and unstable states are breeding grounds for terrorism, organized crime, weapons proliferation, humanitarian emergencies, environmental degradation, and political extremism – threats that will affect everyone (Woodward 2017:14).

Det empiriske problemet med dette konseptet nedstammer direkte fra den vage teoretiske formuleringen. Uten presis teoretisk definisjon av konseptet kommer heller ingen operasjonell definisjon – altså, hvordan man skal kunne identifisere en faktisk mislykket stat, fra andre fenomener og kunne måle dens empiriske variasjoner (Woodward 2017:15).

Stater har mislyktes gjennom hele historien. Stater mislyktes gjennom hele det tjuende århundret, men med en viktig endring fra den historiske europeiske støpeformen: Politiske enheter ble stadig mindre. Faktisk så kan vi si at det tjuende århundret viste at spesielt en type statlig organisering var mislykket: imperiet. Siden 1900 falt alle de store imperiene sammen; Østerrike-Ungarn, det belgiske-, det britiske-, det danske-, det hollandske-, det etiopiske-, det franske-, det italienske-, det japanske-, det osmanske-, det portugisiske-, det russiske-, det sovjetiske- og det spanske imperiet, falt alle sammen. Det førte til at det som lå igjen, var gamle kolonistater, selvstendige og svake, i det internasjonale politiske systemet (Herbst 2004:304).

2.2 Indikatorer til en mislykket stat

En av indikatorene – men ikke en direkte årsak på at en stat mislykkes – er en betydelig nedgang i bruttonasjonalprodukt (BNP) per capita. Statistiske data fra utviklingsland kan ofte være ufullstendige, men for mislykkede stater – spesielt for mislykkede stater som er rike på naturressurser – vises det en betydelig forverring av BNP og en lav eller negativ årlig vekst (Rotberg 2004:7). En stats avhengighet av primærressurser til eksport – som olje eller diamanter – gjør dem utsatt for interne stridigheter (Collier 2008:21). Samtidig vises det en stadig større inntektsforskjell mellom de rikeste og de fattigste i befolkningen, samt at middelklassen nærmest er ikke-eksisterende (Rotberg 2004:7). Paul Collier hevder i sin bok *The Bottom Billion*, at lav inntekt betyr fattigdom og lav vekst betyr håpløshet, noe som fører til at unge menn er lette å rekruttere til opprørsstyrker i samfunn med lav vekst og dårlige framtidutsikter (Collier 2008:20). Som en konsekvens av dette, hevder Jean-Germain Gros at i samfunn med en stor middelklasse, vil medlemmer være mer villige til å begrense sine egne inntekter og være

mer åpne for velferdsgoder til samfunnet, enn de som bare har ett alternativ til rikdom, nemlig fattigdom (Gros 1996:462).

Et annet typisk tegn på stater som er på vei mot å mislykkes, er at infrastrukturen preges av manglende vedlikehold. Jo flere hull som finnes i veien, jo mer har staten mislyktes – metaforisk (Rotberg 2004:7). Denne indikatoren – som mange andre indikatorer – behøver ikke være en direkte årsak, men er medvirkende. Dårlig vedlikehold indikerer statens manglende vilje eller evne, i tillegg kan det medføre praktiske konsekvenser. Collier hevder at i et stor stat med en spredt befolkning – slik som Den demokratiske republikken Kongo, eller med et kupert fjellterreng, slik som i Nepal – gir statens topografiske utforming dem mer utsatt for interne stridigheter, enn i en flat og tett befolket stat (Collier 2008:26). Som Jeffery Herbst hevdet, var en primitiv infrastruktur en av årsakene til at europeiske stater mislyktes etter 1500-tallet (Herbst 2004:303).

I motsetning til sterke stater, klarer ikke mislykkede stater å kontrollere de periferte områdene av statens territorium. Spesielt problematisk vil det være i de deler av territoriet som er befolket av grupper som ikke favoriseres av myndighetene (Rotberg 2004:6). Når statens styresmakter gir uttrykk for å favorisere sine egne – etnisitet, språk, klan tilhørighet – og ikke staten som helhet, vil deres egen- og statens legitimitet forsvinne (Rotberg 2004).

Mislykkede stater er gjennomgående preget av anspenhet og dype konflikter. De er farlige for sine innbyggere og hersker en bitter – gjerne væpnet – konkurranse mellom to eller flere rivaliserende fraksjoner (Rotberg 2004:5). En av de første statlige strukturer som faller sammen i en mislykket stat, vil være politiet (Woodward 1999:65).

2.3 Årsaker til mislykkede stater

At en stat mislykkes og bryter sammen har ofte flere sammensatte årsaker. Økonomisk stagnasjon, nedgang, kriser og vanstyring. Politiske og etniske motsetninger. Mangel på en sosial synergi. Utbredt korrupsjon, ofte i kombinasjon med en autoritær styreform. Forfallende infrastruktur og miljøødeleggelser grunnet en hurtig befolkningsvekst, kan være noen av årsakene (Gros 1996:465). Normalt er dette faktorer som får tære på staten over tid og sakte bryte ned statens legitimitet og autoritet. Med dyktig lederskap i en tidlig fase, eller i det minste i en begynnende fase, er det mulig å bremse eller stanse denne utviklingen og forhindre en fullstendig statlig kollaps. Selv uten et slikt lederskap og selv om staten er svak, kan staten fortsatt bestå. Det er særlig avgjørende at det ikke bryter ut interne stridigheter mellom væpnede

grupper, som kan utvikle seg til en fullskala borgerkrig, for at staten ikke skal mislykkes (Klare 2004:116).

Et stort antall stater i verden og deres statsgrenser ble trukket – ofte uten at naturlige hensyn ble tatt til følge – av de tidligere koloniherrerne. Disse ble opprettholdt under den kalde krigen og spenningen forsterket som følge av supermaktens konkurranse seg i mellom. Etter den kalde krigen mistet de gamle supermaktene interessen for disse statene og dermed har den økonomiske støtten falt fra. Noe som igjen kan sies å ha sammenheng med at stater som Afghanistan, gamle Jugoslavia, Liberia og Somalia kollapset (Woodward 1999:56). Susan Woodward hevder at selv om det er lett å se på problemer innenfor etniske, religiøse, språklige og klantilhørighet som årsaken til en konflikt, er likevel den egentlige årsaken å finne i at de statlige formelle strukturer har falt sammen og den økonomiske utviklingen har stanset opp (Woodward 1999:63).

Under den kalde krigen og i regi av den bipolare orden og supermaktens konkurranse, bidro de ikke bare med bistandspenger til sine klienter, men også med en massiv opprustning og særlig i form av lette håndvåpen. Når stater mislykkes, havner disse utenfor myndighetens kontroll. Lette håndvåpen, sammen med løst sammensatte bander er en eksplosiv kombinasjon. Disse våpnene – automatgeværer, maskinpistoler, rekylfrie kanoner, lette bombekastere, landminer og så videre – er blitt til standardutstyr for etniske militser, geriljagrupper, dødsskvadroner, krigsherrer og andre paramilitære grupper (Klare 2004:116). Selv om bevæpnede bander og spredning av lette håndvåpen ikke i seg selv er hovedårsaken til at stater mislykkes, kan de regnes som en signifikant medhjelper (Klare 2004:117).

2.4 Konsekvenser av mislykkede stater

Det politiske godet som er viktigst for ethvert menneske er godet om sikkerhet og trygghet (Rotberg 2004:3). Dersom ikke staten er i stand til å etterleve dette politiske godet overfor sine innbyggere, vil innbyggerne selv søke etter en slik trygghet for seg selv og sine egne, så langt det lar seg gjøre og med de ressurser de har til rådighet (Rotberg 2004:3). Den ”sosiale kontrakten” mellom staten og borgerne brytes ned (Rotberg 2004:9). Etter hvert som de statlige myndigheters legitimitet og tillit svekkes, vil lovløshet spre seg om i byene og kriminelle gjenger overtar kontrollen i gatene. Våpen- og narkotikasmugling blir mer vanlig. De ordinære politistyrkene, som ofte er underbetalte og dårlig utstyrte, kan ikke lenger hevde sin autoritet eller statens autoritet og monopol på voldsbruk. De underbetalte embedsmennene, politimenn og militære må sørge for seg selv ved å utnytte andre og dermed blir sikkerhet, som det viktigste

politiske godet, ikke-eksisterende (Rotberg 2002:129). I det maktvakuum som oppstår vil borgerne søke mot andre alternative samfunnsordninger for å bedre egen sikkerhet, hvor det legges vekt på lokal tilhørighet, etnisitet, språk og klan- eller familieforhold. Personene som kan bidra til dette kommer i en maktposisjon, som lokale sterke ledere, eller utvikler seg til krigsherrer. Krigsherrene kan søke støtte både fra utlandet og fra interne støttespillere. Som et resultat av dette – i et komplisert patron-klient forhold – kan terrororganisasjoner etableres i kjølvannet av statens sammenbrudd og det anarki som følger (Rotberg 2004:9). De nasjonale grensene blir irrelevante og grupper som opererer innenfor statens grenser søker egne autonome deler av territoriet for egen kontroll. Noen ganger, kan dette også gjelde utenfor statens grenser (Rotberg 2004:9). Slik som tilfellet er i Afghanistan, hvor det pashtunsk-dominerte Taliban opererer på begge sider av grensen mellom Afghanistan og Pakistan. Dersom nabolandene også kan karakteriseres som svake eller mislykkede stater, kan resultatet i verste fall være at en hel region destabiliseres. Uansett hva disse gruppene eller væpnede bandene har som mål, vil de ofte ramme sivilbefolkningen med stor tyngde. Selv om denne volden utenfra kan se ut som vilkårlig, ligger det alltid en større mening bak, nemlig å ramme utvalgte grupper i samfunnet. Særlig de som støtter en rivaliserende bande, andre etniske tilslutninger og så videre. Det kan være for å jage motstandere ut fra det kontrollerte territoriet og hindre motstandere fra kontroll, samle skatt og utnytte ressurser, eller for å rekruttere nye soldater (Klare 2004:118). Fordi disse gruppene eller bandene normalt ikke kan delta i lovlig handel, tyr de til kriminelle aktiviteter og det svarte markedet. Narkotikaproduksjon og smugling, smugling av diamanter og andre lett omsettelige naturressurser, kidnappinger, prostitusjon, pengeutpressing, ulovlig tømmerhogst og jakt på truede dyrearter for salg (Klare 2004:120-121).

Det ligger i de mislykkede statenes natur at det oppstår nye og mindre aksepterte grupper og politiske aktører som søker til å- eller greier å fortrenge de tradisjonelle og eksisterende gruppene. Nye krigsherrer med god tilgang til våpen og lokalt forankret autoritet fortrenge de eksisterende autoritetene i samfunnet (Kasfir 2004:70). Huntington hevdet at i et hvert samfunn som opplever samfunnsmessige endringer, vil nye grupper av mennesker gjøre krav på en politisk deltakelse. I de tilfeller der statens relative autonomi er svak – som normalt er tilfellet i svake stater – vil disse gruppene trenge inn i politikken uten å identifisere seg med den etablerte politiske orden, eller erkjenne de eksisterende politiske kjøreregler og prosedyrer. Den etablerte politiske orden er ikke i stand til å demme opp for det enorme presset fra den nye sosiale bevegelsen (Huntington 1968:21). Til sammenligning, i en sterk stat med et godt utviklet politisk system, er legitimiteten til systemet beskyttet av mekanismer som begrenser og

modererer innflytelsen av slike grupper. Disse mekanismene fungerer enten som modererende gjennom en sosialiserende prosess, eller den forandrer den politiske innstillingen og oppførselen av den mest aktive delen av den nye bevegelsen (Huntington 1968:21). Dette har vi mange eksempler på når det gjelder ytterliggående venstre- eller høyrepartier i Europa. Etter hvert som de oppnår høyere oppslutning og etter deltakelse i det politiske systemet, har de en klar tendens til moderasjon. Dersom et samfunn bryter sammen og dets autoriteter erstattes av disse nye gruppene – som ikke har bred støtte eller aksept blant befolkningen – vil de ikke fungere som en samlende enhet (Kasfir 2004:70).

Men siden det finnes mange forskjellige årsaker til at stater mislykkes og kollapser, kan man ikke samle alle tilfellene under samme kategori. Årsakene er mange og varierer fra stat til stat. En stats svakhet eller mislykkethet kan stamme fra geografiske forhold – som Paul Collier beskriver det, finnes det stater som er ”landlocked”, det vil si uten kystlinje og dermed er avhengige av gode og stabile nabostater for å kunne eksportere varer av større kvanta. Fysiske og politiske årsaker, som feilsteg gjort av tidligere kolonimakter eller under den kalde krigens bipolare orden (Rotberg 2002:128).

2.5 Mislykkede stater og internasjonal politikk

Så hvorfor har dette begrepet blitt så aktuelt i perioden etter den kalde krig?

I 1914, ved utbruddet av den første verdenskrig var det 55 stater i verden. Etter krigens slutt var dette antallet økt til 59, i og med at både det Det habsburgiske- og Det osmanske imperiet var oppløst. I 1950 var antallet økt til 69 og ti år senere, samtidig som mange afrikanske stater fikk selvstendighet fra sine tidligere kolonimakter, var antallet nå økt til 90. Etter dette har antallet stater mer enn doblet seg i takt med at stadig nye afrikanske, asiatiske og oseaniske stater har fått sin selvstendighet. Med den kalde krigens slutt og Sovjetunionens implosjon eksisterte det 191 suverene stater i verden (Rotberg 2004:2). I dag, med Sør-Sudan som siste aksepterte stat, er antallet 193. Med tanke på en såpass eksplosiv vekst i antallet suverene stater, kombinert med politikk og økonomi i et nytt og mer uforutsigbart politisk terreng, preget av den kalde krigens slutt, er det ikke annet å forvente at mange av verdens svake stater ligger på brinken av mislykkethet og kollaps (Rotberg 2004:2).

Når en stat mislykkes, er det ofte de omkringliggende statene som blir påvirket i første omgang. Sivile- og samfunnsmessige uroligheter og stridigheter, sammenbrudd innen matvareproduksjonen, helsetjenester og økonomi, setter i gang en flyktningestrøm, i første

rekke til omkringliggende stater. Nabostatene berøres også når det kommer til ulovlige våpenhandler, smugling og menneskehandel, som krysser de porøse grensene til den mislykkede staten. I tillegg kan solidariske handlinger relatert til nabostatens etniske sammensetninger skape uro, samt at bevæpnede opprørsgrupper søker tilflukt over grensene. Dette var synlig under Balkankrigen på begynnelsen av 1990-tallet (Helman & Ratner 1992-1993:8).

Den tenkte relasjonen mellom svake og feilede stater og terrorisme er tuftet på flere antakelser: Terroristgrupper vil ønske å operere i områder med svak statlig kontroll; i et maktvakuum skapt av en sviktende sentral myndighet – hvor det ikke finnes fungerende statlige institusjoner innen politi og rettsvesen – kan terroristorganisasjoner fritt rekruttere medlemmer, trene dem og planlegge fremtidige aksjoner, enten mot nasjonale eller internasjonale mål. Terroristorganisasjoner kan operere i slike stater uten innblanding fra statlige myndigheter, mer effektivt enn de kan i sterke og fungerende stater (Newman 2007:467). Følgene av dette skriver Rotberg, ved å sitere statsviteren Stephan Walt, er at mislykkede stater blir sett på som ”breeding grounds for instability, mass migration, and murder”, i tillegg til å være en potensiell eksportør og et reservoar av terror (Rotberg 2004:128). At slike stater eksisterer og den ustabilitet de medfører, blir ikke bare sett på som en trussel for de personene som bor der, men også som en trussel mot verdensfreden. Dette er tydelig eksemplifisert gjennom sitatene til tidligere president Bush og utenriksminister Rice i begynnelsen av denne oppgaven.

2.6 Oppsummering

I dette kapittelet redegjøres det for hva en mislykket stat er, hvordan begrepet ble introdusert til IP og academia, hvilke indikatorer som beskriver fenomenet, samt hvilke konsekvenser fenomenet medfører, både for staten selv og for IP. Hovedpoenget i dette kapittelet har vært å belyse spesifikke komplikasjoner rundt fenomenets begrepsbruk. For det første, er mislykkede stater som definisjon problematisk, da det ikke foreligger klare definisjoner. Dette medfører at begrepet kan brukes for politisk gevinst innen IP. For det andre, stiller begrepsbruken spørsmålsteget ved gyldigheten til selve den Westfalske statssentrerte politiske orden. For det tredje, belyser dette kapittelet noe av konsekvensene som mislykkede stater har for resten av verden. For resten av oppgaven, har valget falt på å bruke Robert I. Rotbergs enkle definisjon av en mislykket stat: *En stat har mislykkes når den ikke er i stand til å sikre de mest elementære politiske goder for sin befolkning.*

3 Teori

”The condition of man... is a condition of war against everyone.” (Heywood 2013:399)

Denne setningen er hentet fra Thomas Hobbes (1588-1679) og beskriver på en god måte den klassiske realismen, en teori som på mange måter har vært den dominerende politiske teorien innenfor IP. Særlig i etterkant av den andre verdenskrig, under den kalde krigen og fram til den kalde krigens slutt. På 1990-tallet dukket en annen teori opp, konstruktivismen, som en reell utfordrer til realismen. Jeg kaller konstruktivismen for en teori, selv om den bedre kan beskrives som et teoretisk perspektiv eller en teoretisk tilnærming til IP. Dersom vi analyserer konstruktivismen i detalj, vil vi ikke finne noen klart teoretisk rammeverk for IP. Konstruktivismen baserer heller sin tilnærming til å forstå IP med at stater foredrer sine interesser gjennom et samspill med andre stater. ”States decide what they want based not only on material needs, but also on ”social” interaction.” (Goldstein & Pevehouse 2014:86) Likevel, realismen er fortsatt svært aktuell med tanke på å kunne forstå IP. Det er dermed ikke snakk om noe paradigmeskifte, men et konstruktivistisk perspektiv bidrar til å gjøre oss bedre rustet til å forstå kompliserte problemer og årsaker. På denne måten, ikke bare utfyller konstruktivismen realismens forståelse av IP, den utfordrer også den tradisjonelle realismen på mange områder.

Oppgavens problemstilling er:

A: *Hvilke kriterier beskriver en mislykket stat og hvilke mekanismer ledet stater som Afghanistan og Somalia til å havne i denne kategorien?*

B: *Hvilke sikkerhetspolitiske konsekvenser har slike stater på den internasjonale orden?*

Oppgavens teoridel innledes med å klargjøre hva som ligger i de ulike begrepene – og forskjellen mellom disse – som, utenrikspolitikk, IP og internasjonale relasjoner (IR). Hver enkelt stats utenrikspolitikk er formet og rettet mot problematikken i å ivareta egen stats interesser i henhold til sine internasjonale omgivelser, mens IP derimot, er studien av ”samhandlingen og konsekvenser av denne samhandlingen mellom ulike stater i de internasjonale omgivelsene” (Fermann 2011:33). På en enklere måte kan vi si at når en stats utenrikspolitikk iverksettes og man observerer samhandlingen med andre stater denne utenrikspolitikken fører med seg, snakker vi om IP. Videre hevder Fermann at med veksten av

ikke-statlige aktører på den internasjonale arena har gjort det meningsfylt å anse IP som en underkategori i det bredere begrepet IR (Fermann 2011:35).

Den tradisjonelle forståelsen av sikkerhetspolitikk bygger rundt det å trygge eget land mot fysisk maktbruk og vold utenfra, da primært trusselen om væpnet militær maktbruk. Denne trusselen kommer i hovedsak fra andre stater, men kan også komme fra ikke-statlige aktører (Skogan 2011:102). Vi kan si at den tradisjonelle forståelsen av sikkerhetspolitikk er en deduksjon av den Westfalske orden. Med den tradisjonelle forklaringen i bunn, kan man bygge videre på begreper som regional-, internasjonal- eller global sikkerhetspolitikk. Hvor premissene er de samme, men utvidelsen baseres på at flere stater samles under en felles sikkerhetspolitisk strategi, hvor North Atlantic Treaty Organization (NATO) er et godt eksempel. (Skogan 2011:103) Videre kan vi i følge Skogan definere sikkerhetspolitikk i en *negativ* og en *positiv* definisjon. Den *negative* definisjonen omhandler hva sikkerhetspolitikken skal beskytte mot. Og igjen, i tradisjonell forstand vil dette omhandle; avverging av angrep, forsvar mot angrep og avvising av press. Den *positive* definisjonen angir hva sikkerhetspolitikken skal beskytte, som typisk vil være statens kjerneverdier og vitale interesser, statens suverenitet, statens territoriale integritet og dens handlefrihet (Skogan 2011:104-109).

Som man kan lese ut fra de tradisjonelle definisjonene av IP og internasjonal sikkerhetspolitikk, er det ingen tvil om at begge definisjonene er meget statssentrerte. Dette kommer som en naturlig følge av at det moderne internasjonale systemet er statssentrert, som det har det vært helt siden Freden i Westfalen (1648). Krig mellom stater har blitt sett på som et politisk virkemiddel, hvor stater har blitt rangert i forhold til sine militære styrker og svakheter. Dette systemet har også blitt kalt for et "selv-hjelp-system", hvor en stats makt bare kan måles mot en annen stats makt (Goldstein & Pevehouse 2014:41). Den prøyssiske generalen og filosofen Karl von Clausewitz (1780-1831) beskrev krig som: "War is merely a continuation of politics (or policy) by other means." (Heywood 2013:413) Men særlig etter den kalde krigs slutt, har det kommet en endring av de tradisjonelle definisjonene av sikkerhetspolitikk. I det som også har blitt kalt den postkoloniale tiden – særlig i den tredje verden – har borgerkriger og interne stridigheter innenfor statens grenser vært mer vanlig enn de tradisjonelle mellomstatlige kriger. Arven etter kolonialismen la igjen splittede befolkninger, med etniske og regionale skillelinjer, økonomisk underutviklede og svake statlige institusjoner, hvorpå en ny type stat vokste fram som senere er blitt kalt *Failed States*, eller mislykkede stater. Dette er mislykkede stater, i den forstand at de ikke evner å utføre det mest grunnleggende beviset på statlig makt: de evner ikke

holde ro og orden innenfor egne territorielle grenser, de evner ikke å sikre egne borgeres sikkerhet, hvorpå interne stridigheter og borgerkrig blir den nye normalen å regne (Heywood 2013:413). Men avkoloniseringen innebar også at de nye regimene aksepterte kolonialismens grenser og adopterte de vestlige rammene for en nasjonalstat. Selv om denne som modell, ofte brøt med tradisjonelle former for politisk organisering. Intern regionalisering og stammerivalisering ble en trussel mot den nyetablerte statsmakten. Som Østerud nevner: ”Ettergivenhet overfor løsrivelseskrav kunne føre til nye løsrivningskrav, undergrave statsstyret og svekke motstandskraften mot ny-kolonialistisk innflytelse. Nær sagt hvert eneste afrikanske land hadde sitt potensielle Katanga.” (Østerud 1991:132)

Politikken og studiet av internasjonal sikkerhetspolitikk – samt den empiriske oppfattelsen av virkeligheten – har tradisjonelt reflektert den Westfalske forståelsen av den internasjonale politiske orden. Fra et konstruktivistisk perspektiv kan vi si at denne ordenen er en konstruksjon gjennom sosial interaksjon stater imellom. Videre kan vi si at den internasjonale politiske orden er statssentrert i den forstand at staten representerer det viktigste analyseelementet når det kommer til sikkerhetspolitikk og at de trusler som tradisjonelt blir håndtert er statlig-militære trusler. Videre at internasjonal sikkerhetspolitikk favoriserer uavhengige og territorielt suverene og teoretisk like stater. Det internasjonale politiske systemet kan også karakteriseres som et samarbeid og en kamp mellom rasjonelle stater i et anarkisk miljø, men styrt av normer for samarbeid gjennom diplomati, internasjonal lov og multilateralt samarbeid. Vi kan dermed si at i teorien vil det Westfalske systemet hvile på statenes politiske- og territorielle suverenitet og ikke-intervensjon. Virkeligheten derimot, har aldri vært slik. I noen deler av verden har aldri den Westfalske modellen eksistert (Newman 2009:422). I det 21. århundre, anses heller ikke fremmede stater som den største trusselen mot statlig sikkerhet, av noen. I visse sirkler anses den største trusselen å stamme fra svake- og mislykkede stater, og noen ganger også fra ikke-statlige aktører (Newman 2009:422).

3.1 Realisme

Dersom man tar for seg realismen som en politisk teori innenfor IP og særlig innenfor sikkerhetspolitikk, er det ikke vanskelig å avdekke at realismen har hatt en enorm betydning, særlig etter den andre verdenskrig og fram til den kalde krigens sluttunkt. Innenfor realismen har vi flere grener med markante teoretiske bidragsytere. Innenfor den klassiske realismen har jeg allerede nevnt Thomas Hobbes, men i mer moderne tid kan Edward Hallett Carr og Hans Morgenthau nevnes. Innenfor den strukturelle realismen finner vi Kenneth Waltz. Offensiv realisme med John Mearsheimer og defensiv realisme med Stephan Walt (Elman & Jensen 2013:15-24). Vi har også andre avarter eller realistiske perspektiver av sikkerhetspolitikk, hvorpå en av disse – Mohammad Ayoobs *Subaltern Realism* – er noe oppgaven vil redegjøre for senere i dette kapitlet.

John Mearsheimer identifiserer tre tegn for at stater frykter hverandre innenfor det internasjonale politiske systemet: 1) at det ikke finnes noen overnasjonal myndighet eller autoritet som kan beskytte stater fra andre stater, 2) at alle stater har en form for offensiv militær kapasitet, 3) at stater aldri kan være sikre på andre staters intensjoner (Mearsheimer 2001:3). I realismen styres IP stort sett av en ”synsmåte der politikk først og fremst er spørsmål om egeninteresse og maktkamp, ikke moral, rettigheter og plikter” (Østerud 2011:88). Fred og sikkerhet er et grunnleggende spørsmål innen IP, der militær sikkerhet er den viktigste, med klar forrang for moralske spørsmål (Østerud 2011:90). Realismen beskriver IP i maktpolitiske termer, men begrepet ”makt” er ikke enkelt å definere konkret. En definisjon som ofte brukes er: ”Power is often defined as the ability to get another actor to do what it would not otherwise have done (or not to do what it would have done).” (Goldstein & Pevehouse 2014:38)

En grunnleggende forutsetning for realismen innenfor IP er at det internasjonale politiske systemet er anarkisk, hvor staten er den viktigste aktøren. Med dette anarkiet, menes det ikke at det hersker kaos, men slik John Mearsheimer beskriver det: ”By itself, however, the realist notion of anarchy has nothing to do with conflict; it is an ordering principle, which says that the system comprises independent states that have no central authority above them (Mearsheimer 2001:30). At staten er den viktigste aktøren i et anarkisk internasjonalt politisk system, innebærer at realismen anser statenes suverenitet som en essensiell norm (Goldstein & Pevehouse 2014:41). Staten anses som en sterk og rasjonell aktør. Med rasjonell aktør menes det at aktøren kan velge handlinger ut fra en rekke rasjonelle valg som er til statens interesse.

Dermed kan også staters handlinger til en viss grad forutses, som igjen har gitt åpning for diverse spillteorier (Goldstein & Pevehouse 2014:58).

Realismen ser på den menneskelige natur som grunnleggende egoistisk og at IP først og fremst handler om makt og selvhevdelse. Derfor kan realismen også omtales som maktpolitikk (Heywood 2013:408). Hans Morgenthau (1948) hevdet at: "Politics is a struggle for power over men, and whatever its ultimate aim may be, power is its immediate goal and the modes for acquiring, maintaining and demonstrating it determine the technique of political action" (Heywood 2013:408).

Innenfor realismens perspektiv på IP er maktbalanse mellom stater viktig. Vi kan si at Henry Kissinger og Kenneth Waltz, to viktige bidragsyttere innenfor den moderne realismen, danner motpoler med tanke på hvordan de anser at denne maktbalansen dannes. Kissinger hevder at maktbalansen mellom stater dannes som et resultat av staters utenrikspolitikk utført av statsmenn. Waltz på den andre siden, hevder at statsmenn ikke har den samme friheten til å forme en stats utenrikspolitikk på grunn av det internasjonale politiske systemets iboende struktur. "The balance of power is not so much imposed by statesmen on events as it is imposed by events on statesmen." (Viotti & Kauppi 2010:60-61) Waltz fokus på strukturelle sammenhenger innenfor IP har gitt hans versjon av realismen tilnavnet strukturell realisme, i og med at hans versjon av realismen skiller seg fra den mer tradisjonelle forståelsen, som ga en stats embedsmenn større friheter til å gjøre egne valg innenfor IPs domene og dermed større direkte innvirkning (Viotti & Kauppi 2010:60-61). Den strukturelle realismen er samstemt med at verden etter den andre verdenskrig var delt inn i et bipolar system, med de to store ideologiske motpolene med vesten på den ene siden og østblokken på den andre. Etter den kalde krigens slutt, med Sovjetunionen og østblokkens fall og etter hvert med Kinas økende innflytelse i IP, har verden endret seg til et multipolart system. Strukturelle realister som Kenneth Waltz, J. David Singer og Karl Deutsch er alle tre enige om at dess flere internasjonale aktører, dess mer uoversiktlig vil det internasjonale politiske systemet være. Waltz hevder at et multipolart system fører med seg større usikkerhet og er dermed farligere enn et bipolar, fordi med flere internasjonale aktører og flere politiske agendaer, gjør det lettere for statsmenn å mistolke hensikter og dermed øke faren for krig. Singer og Deutsch på den andre siden, mener at med større usikkerhet, som et multipolart system bringer, vil statsmenn utøve større forsiktighet innenfor IP, og derav vil et multipolart system virke sikrere (Viotti & Kauppi 2010:62-63).

3.1.1 Statlig suverenitet og internasjonalt anarki

Den statsrettslige nasjonsoppfatningen er fremherskende i det internasjonale samfunn, av nærliggende realpolitiske grunner. Her er statens territoriale integritet et overordnet hensyn, og selvbestemmelsesretten gjelder i hovedsak etablerte staters forhold til ytre betingelser (Østerud 1991:23).

Prinsippet om nasjonal selvbestemmelsesrett innebærer at hver nasjon har rett til å forme en uavhengig stat og bestemme sin egen styreform. Men, som Øyvind Østerud presiserer, er dette ingen presis og entydig formulering.

Hva definerer en statsbærende "nasjon"? Hva er forholdet mellom autonomi utad og beslutningsdeltakelse innad? Betyr "rett til å bestemme eget styresett" fravær av ytre innblanding, eller også en demokratisk forfatning internt? Disse spørsmålene angår begrepet om nasjonal selvbestemmelsesrett; de griper samtidig inn i den historiske og politiske debatten om doktrinen (Østerud 1991:12).

Som John Mearsheimer hevder, hviler staters selvstendighet på at det internasjonale politiske systemet er anarkisk og at det derfor ikke finnes noen overnasjonal myndighet (Mearsheimer 2001:100). Uten en slik myndighet, finnes det heller ingen sikkerhet dersom normer eller internasjonale lover brytes (Goldstein & Pevehouse 2014:41). Øyvind Østerud beskriver en *indre* og en *ytre* selvbestemmelsesrett. Hvor den ytre selvbestemmelsesretten betyr at en politisk enhet kan styre seg selv uten innblanding utenfra, og med dette selv bestemme over økonomiske, sosiale og kulturelle system. Ofte blir dette prinsippet omtalt som prinsippet om *ikke-intervensjon* (Østerud 1991:151). Østerud nevner også den indre selvbestemmelsesretten og den kan tolkes i retning av et krav om demokratisering av politiske vedtak, om likeverdig rett til deltagelse og representasjon fra alle grupper i en befolkning. Dette prinsippet blir ofte omtalt som prinsippet om folkesuverenitet (Østerud 1991:151). Selvbestemmelsesretten kan videre tolkes i den retning om at grupper innenfor en nasjon har rett til løsrivelse fra etablerte politiske enheter og organisere en egen selvstendig stat, eller utøve indre selvstyre i en føderal statsdannelse (Østerud 1991:151). Selvbestemmelsesretten er aktuell i denne oppgaven, da Somaliland og Puntland er begge regioner i Somalia som hevder seg selvstendige.

Selvstendighetsprinsippet for en statsmakt – innenfor det internasjonale politiske system – er og har vært den viktigste normen, helt siden fredsavtalen i Westfalen i 1648. Prinsippet om staters selvstendighet betyr at statens sentrale myndigheter har rett til å styre egen stat på et vis de selv måtte ønske, uten at andre stater har rett til å blande seg inn (Goldstein & Pevehouse 2014:41). Det finnes naturligvis begrensninger her også. Dersom en stats myndigheter med vilje bryter elementære menneskerettigheter, har det internasjonale samfunn rett og plikt til å bryte inn. "A major summit of world leaders in 2005 enshrined the concept of the responsibility to protect (R2P), which holds that governments worldwide must act to save civilians from

genocide or crimes against humanity perpetrated or allowed by their own governments.” (Goldstein & Pevehouse 2014:251)

At realismen setter staten som den mest sentrale aktøren innenfor det internasjonale politiske systemet er hevet over enhver tvil, og de fleste andre teoretikere vil også langt på vei være enig med realistene om statens betydning. Realismen blir ofte beskyldt for å ignorere andre internasjonale og ikke-statlige aktører, enten det være seg multinasjonale selskaper, internasjonale organisasjoner, eller internasjonale terror- eller kriminelle organisasjoner (Viotti & Kauppi 2010:72). Videre har realismen fått kritikk for andre deler av sikkerhetspolitikken, dette være seg den sosioøkonomiske forskjellen mellom verdens rikeste og verdens fattigste, internasjonale miljø- og forurensningsspørsmål og hvilke utfordringer økt globalisering gir. Dette er temaer som ikke når opp som ”high politics” innenfor realismen. Med realismens fokus på nasjonal sikkerhet og statens egen rolle innenfor selv-hjelps-systemet i det internasjonale anarkiet, vil slike temaer ende opp som nedprioriterte (Viotti & Kauppi 2010:72). Likevel er også realister, som Waltz selv, oppmerksom på realismens begrensninger. Politikk er for kompleks for at en teori skal kunne dekke alle aspekter. Spesielt når det kommer til utenrikspolitikk og IP, som påvirkes av både interne og eksterne faktorer. Waltz mener vi heller bør ta til takke med å analysere og forsøke forstå bestemte tilfeller, heller en å teorisere hele temaet (Rose 1998:145).

3.2 Konstruktivisme

A constructivist argument claims that people do one thing and not another due to the presence of certain ”social constructs”: ideas, beliefs, norms, identities, or some other interpretive filter through which people perceive the world (Parsons 2010:80).

Selv om konstruktivismen som perspektiv først fikk sitt gjennombrudd innenfor IP utover 1990-tallet, kan konstruktivismens røtter spores tilbake til 1800-tallets sosiologiske tenkere, da særlig rundt arbeidet til Émile Durkheim. Durkheim hevdet at det menneskelige samfunnet bestod av ”social facts of culture”, ikke bare naturfaglige eller materielle sannheter (Parsons 2010:81). Vi kan si at denne oppfatningen på denne tiden var en kritikk til positivismen, på samme måte som konstruktivismen er en kritikk mot realismen i vår tid.

Innenfor konstruktivismen er man aktsomme til å påpeke at en trussel fra stater, fenomener eller spesielle samfunn kan anses som universelle eller tidløse; de endrer seg over tid sammen med endringer i sosiale normer, perspektiver og praksiser. Noe som kan ha en enorm innvirkning på IP (Goldstein & Pevehouse 2014:87). Et utmerket eksempel på dette var slutten på den kalde

krigen i kjølvannet av Sovjetunionens fall. Østblokken og kommunismen var ikke lenger den største trusselen mot den vestlige verden og den vestlige verden måtte se seg om etter nye trusler.

I lang tid, og særlig innenfor realismen, har begrepet ”sikkerhet” blitt tolket i et begrenset omfang. Da gjerne som sikkerhet av et gitt territorium mot trusler fra utsiden, beskyttelse av nasjonale interesser i IP, eller global sikkerhet i forhold til trusselen om bruk av atomvåpen. Begrepet har altså vært mer tilpasset bruk mot stater enn mot individer (Human Development Report 1994:22). Personlig sikkerhet for den ordinære befolkningen har vært av lavere prioritet som følge av realismens skille mellom *high-* og *low politics*. Den personlige eller individuelle sikkerheten inkluderer beskyttelse mot sykdom (health security), sult (food security), arbeidsløshet (economic security), kriminalitet (personal security), konflikter i samfunnet (community security), politisk undertrykking (political security) og miljøødeleggelser (environmental security) (Human Development Report 1994:22). I de senere år har blant annet konstruktivismen gått frem for å åpne for en mer humanitær tolkning (human security) av sikkerhetsbegrepet, med individet som en mer fremtredende rolle (Human Development Report 1994:23).

Human security means protecting fundamental freedoms... It means protecting people from critical (severe) and pervasive (widespread) threats and situations. It means using processes that build on peoples’ strengths and aspirations. It means creating political, social, environmental, economic, military, and cultural systems that together give people the building blocks of survival (Hampson 2013:282).

Det har alltid eksistert to hovedkomponenter innenfor den humanitære tolkningen av begrepet sikkerhet, nemlig: *freedom from fear* og *freedom from want*. Disse hovedkomponentene har alltid vært til stedet, helt siden opprettelsen av De forente nasjoner (FN). Men i det politiske klimaet – preget av realismen og den bipolare ideologiske blokkinnstillingen – etter den andre verdenskrig, har det likevel blitt lagt mest vekt på den første av de to komponentene (Human Development Report 1994:24). Den første delen av de to komponentene – *freedom from fear* – aspirerer til individets beskyttelse mot vold, mens den siste komponenten – *freedom from want* – aspirerer til et bredere sikkerhetsbegrep som blant annet beskyttelse mot fattigdom og nød, samt rett til grunnleggende forutsetninger for overlevelse (Peoples & Vaughan-Williams 2014:121-122). Noe som naturligvis i seg selv er en dypere og bredere forståelse av sikkerhetsbegrepet, som den konstruktivistiske tilnærmingen har grepet om seg.

Konstruktivismen hevder at vi også kan finne klare eksempler på identitetsprinsipper i det som kan kalles det underutviklede fattige delen av verden, eller det som omfatter den tredje verden

i den kalde krigens retorikk. Enkelte konstruktivister har hevdet at stater i Latin-Amerika, Afrika og Asia har vedtatt eller endret politikk som svar på internasjonale normer. Ikke fordi det ble oppfattet til å gi store fordeler, men fordi de gjennom sosial interaksjon har endret egne normer (Goldstein & Pevehouse 2014:88). Videre har konstruktivistiske bidragsyttere vist stor interesse i å bruke identitetsprinsippet til å bedre forstå terrororganisasjoner og bruke denne kunnskapen innenfor bekjempelsen av dette fenomenet (Goldstein & Pevehouse 2014:89). Identitetsprinsippet er viktig innenfor det som konstruktivistene kaller for ”societal security”, noe som gir en dårlig oversettelse til samfunnssikkerhet på norsk. *Societal security* er et mer omfattende begrep som er knyttet tettere til identitetsprinsipper som inkluderer nasjonale og religiøse identitetsgrupper. Problematikken, særlig i den underutviklede og fattige delen av verden er at grunnet kolonitidens arv, er ikke statlige grenser nødvendigvis de samme som de nasjonale, kulturelle, etniske eller samfunnsmessige grensene. Siden de statlige grensene ofte inneholder et mylder av ulike identitetsgrupper, vil man gjennom realismens fokus på staten som den eneste aktør i IP, miste oversikten av viktige dynamiske faktorer som kan påvirke og styre sikkerhetsbegrepet og trusseloppfatninger fra slike identitetssamfunn (Peoples & Vaughan-Williams 2014:83).

3.2.1 Dypere og bredere sikkerhetsforståelse

Som nevnt tidligere, ble det etter hvert vanskeligere å forsvare realismens tilnærming til forståelsen av IP basert på stater og staters interesser. I stedet kom det et fokusskifte, fra fokus mot enhetlige, rasjonelle aktører (stater) og materielle interesser til mer fokus på maktens iboende normer og ideer (Chandler 2011:115). Når Sovjetunionens fall på begynnelsen av 1990-tallet var resultatet av en implosjon heller enn en et militært nederlag, mener konstruktivister som Alexander Wendt at dette rystet selve grunnvollene innenfor realismens perspektiver. Da særlig innenfor viktigheten av staters rasjonalitet og militærmakt, som igjen åpnet for en perspektivendring innenfor IP, i retning av mer ideologiske perspektiver basert på sosial samhandling, heller enn materielle verdier (Chandler 2011:115). Chandler mener at konstruktivismens rammeverk er til stor hjelp for å kunne utrede eller forklare det tvetydige paradigmet som det humanitære sikkerhetsbegrepet har bragt med seg. På den ene siden er det humanitære sikkerhetsbegrepet bygget opp som et emansipatorisk paradigmeskifte. På den andre siden, utfordrer begrepet realismens perspektiv om egeninteresse og rasjonelle aktører i en stadig mer globalisert og gjensidig avhengig verden (Chandler 2011:119). Chandler advarer videre at det nye fokuset på humanitær sikkerhet kan bli brukt som et virkemiddel fra Vesten til å kontrollere og øve innflytelse på ikke-vestlige stater og samfunn. Dette begrunner han med

at det er store likheter innenfor diskursen rundt ”menneskelige sikkerhetsrammer” både når det gjelder den globale kampen mot terror og for den globale kampen mot fattigdom, bærekraftig utvikling og i kampen mot miljøødeleggelser. Mange realister vil hevde, basert på det nye humanitære sikkerhetsbegrepet, at verdens fattige stater i dag utgjør en betydelig sikkerhetsrisiko for verdensfreden (Chandler 2011:125). Noe som allerede er belyst innledningsvis i denne oppgaven, hvor både en tidligere amerikansk president (Bush) og en tidligere amerikansk utenriksminister (Rice) har uttrykt akkurat dette.

Til tross for et relativt sterkt fokus på sikkerhetsrelaterte spørsmål, har ikke konstruktivismen utviklet en helhetlig teori om internasjonal sikkerhet. Dette skiller konstruktivisme fra kritisk teori og fra realismen. Konstruktivistene mener på den annen side at deres tilnærming til disse tradisjonelle sikkerhetsrelaterte spørsmålene gir en mer sofistikert, dypere, bredere og langt mer dynamisk og fullstendig forståelse, enn hva realismen vil bringe fram (McDonald 2013:64).

Med utgangspunkt i Arnold Wolfers klassiske definisjon, kan sikkerhet blant annet bety et forsvar av en gruppes kjerneverdier. Dette er naturlig nok en svært bred og upresis definisjon, som ikke sier noe om hvem som kan defineres i denne gruppen eller hva som utgjør gruppens kjerneverdier, eller hvor trusselen mot gruppens kjerneverdier vil kunne komme fra. Fra en konstruktivistisk perspektiv vil svaret på disse spørsmålene variere alt etter hvilken sammenheng og hvilke aktører som gjennom sosial integrasjon utvikler svar (McDonald 2013:65). Derfor ønsker konstruktivister å unngå abstrakte eller universelle definisjoner på sikkerhet og heller fokusere på hvordan spesielle sikkerhetsperspektiver oppstår i praksis. Det konstruktivistiske perspektivet kan summeres godt ved Alexander Wendts egne ord ”world of our making” og at politikken ”is what we make of it” (Parsons 2010:88). Realismen hevder at det internasjonale politiske system er anarkistisk på grunn av at stater konkurrerer om materielle goder innenfor et selv-hjelp-system uten en øvre myndighet som setter regler. Konstruktivismen, med Wendt, hevder på den annen side at identiteter og regler innenfor det internasjonale politiske systemet er sosialt konstruerte, ”anarchy is what states make of it” (Parsons 2010:82). I et konstruktivistisk perspektiv utgjør ikke-materielle og ideale faktorer generelt, et sentralt og dynamisk element innenfor sikkerhetsspørsmål i IP (McDonald 2013:65). For konstruktivister er begrepet sikkerhets betydning avhengig av den spesielle konteksten begrepet brukes under (McDonald 2013:67).

Som nevnt valgte daværende president Bush og daværende utenriksminister Rice i 2002 å trekke fram trusselen de mente kom fra ikke-statlige aktører og fra mislykkede stater. Dette var

stater fra den fattige delen av verden, som ikke var i stand til å kontrollere egne territorielle grenser og dermed var sårbare for diverse aktører som kunne true verdensfreden. Med dette kan vi si at Bush og Rice gjennomførte det som fra den Københavnske skole kan kalles for en ”speech act”, som er et sentralt element for det konstruktivistiske konseptet om ”securitization” (sikkerhetisering). Dette konseptet, som først ble beskrevet av Ole Wæver i 1995, henviser til diskursiv konstruksjon av en ”trussel”. Eller mer presist formulert; sikkerhetisering er en prosess hvorpå en aktør eller flere aktører – fortrinnsvis med høy autoritet – erklærer et tema eller et konkret fenomen, til å være en dynamisk bidragsyter eller trussel mot et spesifikt objekt (McDonald 2013:72). I dette tilfellet ville det være mislykkede staters trussel mot USA. Videre, for at denne ”speech act” skal kunne ha noen effekt må mottakerne – altså publikum – akseptere og erkjenne trusselen for hva den anses å være. Dette kan oppnås ved at en politisk leder taler på vegne av sitt embete, altså sin posisjon som taler på vegne av staten. ”Securitization move” kan regnes som fullført når det aktuelle temaet eller fenomenet som anses som en trussel, blir løftet opp fra ”low politics” til ”high politics”. Temaet eller fenomenet vil da bli karakterisert innenfor sfæren av sikkerhetspolitikk og vil bli tillagt høyeste prioritering i henhold til en stats tilnærming til IP (McDonald 2013:73-74).

For Barry Buzan, en annen kjent teoretiker kjent fra Københavnske skole, er det viktig å skille hva som bør defineres som en sikkerhetstrussel og hva som ikke bør defineres slik. Buzan hevder at ved utvidelsen av sikkerhetsbegrepet trengs noen analytiske verktøy eller prinsipper for å skille hva som er- og hva som ikke er en sikkerhetstrussel. Et slikt skille kan være en definisjon om en eksistensiell trussel. Wæver hevder videre at en slik eksistensiell trussel setter i gang kjedereaksjoner innenfor sfæren av ”high politics”. Temaet eller fenomenet blir høyt prioritert, behandles hurtig og ekstraordinære handlinger kan settes ut i livet – dette kan være ekstraordinær utvidelse av myndigheters autoritet (Peoples & Vaughan-Williams 2014:76-77). Eksempler på dette kan vi hente fra opprettelsen av Department of Homeland Security (DHS) i USA i etterkant av terrorangrepet 9. september 2001. Uten å ha erklært terrortrusselen mot USA som en eksistensiell trussel, hadde ikke USAs president hatt den makt det kreves for å opprette DHS med de rettigheter og friheter dette departementet innehar.

3.3 Subaltern Realism og Nypatrimonialisme

The three major characteristics of the concept of state security as developed in the Western literature – namely, its external orientation, its strong linkage with systemic security, and its binding ties with the security of the two major alliance blocs – have been so thoroughly diluted in the Third World that the explanatory power of the concept has been vastly reduced when applied to Third World contexts (Peoples & Vaughan-Williams 2010:50).

I og med at denne masteroppgavens caser, Afghanistan og Somalia, begge ligger i det fattige sør, er det på sin plass å nevne Mohammed Ayoobs *Subaltern Realism* for å bedre kunne belyse sikkerhetsspørsmålet i den tredje verden. Denne tilnærmingen som omhandler de forholdene, med tanke på sikkerhetspolitikk, som denne delen av verden har et spesielt forhold til. Subaltern Realism er en kritikk mot spesielt Kenneth Waltz strukturelle realisme som Ayoob mener ikke tar hensyn til forhold i tidligere kolonistater i den tredje verden. I den tradisjonelle tenkningen innenfor realismen er sikkerhetsspørsmålet rettet i for ensidig grad mot trusler fra andre stater, mener Ayoob. Denne tenkningen har sitt opphav fra historiske røtter og er basert på den Westfalske orden. Altså et rent vestlig perspektiv på statlig sikkerhet og kan dermed ikke uten videre videreføres til den fattige delen av verden. Den fattige delen av verden har ikke opplevd århundrer med statsbygging, den industrielle revolusjonen, påfulgt av konkurranse og mellomstatlige kriger slik de vestlige statene har. Den moderne staten ble med andre ord formet i Vest-Europa og dernest eksportert som en formalisert mal til resten av verden av de europeiske maktene. Ayoob argumenterer for at statsdannelsesprosessen i den tredje verden var av svært annerledes karakter og at disse statene dermed har en annen type oppfatning av sikkerhet (Peoples & Vaughan-Williams 2010:50). Historisk kan vi si at selve statsdannelsesprosessen i Europa var et biprodukt av den interne konkurransen mellom det fragmenterte Europas mangfoldige små stater. Charles Tilly hevdet allerede i 1969 at statsoverhodene i det moderne Europa ikke bygget en stat for statens egen skyld, de løste bestemte oppgaver. Staten, slik vi kjenner den i dag, var et biprodukt (Woodward 2017:166).

Spesielt har den hurtige statsdannelsen i den tredje verden gitt de statlige institusjoner svake røtter. Dette er et gjennomgående problem: "The dimensions of the security problem, and of the concept of security itself, in the Third World are [...] very different from those applied to, and common in the literature of, the developed West" (Peoples & Vaughan-Williams 2010:51). Under disse forholdene argumenterer Ayoob for at interne politiske temaer, som sosial- og økonomisk politikk, også havner under paraplyen for sikkerhetspolitikk, da svake statlige institusjoner gjør at en stats sikkerhet like gjerne kan veltes av interne stridigheter som av eksterne trusler (Peoples & Vaughan-Williams 2010:51). På denne måten kan vi si at stater i

den tredje verden alltid har hatt en bredere og dypere sikkerhetsforståelse enn hva som fremkommer av realismen, mer likt det konstruktivistiske perspektivet. "If there were good reasons for the dominance of traditional security analyses in International Relations they are not, and never were, very relevant for understanding the Third World." (Peoples & Vaughan-Williams 2010:51)

Ayoob er heller ikke noen stor tilhenger av de mer moderne og kritiske teoriene om sikkerhet, som for eksempel konstruktivismen. Han mener at disse perspektivene heller er et steg tilbake og kaller dem for "moderne ekspansjonistiske definisjoner av sikkerhet". Med dette mener han at begreper som emansipasjon, frihet og sikkerhet, er begreper som har sine røtter fra vestlige sivilisasjoner (Peoples & Vaughan-Williams 2010:51) og støtter dermed argumentet om at konstruktivismens perspektiv om en bredere og dypere forståelse av sikkerhetsbegrepet, kan knyttes sammen med det David Chandler hevder er en vestlig innflytelse over ikke-vestlige samfunn. Dette vil diskuteres senere i oppgaven.

Ayoob hevder at hans Subaltern Realism kan tjene som et alternativ, både til den tradisjonelle og den kritiske forståelsen av sikkerhetsbegrepet. Han mener at denne tilnærmingen eller perspektivet i større grad tar i betraktning statene i den tredje verdens historie og beliggenhet og at dette perspektivet er nødvendig for å forstå de mekanismer og dynamikker innenfor sikkerhetsstudier av disse statene. Realismen i Ayoobs tilnærming er å hente fra standpunktet at det er staten som er den største og viktigste aktøren for stater og borgeres sikkerhet. Problemet for den tredje verden, slik Ayoob ser det, er at nettopp prosessen med statsdannelse i mange tilfeller er kilden til sikkerhetsproblemene (Peoples & Vaughan-Williams 2010:52). Ufullstendige og hastige statsdannelser med et europeisk rammeverk, har skapt svake og mislykkede stater med en svak eller fraværende statlig institusjon eller myndighetsforhold. Så lenge verden forblir en verden av stater, er eneste løsning på den tredje verdens sikkerhetsproblemer – slik Ayoob ser det – en styrking av statlige institusjoner og myndighetsapparat (Peoples & Vaughan-Williams 2010:52).

Politisk personalisme definert som "the practice of basing authority primarily on the person of the ruler (office-holder) rather than the formal office he or she holds", er utbredt over hele verden, men særlig i stater i den tredje verden (Guliyev 2011:575). Uansett hvilken form denne personifiseringen av politiske roller tar, vil problematikken alltid dreie seg om hvor grensen kan trekkes mellom det politisk-offentlige rom og det personlig-private rom. I de fleste post-koloniale stater og mange av de post-kommunistiske statene i verden, er de politiske

institusjonene svake og dermed åpne for personifisering av politiske roller, som i ekstreme tilfeller kan ende opp med en privatisering av den offentlige sektor (Guliyev 2011:575). Huntington hevder at de fleste former for korrupsjon involverer et bytte av politiske beslutninger mot økonomisk gevinst. Den spesifikke formen for korrupsjon i et samfunn vil avhenge av graden av tilgjengelighet de har for hverandre. I et samfunn med flere muligheter for å skaffe seg rikdom og få muligheter for en politisk posisjon, vil veien inn i politikken være lettest ved å først skaffe seg rikdom. I USA har veien til politisk makt oftere gått via velstand og rikdom enn den har gått andre veien. Det å skaffe seg politisk makt gjennom rikdom er ofte lettere og mer akseptabelt enn å skaffe seg rikdom gjennom politisk makt (Huntington 1968:82). Det sistnevnte alternativet har i overveldende grad vært normalen i det post-koloniale Afrika, i Latin-Amerika og i Asia. Mønsteret i politisk deltakelse i korrupte samfunn er verken stabilt eller institusjonalisert; de kan svinge i voldelighet fra en form til en annen. Som Platon og Aristoteles hevdet, et korrupt eller et totalitært samfunn svinger ofte mellom despotisme og lovløse tilstander (Huntington 1968:82).

Ettersom det Westfalske statssystemet er sentralt i denne oppgaven – både innenfor realismen og innenfor konstruktivismen – føler jeg at det er på sin plass å omtale nypatrimonialismen i dette underkapittelet. Årsaken er å bedre kunne forklare forskjellene mellom det vestlige rammeverket for statsdannelse og de statsdannelser vi ser i den tredje verden. Marlene Laruelle hevder at patrimonialisme som konsept i seg selv er både fler-dimensjonalt og fler-disiplinært. Hun hevder videre at opprinnelsen for konseptet er å finne i Max Webers definisjon av ulike typer av autoritet: tradisjonell-, karismatisk-, og legal-rasjonell byråkratisk autoritet. Weber hevder her at de vestlige institusjoners og byråkratiers upersonlige og upartiske forhold til sentrale myndigheter, skaper en balanse mellom utøvende-, rådgivende- og dømmende makt (Laruelle 2012:301). Dette offentlige og private skillet finner man ikke igjen i de gamle patrimoniale samfunnene. Det er her mange av statene i den tredje verden finner sine problemer i statsdannelsen. Under avkoloniseringen utover 1950- og 1960-tallet fikk mange nye stater sin selvstendighet, samtidig som de arvet et Westfalsk statssystem som var fremmed for de fleste. Gamle og tradisjonelle autoritetsformer kolliderte med den vestlige autoritetsforståelsen og de nye lederne tok med seg den tradisjonelle patrimoniale tradisjonen inn i den nye staten. Begrepsdannelsen *nypatrimonialisme* ble heretter brukt om dette fenomenet.

Nypatrimonialismen bygger videre på et patriarkalsk system hvor makt og autoritet domineres innenfor en familie, slekt eller klan, eller for å si det på en enklere måte, all makt og autoritet kommer fra den øverste lederen. Den består av en sammenblanding av det tradisjonelle

patrimoniale systemet og den moderne vestlige statsrammen med den legal-rasjonelle byråkratiske autoriteten, på en måte som utvider den patriarkalske praksisen til å rekke også utenfor familie og slektsforhold (Laruelle 2012:303). Dette belyser problematiseringen av hurtig demokratisering av stater i den tredje verden og særlig innenfor en vestlig statsramme.

3.4 Oppsummering

I dette kapitlet har det blitt redegjort for, dog noe overfladisk, de teoretiske perspektiver som nyttes i oppgaven. Realismen, med fokus på staten som den viktigste aktøren innenfor IP, samt realismens syn på staters suverenitet innenfor det internasjonale anarkiet. Videre, med konstruktivismens kritikk mot realismen og spesielt mot den strukturelle realismen, hvor konstruktivismen hevder den internasjonale orden er en konstruksjon: Et resultat av samhandling stater i mellom. Et annet sentralt element innenfor konstruktivismen som fremheves, er dens kritikk mot realismens tradisjonelle oppfatning av sikkerhet. Konstruktivismen hevder en bredere og dypere forståelse av sikkerhet, som går ut over den tradisjonelle mellomstatlige sikkerhetsforståelsen. Til slutt valgte jeg å ta med Mohammed Ayoobs Subaltern Realism som en kritikk mot den strukturelle realismen. Årsaken til dette er fordi denne tilnærmingen til sikkerhetsspørsmål og statsbygging er spesielt tilpasset stater i den tredje verden. Dette sammen med begrepet om nypatrimonialisme er viktige for å bedre kunne forstå disse statene og for å kunne gjennomføre en bedre analyse.

4 Metodisk tilnærming

When we seek to understand or explain how and why a political institution, event, issue, or process came about, we are necessarily asking questions that can be answered through using qualitative methods... The focus of qualitative methods in political science is on detailed, text-based answers that are often historical or include personal reflection from participants in political institutions, events, issues or processes.” (Vromen 2010:249)

Metodevalget jeg har lagt til grunn for å kunne løse oppgavens problemstilling og oppgavens forskningsspørsmål, er en kvalitativ metodisk tilnærming. Som nevnt ovenfor fra boka til Marsh og Stoker, er den kvalitative metoden godt egnet til å kunne forstå politiske institusjoner, hendelser, politiske temaer eller prosesser. Når det er sagt, var det ikke innlysende at jeg skulle gå for en kvalitativ metode, jeg var innledningsvis også inne på tanken om å benytte en kvantitativ metode. Årsaken til at jeg landet på det metodevalget jeg gjorde var å finne i at jeg ønsket en dypere forståelse av hva som forårsaker fenomenet *mislykkede stater* internt i de statene jeg har som caser, heller enn en oversikt over de forskjeller som skiller dem fra andre stater som ikke er rammet av fenomenet. Derfor fant jeg den kvalitative metoden som mest hensiktsmessig.

Når det sies at metodevalget skal utgjøre forskerens ”verktøykasse” for å løse oppgavens problemstilling, er dette kapittelet naturlig nok svært viktig. Som Kirsten Ringdal nevner, kan vitenskap ”overfladisk defineres som systematiske studier av fysiske eller sosiale fenomener” (Ringdal 2013:37). Den vanligste tilnærmingen for å kunne forstå kunnskap er at den i de fleste tilfeller er empirisk, og at den har sitt utgangspunkt i forskerens teorivalg og observasjoner av virkeligheten, på bakgrunn av det utvalgte datamaterialet (Ringdal 2013:37).

I dette kapittelet redegjøres det for oppgavens metodevalg som må ligge til grunn for å kunne besvare oppgavens problemstilling:

A: Hvilke kriterier beskriver en mislykket stat og hvilke mekanismer ledet stater som Afghanistan og Somalia til å havne i denne kategorien?

B: Hvilke sikkerhetspolitiske konsekvenser har slike stater på den internasjonale orden?

Innledningsvis vil jeg redegjøre for mitt forskningsdesign, før jeg tar for meg metodologi og valg av caser. Noe som også naturlig tilhører et metodekapittel er masteroppgavens validitet og reliabilitet, samt en kildekritisk oppsummering av oppgavens empiri.

4.1 Forskningsdesign og avgrensinger

Når det kommer til forskningsdesign var jeg også her i tvil om hvilken vei jeg skulle ta, men til slutt endte jeg opp med et design som kan defineres som en *deskriptiv fortolkende casestudie* (Andersen 2013:28). ”Teoretisk fortolkende studier vil åpne for en mer bevisst holdning til flertydighet i avgrensing og tolkning. Alternative tilnærminger vil prøves ut, og det legges vekt på det eller de perspektivene som best kan belyse de empiriske spørsmålene” (Andersen 2013:28).

Dilemmaet mitt rundt valg av forskningsdesign sto i hovedsak rundt hvordan jeg ville løse oppgaven, enten som en komparativ studie eller som en case studie. Jeg endte på det siste valget og mer presist; en within-case-studie støttet av prosessoring med casene Afghanistan og Somalia. Et alternativt valg jeg hadde, var å gjøre en teoretisk orientert masteroppgave i stedet for en empiribasert oppgave. I så tilfelle hadde jeg anvendt fenomenet om mislykkede stater som case, i stedet for de gitte statene, men det hadde da gitt en helt annen vinkling på oppgaven.

Jeg har ikke gjennomført noen intervjuer i mitt arbeide og masteroppgaven baserer seg derfor på en dokumentanalyse. ”Ofte vil dokumentanalysen således fokusere på en utvikling over en viss tidsperiode med henblikk på å identifisere stabilitet og forandring innenfor ett gitt undersøkelsesområde – for eksempel et diskursivt felt, en policyprosess eller et historisk forløp (Lynggaard 2012:153). Med dette har jeg uten unntak brukt dokumenter som kan karakteriseres som tertiære dokumenter. Et tertiært dokument er dokumenter som er tilgjengelige for alle som måtte ønske det og som er produsert på et tidspunkt etter den begivenheten eller situasjonen den beskriver, slik som publiserte artikler eller akademiske bøker, som begge kan kjennetegnes ved å være analytisk bearbeidet i etterkant av begivenhetens time (Lynggaard 2012:156).

4.1.1 Casestudiet

Fordelen med å bruke casestudier som en metodisk tilnærming er at de er intensive kvalitative studier av en eller noen få undersøkelsesenheter. En case kan være organisasjoner – eller bare deler av en organisasjon, beslutninger, forhandlinger, en diskurs, et hendelsesforløp, en handling, en prosedyre, et utsagn, eller som i min masteroppgave, stater som Afghanistan og Somalia (Andersen 2013:14).

Så hvordan definerer vi et casestudie? En definisjon som ofte dukker opp kommer fra Robert K. Yin som definerer casestudier som en empirisk undersøkelse: ”(1) investigating a contemporary phenomenon (2) within its real-life context; (3) when the boundaries between

phenomenon and context are not clearly evident, and (4) in which multiple sources of evidence are used.” (Andresen 2013:24) Yins første punkt avgrensner casestudier fra historiske studier, men selv om ikke dette punktet alltid lar seg oppfylle er de fleste casestudier basert på rekonstruksjoner av hendelser som ligger forholdsvis nær i tid, som er tilfelle i min masteroppgave (Andersen 2013:24). Det andre punktet viser at casestudiens fenomen må knyttes til den konteksten den kommer fra. Altså den er verken en ren variabelbasert analyse, eller et klassisk laboratorieeksperiment (Andresen 2013:24). Det tredje punktet viser at casestudiens fenomen er unikt for casen og kan ikke skille fra den konteksten den kommer fra. Det avhenger av gode forkunnskaper for å kunne trekke grensen mellom fenomen og kontekst. Med begrepsdannelse og teori bygging skapes det en kontekstualisering, der egenskaper ved et fenomen eller en prosess defineres uavhengig av en spesifikk kontekst, men gyldighet er som regel knyttet til en type kontekst (Andresen 2013:25). Det fjerde punktet omhandler bruk av mange datakilder. Bruk og tolkning av et rikt datamateriale, er med på å styrke casestudiens validitet (Andresen 2013:25).

4.1.2 Within-case studie og prosessporing

Within-case studie er et analytisk dybdestudie av et forskningsobjekt som en enslig case. Med dette betyr det at forskeren studerer casen inngående og i dybden for å kunne avdekke prosesser eller kriterier som bygger under den teorien forskeren har valgt eller om ny informasjon dukker opp som kan avkrefte denne teorien. Målet med en within-case analyse er nettopp denne dybdeforståelsen og kjennskapen til forskerens case (Paterson 2010).

Jeg har valgt within-case studie på bakgrunn av den tvilen jeg hadde innledningsvis om hvordan jeg på best mulig måte kunne svare på min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Alternativet mitt ved de to casene jeg hadde valgt – Afghanistan og Somalia – var enten en komparativ studie eller en within-case studie. Valget falt altså på en within-case studie støttet av en prosessporing. Prosessporing skal jeg beskrive senere. Årsaken til dette var som jeg har nevnt tidligere, at jeg ønsket en bedre og dypere forståelse av hvilke kriterier som gikk igjen i de to utvalgte casene, ikke nødvendigvis en komparasjon mellom de to statene. Jeg fryktet at dersom jeg ville gjøre en komparativ oppgave, ville det naturlig nok bli mer fokus på forskjeller og likheter mellom casene, heller en fokus på kriteriene som gjør fenomenet *mislykkede stater* virkelig.

The in-depth understanding that is generated in the analysis of a single case can suggest a preliminary theory or theoretical propositions, such as a typology of the focus of the study... This, in turn, can provoke the researcher to conduct within-case analysis in other cases (single cases studied individually), or between individual cases (cross-case analysis) to further develop, validate, or refute the findings of the first within-case analysis (Paterson 2010).

Det er på denne måten jeg ønsker å kunne se om det finnes likheter mellom mine to caser, ikke med en komparasjon av statene slik som ved en komparativ (cross-case studie), men ved å studere de to casene hver for seg for så å sammenligne resultatene. På denne måten ville jeg ha et bedre fokus på fenomenet jeg ønsket å forske på. På en annen side, dersom jeg gjennomførte en komparativ studie, ville det være en fare for at identifiseringen av likhetstrekkene ved mine to caser kunne overskygge de unike funnene ved hvert enkelt case. Deretter, når kriteriene for fenomenet er avdekket, vil det være mulig å gjennomføre en mer komparativ studie av de to casene i en senere studie. Som Paterson beskriver det: "Within-case analysis can be used initially to develop a standalone description of each case and then conduct a cross-case comparison to identify what each case has in common, as well as what attributes about each case are unique" (Paterson 2010). Et annet element som er av særlig analytisk viktighet, går på den ytre validiteten og som igjen påvirker masteroppgavens reliabilitet. Som Gerring beskriver, opererer komparative studier (cross-case studies) og within-case studier ofte på forskjellige analysenivå (level of analysis) (Gerring 2007:116). Komparative studier og case-studier kan altså se verden på forskjellig måte, eller bedre forklart, fra ulikt perspektiv. Med denne framgangsmåten kan man også åpne for, eller gjøre det klarere for, hvilke nye caser som bør bringes inn for videre studie av samme fenomen. Robert Yin viser til at de vanligste formålene for within-case studier er enten å sammenligne hvordan funn av kriterier og mønstre sammenfaller med den anvendte teorien, litteraturen eller forskerens egne erfaringer; eller at man ser etter troverdige alternative forklaringer innenfor samme case, grunnet tilfeldige eller aktørårsakede sammenhenger (Paterson 2010).

Som nevnt tidligere har jeg anvendt within-case studie kombinert med prosesssporing. Prosesssporing tar sikte på å etablere en årsakskjede som kan knyttes til både forklaringsmekanismer og som kan spores empirisk (Andresen 2013:152). Prosesssporing kan ikke direkte sammenlignes med en detaljert kronologi, men framstilling og presentasjon kan noen ganger dele likhetstrekk. Forskjellen mellom prosesssporing og historiske analogier eller forklaringer, er å finne i at vi knytter teoretiske forutsetninger for implikasjoner av antatte forklaringsmekanismer til fenomenet vi studerer (Andersen 2013:152). En avgjørende forutsetning for prosesssporing er at forklaringsmekanismene er realistiske og sporbare, noe som også påvirker forskningsarbeidets validitet og reliabilitet.

Fordelen med å nytte prosesssporing i forskningsdesignet er at den er et godt redskap for å analysere ulike tenkelige årsakskjeder og å utelukke alternative forklaringer (Andresen 2013:150). Som Andresen nevner: ”Prosesssporing egner seg til å utforske samspillseffekter som ikke kan håndteres i kongruensanalyse.” (Andersen 2013:152) Likevel innenfor samfunnsvitenskapen er det umulig å eliminere alle alternative årsaksforklaringer, særlig om man analyserer en prosess med menneskelige aktører og disse aktørenes potensielle ulogiske handlinger (George & Bennett 2005:207). Ved å benytte prosesssporing kan man på en god måte peke på variabler som ved første gangs gjennomgang blir utelukket, men likevel kan være avgjørende. Man kan undersøke årsakssammenhengen og avdekke mulige spuriøse årsaksforklaringer (George & Bennett 2005:215). Et problem med prosesssporing – som ikke bare gjelder prosesssporing, men også andre metodiske tilnærminger innenfor den kvalitative metodikken – er partiskhet, eller en saksbias (George & Bennett 2005:217). Det at forskeren har en forutinntatt holdning overfor det temaet eller fenomenet forskeren undersøker, kan føre til at viktige variabler som motstrider den forutinntattheten forskeren har, blir oversett. Et annet element man må ta i betraktning er mangel på empirisk data. Når man studerer en politisk prosess – eller slik som i mitt tilfelle, et fenomen som bygges opp over tid – vil prosesssporing bare kunne behandle den data som er tilgjengelig (George & Bennett 2005:222). Man si at dette punktet er en generell svakhet innenfor casestudier. Forskeren kan i praksis ikke etablere tilstrekkelig analytisk kontroll dersom han har liten empirisk eller teoretisk tilgjengelig kunnskap om fenomenet som skal studeres. Derav skapes det for mange frihetsgrader (Andresen 2013:143). For å oppnå tilstrekkelig kontroll og for å unngå saksbias, har jeg valgt å gjennomføre prosesssporingen ved å nøste opp i hendelser som jeg mener gir en kausal hendelseskjede som gir svar på første delen av min problemstilling. Altså, om X var en årsak til Y i sak Z. James Mahoney, viser til at ”causal-process observation” (CPO), eller kausale prosessobservasjoner, er et annet ord som kan beskrive prosesssporing (Mahoney 2012:571). Ved å presentere viktige hendelser begge stater har gjennomgått på veien til statusen som mislykket stat, vil jeg på en bedre måte kunne oppdage sammenfallende mekanismer som leder til utfallet. Deretter vil jeg gjennomføre prosesssporingstester for å enten kunne styrke generaliserbare kausale forklaringer eller avkrefte dem. Mahoney beskriver prosesssporingstest som: ”Process tracing tests can be used to help establish that (1) an initial event or process took place, (2) a subsequent outcome also occurred, and (3) the former was a cause of the latter” (Mahoney 2012:570). Gjennom utforming av hypoteser kan jeg dermed gjennomføre diverse tester for å prøve disse hypotesene. Jeg kan derav enten bekrefte at en hypotese har gjort den kausale hendelseskjeden mer sannsynlig, eller om hypotesen svekker denne antakelsen.

De ulike testene jeg skal gjennomføre har navn som *Straw-in-the-Wind-Test*, *Hoop-Test* og *Smoking Gun-Test*. *Straw-in-the-Wind*-testen er den svakeste av disse testene. Den er ikke i stand til å forklare om en variabel enten er nødvendig eller tilstrekkelig for å avkrefte en hypotese (Collier 2011:826). Selv om *Hoop*-tester og *Smoking Gun*-tester er sterkere, kan det foreligge tvilstilfeller også ved disse. De vil da ende opp som *Straw-in-the-Wind*-tester. Disse testene vil finne noen beviser for eller i mot en hypotese, men de er ikke avgjørende. De kan verken bekrefte eller avkrefte en hypotese (Mahoney 2012:572).

Hoop-tester og *Smoking Gun*-tester kan brukes til å evaluere hypoteser som hentyder (1) at spesifikke uobserverte hendelser, prosesser eller mekanismer har inntruffet, og (2) at det foreligger en kausal forbindelse mellom to eller flere hendelser, prosesser eller mekanismer (Mahoney 2012:572). *Hoop*-testen er av en mer krevende standard, men en hypotese kan ikke i seg selv bekrefte ved å triumfere en *Hoop*-test. Derimot om den gjør det, kan variabelen anses som nødvendig for at hypotesen skal være sann, men ikke tilstrekkelig i seg selv (Collier 2011:826). Sagt på en annen måte, en *Hoop*-test fremskaffer et bevis på at en spesifikk kausal prosessobservasjon må være til stede for at en hypotese skal være gyldig. Feiler hypotesen *Hoop*-testen kan den elimineres, men den kan likevel ikke bekrefte om den triumferer (Mahoney 2012:571). *Smoking Gun*-testen ligner metaforen om en rykende revolver fra kriminalromaner. Den som holder en rykende revolver kan anses som en mistenkt, men ikke nødvendigvis være gjerningspersonen. For å si det på en annen måte, om en variabel triumferer i en *Smoking Gun*-test kan den anses som tilstrekkelig for at en hypotese er sann, men ikke nødvendig (Collier 2011:827). Ved å triumfere i en *Smoking Gun*-test, støtter dette opp rundt gyldigheten til hypotesen, men skulle derimot man feile i en *Smoking Gun*-test, kan man likevel ikke forkaste hypotesen (Mahoney 2012:572).

Jeg vil gjennom analysen bruke disse testene for å styrke oppgavens validitet og reliabilitet. Tabellen nedenfor gir en oversikt over de hypoteser jeg ønsker svar på i min analyse.

<p>A: <i>Hvilke kriterier beskriver en Failed State og hvilke mekanismer ledet stater som Afghanistan og Somalia til å havne i denne kategorien?</i></p> <p>Mål for prosessoringen:</p> <p>Besvare første del av min todelt problemstilling.</p>		
<p>Caser: Afghanistan og Somalia.</p>		
<p>Hypoteser</p>		
<p><i>Uavhengige variabler</i></p> <p>H1: Årsakskjeden startet med opprettelsen av det moderne Afghanistan og Somalia.</p> <p>H2: Årsakskjeden startet med at statene var mislykkede i utgangspunktet.</p>	<p><i>Mellomliggende variabler</i></p> <p>H3: Påvirkning fra fremmede makter har hatt stor betydning for den statlige utviklingen.</p> <p>H4: Store summer med nødhjelp eller subsidier under den kalde krigen har påvirket utviklingen.</p>	<p><i>Avhengige variabler</i></p> <p>H5: Afghanistan som statsmakt mislykkes.</p> <p>H6: Somalia som statsmakt mislykkes.</p>

Tabell 1 viser de grunnleggende antakelser jeg vil teste.

4.1.3 Dokumentanalyse og litteraturgjennomgang

Dokumentanalyse er nok i seg selv den mest anvendte metoden innenfor samfunnsvitenskapene (Lynggaard 2012:153). Årsaken til dette er å finne i at dokumentanalyse egner seg svært godt til å avdekke politiske prosesser og hendelser som er av interesse for min problemstilling, dette særlig kombinert med et historisk forløp. Som Kennet Lynggaard beskriver: "... etablering av og forandring i nettverk, etablering av og forandring i maktrelasjoner og teknikker for maktutøvelse, utviklinger i etniske og nasjonale identiteter og stabilitet og forandring i den mening aktører tillegger sosiale og politiske fenomener" (Lynggaard 2012:153).

Kort sagt kan vi si at et dokument er "språk som er fiksert i tekst og tid" (Lynggaard 2012:154). Likevel betyr ikke dette at et dokument ikke kan endres over tid. Det utgis stadig editerte versjoner av eldre bøker og artikler, på grunn av at data som manglet tidligere nå er kommet til rette, og som kan endre noe av det inntrykket forfatterne satt med da dokumentet først ble

nedfelt. Et annet hensiktsmessig skille mellom ulike type dokumenter er å skille mellom primære-, sekundære- og tertiære dokumenter (Lynggaard 2012:154-155). Jeg har i denne masteroppgaven forholdt meg til sekundære- og tertiære dokumenter. Da hendelsene jeg dekker har hendt noen år tilbake i tid, anså jeg det for den beste løsningen. Fordelen med et dokument, uansett hvilken type det dreier seg om, er at dokumentet ikke ble produsert med mål om å være et datagrunnlag for samfunnsvitenskapelige analyser (Lynggaard 2012:157). Forskeren har – som hovedregel – ingen innflytelse på dokumentets produksjon. I motsetning til for eksempel intervju. Dette kan være en bidragsyter til å forhindre saksbias som jeg har nevnt tidligere. Likevel, også dokumentanalyse vil til syvende og sist bli analysert og noe farget av analytikerens posisjon, som kan være teoretisk og vil befinne seg i en bestemt tidsmessig kontekst (Lynggaard 2012:157).

Som det fremgår, vil det kanskje være mer nøyaktig å beskrive forholdet mellom den mer hypotetisk-deduktive og den mer analytisk-induktive tilnærmingen til dokumentmaterialet som et kontinuum enn som en dikotomi, et kontinuum hvor analytikerens befinne seg et eller annet sted mellom ytterpunktene, og der denne plasseringen kan variere i løpet av analyseprosessen og mellom delanalysene (Lynggaard 2012:165).

Som jeg har nevnt tidligere, satte min problemstilling og mine forskningsspørsmål premissene for hvilken type dokumenter samlet inn. Dette var retningsgivende både for hvilken type dokumenter og fra hvilken tidsperiode jeg ville avgrense søket mitt til å gjelde fra. I tillegg har jeg benyttet den såkalte "snøballmetoden", hvor jeg fra mine primære kilder har fulgt referanser videre til nye kilder (Lynggaard 2012:157-161). Jeg har i fremtredende grad bruk kilder som enten er fagfellegodkjente eller kilder som kommer fra anerkjente publikasjonsselskaper. Kildene har jeg enten funnet ved universitetets bibliotek og fagdatabaser, fagbokhandel, eller også gjennom Google Scholar.

Til tider vil selve analysen av dokumenter gi mulighet til å utvikle indikatorer, å pakke ut variabler, å spesifisere relasjoner mellom variabler som ønskes belyst, og selv forskningsspørsmålet kan bli gjenstand for revisjon. Det vil si at analysen også kan følge en mer analytisk-induktiv undersøkelsesmetode (Lynggaard 2012:163).

Jeg har bevisst benyttet meg av klassikere, slik som Samuel Huntington, Charles Tilly og Paul Collier som hovedkilder i dette prosjektet. Årsaken til dette er at nevnte forfattere har klassiske verker som gjennom tiden har blitt utsatt for kritikk og debatt, men nettopp av denne grunn, kan anses å være svært betydningsfulle.

4.1.4 Validitet og reliabilitet

Temaet rundt validitet og reliabilitet i et casestudie er svært viktig og skal tas på samme alvor som om det var et laboratorieeksperiment. Casestudier har vært kritisert for nettopp dette, særlig fra positivistisk side, som ser casestudier som en kunstform eller i beste fall som en støttedisiplin for ”virkelig” vitenskap (Andresen 2013:15). Mens andre igjen ser på casestudier som et alternativ til konvensjonell vitenskap, slik som Andresen beskriver det: ”som kritisk, kvalitativ, eller antipositivistisk tilnærming som gjør det mulig å gripe det særegne ved mennesker og samfunn” (Andresen 2013:15).

Kjennetegnet ved en god casestudie er at den reiser spørsmålet om validitet og reliabilitet. Den indre validiteten trekkes ofte frem som en av casestudienes sterke sider. Med det menes den kvalitet og troverdighet som kommer av at det er et lite antall caser som studeres og dermed styrker den dypere kjennskapet. Den ytre validiteten dreier seg om i hvor stor grad de funn som gjøres kan generaliseres, eller om de er representative for en større populasjon (Andresen 2013:14). I mitt tilfelle vil en slik ytre validitet kunne styrkes om de funn jeg gjør kan bidra til å forutse mekanismer og kriterier for andre stater som er i faresonen for å ende opp som mislykkede stater. Reliabiliteten i dette forskningsprosjektet gjøres til en viss grad i dette kapittelet. Gjennom en klar og god dokumentasjon av framgangsmåte, datagenerering og hvordan analysen er blitt gjennomført (Andresen 2013:14).

Validitet innenfor kvalitativ forskning, hevder Ringdal, dreier seg grovt sett om forskeren har målt det forskeren vil måle. Innenfor kvalitativ forskning, vil imidlertid vurderinger av validitet gjerne forbli noe mer vage enn i kvantitativ forskning, der forskeren arbeider ut fra teoretiske begrepsdefinisjoner (Ringdal 2013:248). Videre hevder Ringdal at reliabiliteten innenfor kvalitativ forskning, går generelt på tilfeldige målefeil. Vurderingen av kvalitative data henger ofte opp med forskerens egen refleksjon om hvordan datainnsamlingen har foregått, og dernest kunne luke ut eventuelle feilkilder (Ringdal 2013:248).

4.1.5 Kildekritikk

Når man anvender en kvalitativ metode med dokumentanalyse, er det svært viktig at en alltid har et kildekritisk blikk på det datamaterialet man samler inn. Som jeg har nevnt tidligere, er noe av styrken i en kvalitativ metode dypheten og forståelsen forskeren får gjennom en analyse av sitt datamateriale. Dermed er det også naturlig og viktig å ha et kildekritisk blikk på den innsamlede data. Jeg har selv studert historie tidligere i mitt studieløp og har dermed dratt med meg nyttige erfaringer fra historiefaget, inn i denne masteroppgaven. Som Kjeldstadli hevder,

er det viktig å vurdere både *den indre kildekritikken* og *den ytre kildekritikken* (Kjeldstadli 2013:170). Den indre kildekritikken går på å fastsette hva jeg skal bruke kildene mine til og hvilken relevans kilden har til problemstillingen, men først og fremst må jeg vurdere i hvor stor grad kildene jeg anvender er troverdige. Den ytre kildekritikken omhandler kildene i seg selv. Det gjelder å ha et bevisst forhold til kildenes opphav og det formål kilden er framsatt til å fylle (Kjeldstadli 2013:170). Noe av det tyngste arbeidet med å fastslå kildens troverdighet slipper jeg unna i og med at jeg gjennom hele forskningsprosjektet i størst mulig grad har benyttet meg av fagfellevurderte, sekundære- og tertiære dokumenter. Jeg unngår derfor å bruke tid på å vurdere ektheten og autentisiteten i dokumentet, slik jeg ville gjort om jeg i større grad hadde nyttet primærdokumenter, eller hadde støttet meg på intervjuer som hovedkilde.

4.2 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for mitt metodevalg og hvorfor jeg har valgt denne metoden fremfor andre metoder. Jeg har redegjort for forskningsdesign og avgrensinger, før jeg har gått nærmere inn på selve casestudiet og spesielt på within-case studiet og prosessen rundt prosessporing. Avslutningsvis har jeg rundet av kapitlet med en redegjørelse av dokumentanalysen jeg har gjort, med en kort litteraturgjennomgang, før jeg helt til slutt har vurdert egen oppgaves validitet og reliabilitet.

5 Empiri og historisk bakgrunn

I dette kapittelet redegjøres det empirisk-historiske bakteppet for oppgavens caser, Afghanistan og Somalia. Ved hjelp av en prosessporing presenteres de to statenes viktigste hendelser fra 1950-tallet og fram til nyere tid. Deretter, gjennom en kronologisk fremstilling og gjennomføring av prosessporingstester, vil jeg kunne bruke dette til en analogisk sammenstilling og avdekke de mekanismer og kriterier som ledet disse statene til mislykkethet.

5.1 Afghanistan

Den 12. mars 1963, markerer på en måte fødselsdagen til det moderne Afghanistan. Kong Mohammad Zahir styrte sin egen onkel, Mohammad Daoud, som inntil da hadde fungert som det reelle statsoverhodet i Afghanistan. I tillegg forbyr Kong Zahir all politisk deltakelse for den kongelige familie (Huntington 1968:157). I 2001, etter terrorangrepet mot USA, ble Afghanistan regnet som en mislykket stat, men ikke en mislykket nasjon. Manglene, eller rettere sagt fraværet av en sterk sentral myndighet og statlige institusjoner, ble holdt i balanse av en sterkt nasjonal identitet og et sterkt nasjonalt samhold. Et samhold som ble definert i landet under den sovjetiske okkupasjonen og i de mange flyktningeleirene i nabolandene Iran og Pakistan (Barfield 2010:278). Til tross for det totale sammenbruddet av sentrale styresmakter, oppblomstringen av etniske og regionale militser og krigsherrer under den påfølgende borgerkrigen, fryktet aldri afghanerne at selve nasjonen var i fare for å opphøre. Den felles forståelsen og ønsket om at staten skulle opprettholdes og ikke splittes opp langs etniske skillelinjer, på samme måte som det tidligere Jugoslavia, var kanskje den aller viktigste faktoren som spilte inn for at landets ledere igjen kunne samle staten og bygge opp en ny sentral myndighet (Barfield 2010:278).

Figur 1. Oversiktskart over Afghanistan (Mapsland 1993).

Helt siden midten av 1800-tallet hadde afghanske myndigheter støttet seg på økonomisk hjelp fra utlandet til dekke statlige utgifter for myndighetsutøvelse, forsvar og infrastruktur. Med bistandsmidler i ryggen var det ikke nødvendig for de sentrale myndighetene å skatte- og avgiftslegge befolkningen. På grunn av dette utviklet det seg et utbredt og innviklet patron-klient system, hvor myndighetenes allierte ble belønnet og deres fiender ble straffet (Barfield 2010:315). Med Afghanistans etniske skillelinjer og med kongeslekten fra den pashtunske majoriteten, var det ikke unaturlig at etniske skillelinjer og konflikter fikk grobunn. På bakgrunn av dette, gjorde situasjonen etter 2001 at de afghanske sentrale myndighetene ble satt i en paradoksal situasjon. Selv om pengeflommen inn til landet fra utenlandske donorer strømmet som aldri før, var majoriteten av disse midlene øremerket til diverse

utviklingsprosjekter. Denne praksisen førte til at de sentrale afghanske myndighetene ikke lengre kunne styre landet ved hjelp av det gamle patron-klient forholdet (Barfield 2010:315).

Afghanistans politikk og samfunnsliv har i moderne tid blitt formet gjennom samspillet mellom en mengde variabler svært få andre stater i verden har vært utsatt for. En kongeslekt med interne kamper om herredømme, og som offer for rivalisering mellom stormakter og ideologiske ekstremiteter (Saikal 2010:231). Til tross for at Afghanistan alltid har vært fattig som helhet, befolket med flere små og sammensatte etniske muslimske stammesamfunn, har de alltid havnet mellom stormakters rivalisering og interessesfærer. Først Storbritannia og Russland, senere USA og Sovjetunionen. Denne uheldige geostrategiske plasseringen har i aller høyeste grad spilt inn på Afghanistans utvikling. Den har vært til hinder for den afghanske statsbyggingen, med infrastruktur og sterke politiske institusjoner. Afghanistan har alltid hatt en svak statsmakt hvor interne aktører, basert på etnisitet eller stammetilhørighet, enten med utenlandsk støtte eller alene, og uten lojalitet til den afghanske staten, har stått sterkt (Saikal 2010:232-233). Fortsatt er Afghanistan i en tilstand der statsmakten er svak og fragmentert. Utfordringen videre vil være å få bygget et solid statlig system, der politiske institusjoner skaper en trygghet for befolkningen gjennom prinsippene om offentlig deltakelse, åpenhet, ansvarlighet, administrativ byråkratisk effektivitet, samfunnsutvikling og grunnleggende menneskerettigheter. Hvor familieforbindelser og etnisk tilhørighet ikke veier like mye som faglig kompetanse og fortjeneste (Saikal 2010:238). Disse målene er satt med solid vestlig innflytelse. Altså, bevege seg fra tradisjonelle former for autoritet og styreform, mot en vestlig legal-rasjonell autoritet. Videre, at dette skjer i kontrollerte former uten å falle i en nypatrimonialistisk felle.

1953: General Mohammed Daud Khan tar over som statsminister. Etter å ha avslått tilbudet om militær støtte fra USA, ser Daud mot Sovjetunionen for økonomisk og militær støtte (Barfield 2010:209).

1963: Kong Zahir Shah tar over kontrollen av landet fra sin onkel General Mohammed Daud Khan. Kong Zahir Shah var blitt utnevnt som konge over Afghanistan allerede i 1933, men hadde overlatt til andre å styre i hans sted (Barfield 2010:200).

1973: Statskupp. General Mohammed Daud Khan gjennomfører et tilnærmet blodløst statskupp, mens hans nevø Kong Zahir Shah er på statsbesøk i Italia (Barfield 2010:200). Daud erklærer nå Afghanistan for republikk og setter dermed en strek for monarkiet og for

Musahiban-dynastiet (Barfield 2010:211). Universitetet i Kabul skulle få en sentral rolle i den raskt voksende politiske radikalismen i Afghanistan. Islamistene hadde sin kjerne rundt *The Sharia Law Faculty* ved universitetet i Kabul og i 1973 ble Den muslimske ungdomsorganisasjonen dannet – senere kjent under navnet Jamiat-i-Islami – med medlemmer som Burhanaddin Rabani, Ghulam Rasul og Gulbuddin Hekmatyar (Barfield 2010:213). Med Det muslimske brorskap som forbilde, ønsket de at sharia skulle være lovgivende og veiledende i Afganistan innenfor sosialt liv så vel som i politikken (Barfield 2010:213).

1978-80: Nytt statskupp. Denne gangen gjennomført av kommunistene i Peoples Democratic Party of Afghanistan (PDPA) som drepte Daud og erklærte Den demokratiske republikken Afghanistan (Barfield 2010:216). PDPA har store problemer med å stabilisere landet som er preget av indre uro, særlig fra islamistene som har sin base i Pakistan og som mottok økonomisk og materiell støtte fra USA og Saudi Arabia (BBC News 2018). I 1979 invaderer Sovjetunionen Afghanistan for å støtte den sittende kommunistiske regjeringen (BBC News 2018). I 1980 innsetter Sovjetunionen Babrak Karmal som statsoverhode og i følge analogien fra invasjonen av Tsjekkoslovakia i 1968, regner sovjeterne med at de kan trekke sine styrker tilbake i løpet av få måneder (Barfield 2010:234). Men de sovjetiske styrkene møter sterk motstand fra mujahedinstyrkene og opprøret mot den Sovjet-støttede regjeringen intensiveres, med god støtte fra USA, Pakistan, Kina, Iran og Saudi-Arabia (BBC News 2018).

1985: Etter seks år i krig er anslagsvis halvparten av den afghanske befolkningen fordrevet på grunn av krigshandlinger, med mange flykninger i Pakistan og Iran (BBC News 2018). I 1986, etter at Mikhail Gorbachev kom til makten i Sovjetunionen, endret han strategien overfor Afghanistan til en mer forhandlingsorientert politikk. Sjefen for det hemmelige politiet, Najibullah, ble innsatt som statsoverhodet til fordel for Karmal (Barfield 2010:238). Samtidig begynner USA dette året å forsyne mujahedin-styrkene med Stinger-missiler, som gjør dem i stand til å skyte ned sovjetiske kamphelikoptre (Barfield 2010:238).

1988-1989: Sovjetunionen trekker sine styrker ut av Afghanistan, (Barfield 2010:240) mens den interne borgerkrigen mellom Najibulla's regjering og det islamistiske opprøret fortsetter (BBC News 2018).

1996: Etter å ha tatt kontroll over Kandahar i 1994 avanserer Taliban raskt og får i 1996 kontroll over Kabul etter å først ha slått styrkene til Hekmatyar og for deretter å avskjære styrkene til Masud (Barfield 2010:258-260). I 1997 blir Taliban anerkjent som Afghanistans

ledere av Pakistan og Saudi-Arabia og kontrollerer nå to-tredjedeler av landet (BBC News 2018).

1998: Etter bombeangrepene fra al-Qaeda mot to amerikanske ambassader i Øst-Afrika iverksetter USA et missilangrep mot al-Qaeda's treningsleirer i Afghanistan, samtidig trekker Saudi-Arabia tilbake sine diplomater fra landet, da Taliban-regjeringen nekter å utvise Osama bin Laden (Barfield 2010:265-266).

2001: I september, rett før al-Qaeda's terrorangrep i USA, ble den siste interne trusselen mot Taliban, lederen for Nord-Alliansen Ahmad Shah Masud drept. I Oktober starter det amerikanskledede angrepet på Afghanistan og anti-Taliban styrker fra Nord-Alliansen inntar Kabul kort tid etterpå. I desember samles flere afghanske grupper i Bonn hvor de enes om en interimregjering som overtar makten i Afghanistan med Hamid Karzai som dets overhode (BBC News 2018). I januar 2002 inntar de første fredsbevarende styrkene Afghanistan i den NATO-ledede International Security Assistance Force (ISAF). I juni utnevnes Hamid Karzai til statsoverhode av Loya Jirga, det afghanske stortrådet (BBC News 2018).

2004: Loya Jirga godkjenner ny grunnlov som sørger for en sterk presidentmakt. Ved det første åpne presidentvalget i oktober-november vinner Hamid Karzai. (BBC News 2018) I 2005 holdes det første åpne parlamentariske valg i Afghanistan på mer enn 30 år. De fleste representantene som velges inn består av krigsherrer og andre menn med stor innflytelse (BBC News 2018).

2011: President Karzais halvbror og guvernør av Kandahar blir drept av Taliban, det samme skjer med ekspresident Burhanuddin Rabbani. I oktober inngår Afghanistan og India en samarbeidsavtale innen sikkerhet og utvikling. Dette kommer som et resultat av et stadig dårligere forhold mellom Afghanistan og Pakistan. I november lykkes Karzai med å forhandle fram en 10-årig samarbeidsavtale med USA, som skal sikre militær støtte når de utenlandske styrkene trekkes ut i 2014. Denne avtalen får støtte i Loya Jirga (BBC News 2018).

2013: I juni overtar afghanske sikkerhetsstyrker ansvaret for hele Afghanistan (BBC News 2018).

2015: Den NATO-ledede "follow-on" operasjonen *Resolute Support* med om lag 12000 soldater starter opp, med hovedfokus på opplæring av afghanske sikkerhetsstyrker. Grupper

tilhørende *Den islamske stat* (IS) dukker opp i Afghanistan og tar kontrollen over deler av den østlige delen av Afghanistan som tidligere var kontrollert av Taliban (BBC News 2018).

Hoop-test og Smoking Gun-test - Afghanistan

H1: Årsakskjeden startet med opprettelsen av det moderne Afghanistan og Somalia.

Ledetråd: Det moderne Afghanistan fødes gjennom et statskupp og intern stridighet mellom nye makthavere og tradisjonelle autoriteter iverksettes.

Slutning: Det moderne Afghanistan fødes riktignok gjennom et statskupp, men dette i seg selv er ikke tilstrekkelig for å starte en årsakskjede som til slutt ender opp i statlig mislykkethet.

Konklusjon Hoop-test: Ved å legge til grunn en sterk antakelse er dette en Hoop-test som H1 feiler på; med en svakere antakelse er dette en straw-in-the-wind-test som betviler H1.

Konklusjon Smoking Gun-test: Et statskupp kan være tilstrekkelig for å starte en årsakskjede som ender opp i en mislykket stat, med det må ikke nødvendigvis ende slik. Dette ender opp som en straw-in-the-wind-test som gir en svak tilslutning til H1.

H2: Årsakskjeden startet med at statene var mislykkede i utgangspunktet.

Ledetråd: Afghanistan har alltid vært et aristokrati bygget på en tradisjonell myndighetsutøvelse i samarbeid med lokale sterke ledere i et avansert patron-klient forhold.

Slutning: Den tradisjonelle myndighetsutøvelsen i Afghanistan faller ikke innenfor de rammer som definerer den Westfalske orden.

Konklusjon Hoop-test: Afghanistan har aldri vært en funksjonell stat sett fra et Westfalsk perspektiv, derfor passerer H2 denne Hoop-testen.

Konklusjon Smoking Gun-test: Afghanistan har aldri vært en funksjonell stat sett i et Westfalsk perspektiv, dette er tilstrekkelig for at H2 er sann.

H3: Påvirkning fra fremmede makter har hatt stor betydning for den statlige utviklingen.

Ledetråd: Med sin geostrategiske plassering har Afghanistan alltid vært et offer for stormaktspolitikk, med stadig involvering fra fremmede makter i sin egen stats interne anliggende. Afghanske myndigheter har alltid regjert med støtte fra utenlandske makter.

Slutning: Afghanistan er blitt påvirket av fremmede makter i betydelig grad.

Konklusjon Hoop-test: Det er grunn til å anta at fremmede makter har hatt stor betydning for den statlige utviklingen i Afghanistan og dermed passerer H3 denne Hoop-testen.

Konklusjon Smoking Gun-test: At Afghanistan har blitt påvirket av fremmede makter er tilstrekkelig for å anta at denne påvirkningen har hatt betydning for den statlige utviklingen og dermed bekrefter dette H3.

H4: Store summer med nødhjelp eller subsidier har påvirket den statlige utviklingen.

Ledetråd: Både General Mohammed Daud Khan og PDPA ser til Sovjetunionen for økonomisk og militær støtte, samt at Mujahedin får økonomisk og militær støtte fra USA i den påfølgende krigen.

Slutning: Afghanistan har mottatt store summer med nødhjelp eller subsidier.

Konklusjon Hoop-test: Det er ingen direkte link mellom mottatte økonomisk nødhjelp og statens mislykkethet, men midlene har bidratt til å intensivere og mulig forlenge de interne stridighetene som har hatt innvirkning på Afghanistans statlige utvikling. H4 feiler derfor denne Hoop-testen og H4 kan dermed anses som en straw-in-the-wind-test som antar H4 som mulig.

Konklusjon Smoking Gun-test: Å motta nødhjelp og subsidier er ikke tilstrekkelig i seg selv for å kunne ende opp som en mislykket stat. H4 feiler dermed denne Smoking Gun-testen, men det betyr ikke dermed at H4 ikke er sann.

Tabell 2. Hoop-test og Smoking Gun-test for Afghanistan.

5.2 Somalia

En grunnleggende årsak til krisen i Somalia kan spores tilbake til den hastige sammenslåingen av to somaliske territorielle stater til en samlet og selvstendig stat i 1960. Historisk sett har Somalia aldri vært en samlet enhet. Det ble født som en union mellom det tidligere britiske protektoratet Somaliland, som i en kort periode fra den 26. juni 1960 var selvstendig, og den tidligere italienske kolonien som lå under administrasjon av Italia og FN. Denne delen av Somalia fikk sin selvstendighet noen dager senere den 1. juli 1960 (Pham 2009-2010:73). Kort tid etter selvstendigheten, stemte innbyggerne i Somaliland imot sammenslåingen med den sørlige delen av Somalia, da de mente at dette ikke var til deres fordel (Ahmed & Green 1999:116). Likevel i interessen for å bevare en samlet union, aksepterte Somaliland betingelsene for sammenslåingen som de sørsomaliske lederne krevde. Sammenslåingen var sterkt påvirket av afrikansk nasjonalisme som var i vinden på den tiden. Mogadishu ble den nye hovedstaden og alle de viktigste ministerpostene og majoriteten av setene i det nye parlamentet ble besatt av sør-somaliere. Inntrykket av at de sør-somaliske lederne presset gjennom sammenslåingen økte fremmedgjøringen mellom Somaliland og resten av Somalia (Ahmed & Green 1999:116). Selv om de delte samme språk og religion, har de aldri delt noen samlet nasjonal følelse (Pham 2009-2010:73).

Figur 2. Oversiktskart over Somalia. (Nationsonline)

I Somalia som i mange andre afrikanske stater, hadde den post-koloniale staten problemer med å få aksept fra befolkningen og statens relative autonomi var svak. Den opptrådte ofte svært sentralisert og presset gjennom en politikk som hadde fremmede elementer i seg til et variert samfunn preget av ulikhet (Doornbos & Markakis 1994:84). Viktigheten av slektskap,

blodsbånd og klientilhørighet, blir ofte understreket som den viktigste karakteristikken ved somalisk politisk atferd (Doornbos & Markakis 1994:82). Et autoritært styre kvalte den normale politiske konkurransen som skulle avspeile den politiske spredningen og skape balanse i samfunnet. I stedet skapte den en eksplosiv opposisjon som bare kunne holdes nede med massiv maktbruk. Maktbruk ble måten å styre på og statsmakten hvilte på den som hadde støtte av de militære styrkene. Vi kan si at hele det post-koloniale Afrika ble holdt sammen av militæret (Doornbos & Markakis 1994:84).

Somalias strategiske beliggenhet ved Afrikas horn, gjorde at de under den kalde krigen mottok enorme summer med bistandspenger. Dette førte til et politisk patron-klient system for politisk kontroll og det offentlige byråkratiet sterkt oppblåst, samt Sub-Saharas største militære styrker. I 1980 besto 57 prosent av Somalias BNP av bistandsmidler. Det somaliske huset var i bunn og grunn for et korthus å regne (Menkhaus 1998:220).

Det var etter det siste flerpartivalget i 1969, hvor over 60 forskjellige partier stilte til valg at Muhammad Said Barre kom til makten gjennom et militærkupp (Ahmed & Green 1999:116). Under slagordet "socialism unites, tribalism divides" ble favorisering og relasjoner knyttet til klientilhørighet og blodsbånd forbudt av de nye styresmaktene. Andre tiltak ble innført for å hindre tradisjonen rundt æresdrap, med blant annet dødsstraff for drap (Ahmed & Green 1999:117). I de første årene etter overtakelsen ble de fleste økonomiske sektorer lagt under statlig eierskap. Deretter fulgte en bølge av nasjonalisering av mellomstore foretak som banker, skoler, forsikringsselskaper, importselskaper og varehus på 1970-tallet. Mange nye statseide bedrifter hadde monopol for sine varer for å danne et fundament for den sosialistiske økonomien. Det ble lagt forbud mot at private handelsmenn kunne importere, lagre eller handle med matvareprodukter. Det sosiale eksperimentet og den sterke motsetningen til Somaliland blir ofte sett på som årsaken til at den store tørkeperioden i 1974-75 medførte 20 000 døde og rundt 10-15 prosent av nomadene nord ble satt i interneringsleirer (Ahmed & Green 1999:117).

I 1991 erklærte Somaliland seg som en selvstendig stat fra Somalia. Mange år etter har denne løsrivelsen enda ikke blitt anerkjent av noen andre stater eller av FN (Pham 2009-2010:76). Fra et statsbyggingsperspektiv er det ingen tvil om at Somaliland har kommet lengst i Somalia. Her makter myndighetene å kreve inn skatter og avgifter fra bedrifter og private landeiere, skatlegge produksjon av khat, samt et veldrevet import- eksport havneanlegg i Berbera. Den nest mest utviklede delen av Somalia er Puntland, hvor inntekter hentes fra toll og fiskeriene. Til tross for dette er myndighetenes kontroll i Puntland noe svakere enn i Somaliland. Mye av

inntektene i Puntland kommer fra piratvirksomhet mot internasjonal shipping (Pham 2009-2010:81).

Det somaliske samfunnet i den sørlige delen av landet og spesielt fra Mogadishu til den kenyanske grensen, er fortsatt svært ustabil. Politisk autoritet er fragmentert og konfliktfylt. Lovløsheten er fortsatt utbredt med hyppige tilfeller av plyndring og kidnappinger (Menkhaus 1998:222). Normalen for denne delen av Somalia i dag er at all form for politisk autoritet er ekstremt lokalt, på landsbynivå eller som i Mogadishu, på nabolagsnivå. Rettssystemet styres enten av lokale elderåd eller blir styrt av religiøse ledere med sharia domstoler (Menkhaus 1998:223).

Skalaen på grusomhetene og de omfattende ødeleggelsene som borgerkrigen brakte med seg, gjør i seg selv Somalia til et nødvendig objekt for analyse om hva som gikk galt i det som tilsynelatende var et homogent samfunn (Samatar 1992:626).

1950: Italiensk Somaliland får status som "tilsynsområde" under FN med italiensk kontroll (BBC News 2018). Det italienske *The Italian Thrust Administration* (A.F.I.S.) hadde ansvaret for å tilrettelegge for utviklingen av politiske institusjoner og infrastruktur i en forberedelse til somalisk uavhengighet (Lewis 1980:139).

1960: De britiske og italienske delene av Somalia oppnår fullstendig frihet og slår seg deretter sammen til Republikken Somalia (BBC News 2018).

1963: Grensekonflikt med Kenya, samt at de diplomatiske forbindelsene til Storbritannia brytes og blir ikke gjenopptatt før i 1968 (BBC News 2018). Ny grensekonflikt i 1964, nå mot Etiopia som utvikler seg til en åpen strid (BBC News 2018).

1969: Muhammad Said Barre tar over makten i Somalia ved kupp etter at Shermarke blir likvidert (BBC News 2018). I 1970 erklærer Barre Somalia som en sosialistisk stat og nasjonaliserer det meste av Somalias økonomi (BBC News 2018).

1974-75: Somalia rammes av en lang tørkeperiode som bærer med seg sult og hungersnød (BBC News 2018).

1977-78: Somalia invaderer Ogaden-regionen av Etiopia som befolkes av en somalisk befolkning. De blir deretter drevet ut av Etiopia ved hjelp av cubanske styrker, støttet av

sovjetiske militære rådgivere. Barre utviser deretter sine egne sovjetiske rådgivere og mottar deretter støtte fra USA (BBC News 2018).

1981: Opposisjonen mot Barres regime begynner å vokse fram etter at han ekskluderte medlemmer fra Mijertyn- og Isaq-klanene fra regjeringsposisjoner og erstattet dem med medlemmer fra hans egen Marehan-klan (BBC News 2018).

1991: Mohammad Said Barre blir kastet som president. Somalia kastes ut i kaos og maktkamp mellom krigsherrer fra de forskjellige klanene, som skader og dreper tusenvis av sivile. Det tidligere britiske protektoratet Somaliland bryter ut fra Somalia og erklærer seg som en selvstendig stat (BBC News 2018).

1992-95: Amerikanske styrker sammen med FN fredsbevarende styrker sendes til Somalia for å gjenopprette orden, samt for å beskytte hjelpesendinger. Styrkene trekkes ut i 1995 med uforrettet sak (BBC News 2018).

1998: Puntland, den nordøstlige delen av Somalia erklærer autonomi fra resten av landet (BBC News 2018).

2000: I august møtes klanledere og andre viktige personer i Djibouti for å velge Abdulkassim Salat Hassan til ny president i Somalia. I oktober vender Hassan og hans nyutnevnte statsminister tilbake til Mogadishu hvor han introduserer Somalias første regjering siden 1991 (BBC News 2018). Somaliske krigsherrer, støttet av Etiopia, erkjenner ikke den midlertidige regjeringen (BBC News 2018).

2004: En ny midlertidig regjering blir satt sammen – det 14. forsøket på å samle en sentralregjering siden 1991 – med Abdullah Yusuf som president. Seremonien gjøres i Kenya (BBC News 2018).

2008: FNs sikkerhetsråd godkjenner internasjonal flåtestyrke i somalisk territorialfarvann som et ledd i å beskytte kommersielle fartøyer mot den økende piratvirksomheten utenfor Somalias kystlinje (BBC News 2018).

2010-12: I følge FN dør rundt 260 000 mennesker av sult. FNs World Food Programme trekker seg ut av de sydlige delene av Somalia som kontrolleres av islamske opprørsgrupper etter å ha mottatt trusler mot sine ansatte og erklærer i 2011 sultkatastrofe i tre regioner. Al-Shabab erklærer en allianse med al-Qaeda. I oktober 2011 inntar kenyanske sikkerhetsstyrker Somalia

i kampen mot Al-Shabab som står bak flere angrep og kidnappinger på kenyansk territorium. Mellom februar og mai 2012 mister Al-Shabab kontrollen over byene Baidoa og Afgoye til en samlet styrke fra Kenya, Den afrikanske union og den midlertidige sentralregjeringen støttet av etiopiske styrker. I august tas Somalias første formelle parlament på over 20 år i ed og ender dermed den 8 år lange perioden for det midlertidige parlamentet. I tillegg tar regjeringsstyrker kontrollen over havnebyen Merca sør for Mogadishu fra Al-Shabab. I september velges Hassan Sheikh Mohamud som president i det første presidentvalget i Somalia siden 1967. I oktober gjenerobrer styrker fra Den afrikanske union og regjeringsstyrker Kismayo, Al-Shababs siste bastion (BBC News 2018).

2013: USA anerkjenner Somalias nye sentralregjering for første gang siden 1991 og internasjonale bistandsgivere gir løfter om 2,4 billioner dollar i støtte til gjenoppbygging fordelt over tre år (BBC News 2018).

Hoop-test og Smoking Gun-test - Somalia

H1: Årsakskjeden startet med opprettelsen av det moderne Afghanistan og Somalia.

Ledetråd: Det moderne Somalia fødes etter en hastig sammenslåing av to somaliske territorier som nylig er avkolonisert, nemlig den tidligere italienske kolonien Somalia og den tidligere britiske kolonien Somaliland.

Slutning: Sammenslåingen skjer som en hastig og dårlig vurdert prosess, drevet av den afrikanske nasjonalismen. Somaliland angrer på denne beslutningen.

Konklusjon Hoop-test: At Somalia slik kartomrisset etter 1960 viser aldri tidligere i historien har vært en samlet enhet, har helt klart hatt sin innvirkning. Vi kan si at årsakskjeden startet med sammenslåingen i en samlet stat. H1 passerer dermed denne Hoop-testen.

Konklusjon Smoking Gun-test: Sammenslåingen av de to territoriene i en felles stat er en tilstrekkelig årsak til årsakskjeden. H1 passerer dermed denne Smoking Gun-testen.

H2: Årsakskjeden startet med at statene var mislykkede i utgangspunktet.

Ledetråd: Somalia består av to tidligere territorielt adskilte kolonistater med forskjellige koloniherrer, Storbritannia styrte Somaliland og Italia styrte resten av Somalia.

Slutning: Det er vanskelig å kunne hevde at Somalia var en mislykket stat i utgangspunktet sett i et Westfalsk perspektiv. De hadde arvet territorielle grenser og en hvis standart på statlig administrasjon etter sine koloniherrer, som i Westfalsk forstand er sterke og funksjonelle stater.

Konklusjon Hoop-test: H2 avkreftes i denne Hoop-testen.

Konklusjon Smoking Gun-test: H2 avkreftes i denne Smoking Gun-testen.

H3: Påvirkning fra fremmede makter har hatt stor betydning for den statlige utviklingen.

Ledetråd: Mohammad Said Barre hadde ideologisk og økonomisk samarbeid med Sovjetunionen og senere også med USA. I tillegg har Somalia blitt preget av stadige grensekonflikter og væpnede konflikter med sine naboland, Etiopia og Kenya.

Slutning: Både ideologisk, økonomisk og militært, har Somalia blitt påvirket av fremmede makter.

Konklusjon Hoop-test: Den type påvirkning som Somalia har fått fra fremmede makter, særlig de konflikter som har inntruffet med sine naboland, har påvirket den statlige utviklingen. H3 passerer dermed denne Hoop-testen.

Konklusjon Smoking Gun-test: Somalia har blitt påvirket av fremmede makter og dette er dermed tilstrekkelig for å ha betydning for den senere statlige utviklingen. H3 passerer dermed denne Smoking Gun-testen.

H4: Store summer med nødhjelp eller subsidier har påvirket den statlige utviklingen.

Ledetråd: Under den kalde krigen mottok Somalia først økonomisk og militær støtte fra Sovjetunionen, men etter Ogaden-konflikten med Etiopia og sovjetisk involvering, skiftet Somalia side og mottok støtte fra USA. De store summene som Somalia mottok i nødhjelp og subsidier vil mange hevde var hovedårsaken til den politiske fragmenteringen i forkant av parlamentsvalget i 1969.

Slutning: Somalia mottok store summer med nødhjelp og subsidier under den kalde krigen.

Konklusjon Hoop-test: Store summer med nødhjelp og subsidier har definitivt vært med på å påvirke den statlige utviklingen i Somalia. H4 passerer dermed denne Hoop-testen.

Konklusjon Smoking Gun-test: Nødhjelp og subsidier mottatt under den kalde krigen er en tilstrekkelig faktor for å ha påvirket den statlige utviklingen i Somalia. H4 passerer dermed denne Smoking Gun-testen.

Tabell 3. Hoop-test og Smoking Gun-test Somalia.

5.3 Oppsummering

Dette kapitlet domineres av et kronologisk utdrag fra de viktigste hendelsene til oppgavens to caser fra 1950-tallet og utover, samt et sammendrag og utfyllende presentasjon av dette. Avslutningsvis under hver av casene er det gjennomført prosessoringstester med utgangspunkt i hypotesene fremsatt i metodekapitlet.

6 Analyse

I februar 2007 opprettet det amerikanske forsvarsdepartementet en ny avdeling som fikk navnet *US Africa Command* (AFRICOM). Med denne opprettelse var det tydelig at amerikanske analytikere så på Afrika med økt strategisk interesse, samtidig som de erkjente viktigheten av at det afrikanske kontinentet stabiliseres. Et stabilt og rasjonelt afrikansk kontinent er ikke bare i afrikanernes egen interesse, det er også av interesse for USA og det internasjonale samfunnet (Newman 2009:435). AFRICOM reflekterer som sagt et nytt fokus på Afrika og på utviklingsland, som igjen – siden avdelingen ligger under det amerikanske forsvarsdepartementet – reflekterer det nye og bredere synet på internasjonal sikkerhet. Dette synet kommer klart fram i misjonserklæringen til *Office of the Coordinator for Reconstruction and Stabilization*, som for øvrig ligger under det amerikanske utenriksdepartementet, hvor man kan lese følgende:

Failing and post-conflict states pose one of the greatest national and international security challenges of our day, threatening vulnerable populations, their neighbors, our allies, and ourselves. Struggling states can provide breeding grounds for terrorism, crime, trafficking, and humanitarian catastrophes, and can destabilize an entire region. Experience shows that managing conflict, particularly internal conflict, is not a passing phenomenon. It has become a mainstream part of our foreign policy (Newman 2009:435).

Sett i perspektivet fra den Westfalske politiske orden kommer sikkerhetstrusler tradisjonelt fra sterke og aggressive stater, men i det 21. århundre kan disse truslene like gjerne ha sitt opphav i svake og mislykkede stater, eller fra ikke-statlige aktører. Internasjonal sikkerhet kan dermed ikke bare støtte seg på et godt forhold og samarbeid mellom stater, men må også kunne håndtere problemer som tradisjonelt har vært ansett som andre staters interne anliggende. Slik som sosiale, økonomiske og politiske temaer, samt kvaliteten på de sentrale myndigheter (Newman 2009:422-423).

I dette kapitlet skal jeg gjennom å belyse empirien og drøfting av teoriene realisme og konstruktivismen svare på oppgavens todelte problemstilling, som er:

A: *Hvilke kriterier beskriver en mislykket stat og hvilke mekanismer ledet stater som Afghanistan og Somalia til å havne i denne kategorien?*

B: *Hvilke sikkerhetspolitiske konsekvenser har slike stater på den internasjonale orden?*

Videre vil jeg disponere kapitlet på grunnlag av mine forskningsspørsmål. Dette for å kunne sikre at jeg får en tematisk og ryddig analyse av masteroppgavens tema og problemstilling.

Underkapitlene gjenspeiler derfor oppgavens forskningsspørsmål, før oppgavens analysekapittel avrundes med en oppsummering.

6.1 Hvordan defineres en mislykket stat og hva innebærer det?

Som nevnt i kapittel to i denne masteroppgaven kan man bruke Robert I. Rotbergs enkle og lettfattelige definisjon for en mislykket stat: *En stat har mislykkes når den ikke er i stand til å sikre de mest elementære politiske goder for sin befolkning.* Statens autoritet er med andre ord ikke-eksisterende og har mistet sitt monopol på legitim maktbruk. Staten kan ikke kontrollere sine territorielle grenser og den evner ikke kreve inn skatter fra sin befolkning. Vi kan si at statens primære funksjon er å sikre sine borgere det politiske godet sikkerhet, gjennom å forhindre invasjon, infiltrasjon eller territorielle tap. Videre, skal den bekjempe nasjonale og interne trusler, samt å hindre angrep på egne institusjoner eller samfunn. Bekjempe kriminalitet og trusler fra kriminelle handlinger. Samt, å kunne løse konflikter mellom staten og borgerne uten bruk av unødig makt eller tvang (Rotberg 2004:3).

Sterke stater har ingen problemer med å kontrollere sine nasjonale grenser, samt at de kan tilby sine borgere en lang rekke politiske goder. De skårer høyt på internasjonale indikatorer som BNP per capita, United Nations Development Programme (UNDP) sin Human Development Index, Transparency International's Corruption Perception Index, og Freedom House *Freedom of the World Report* (Rotberg 2004:4). På den andre siden, finnes det mange svake stater og særlig i den tredje verden, som av varierende årsaker kan anses som svake eller mislykkede. Det kan være geografisk små stater, lavt folketall eller de kan være svært fattige. Svake stater kan ha vært sterke og fungerende stater på et tidligere tidspunkt. Årsaken til at de nå er svake kan være forårsaket av en rekke variabler, men ofte skyldes det enten interne stridigheter, opprør eller borgerkriger. Eller det kan skyldes styresmaktenes vanstyring, grådighet eller despotisme (Rotberg 2004:4). Noen ganger kan ekstern påvirkning fra fremmede stater, makter eller organisasjoner hatt en betydelig innvirkning.

Mens de sterke og funksjonelle statene, sett fra et Westfalsk perspektiv, kontrollerer sine territorier og har evnen til å tilby sine borgere et vidt spekter av politiske goder, ser vi på svake og mislykkede stater som spente, konflikt-drevne og farlige. Generelt om mislykkede stater kan man si at de deler følgende karakteristikk:

- En økning i politisk og kriminell vold.
- Minsket eller mistet kontroll over statens grenser.

- Økende etnisk, religiøs, språklig og kulturell fiendskap.
- Borgerkrig.
- Økt bruk av terror og tvang mot egen befolkning.
- Svake statlige og sivile institusjoner.
- Nedslitt og utilstrekkelig utbygd infrastruktur.
- Ute av stand til å inndra skatter uten bruk av tvang.
- Høy korrupsjon.
- Et ikke-eksisterende- eller i beste fall store mangler innenfor helsevesenet.
- Økt barnedødelighet og lav forventet levealder.
- Ingen normal skolegang.
- Nedgang i produktivitet BNP per capita.
- Økende inflasjon og en økende etterspørsel av utenlandsk valuta.
- Matmangel og sult.

Den sosiale kontrakten mellom stat og borger visner hen. En allerede splittet befolkning splittes enda tydeligere og søker til egne krigsherrer for beskyttelse (Rotberg 2002:132). Dette perspektivet og måten å se på svake og mislykkede stater har helt klart sitt rotfeste i realismens teoretiske rammeverk. Ved å sette søkelyset på staten som den rasjonelle og viktigste aktøren innenfor IP, er det tydelig at staten har mislykkes. De empiriske fakta er ikke til å ta feil av og realismen beskriver verden slik den virkelig er. På den annen side, viser også realismen sin begrensning i å forklare de bakenforliggende årsaker til at statene mislykkes på denne måten. En ytre påvirkning fra andre fremmede stater er naturligvis en variabel som realismen bruker som årsaksforklaring, men dette dekker bare et fåtall av tilfellene og det er langt fra den eneste variabelen som kan forklare årsakssammenheng. For å kunne sette sammen et mer fullstendig bilde er det derfor nødvendig å synliggjøre et bredere og dypere aspekt av forklaringsvariabler.

En konstruktivistisk tilnærming kan bidra til dette. Ikke bare for å danne et mer fullstendig bilde om årsakssammenheng, men også for å kunne belyse hvor støtte og rekonstruksjon vil ha størst

effekt. Og ikke minst, vil et konstruktivistisk perspektiv kunne stille spørsmål rundt begrepsbruk og definisjon, ikke bare om svake og mislykkede stater, men om de mer grunnleggende antakelser om statsdannelse og statsutfoldelse som er gitte sannheter innenfor realismen.

Mange av de svake og skjøre statene i den tredje verden fikk sin selvstendighet under avkolonialiseringen på 1950- og 1960-tallet. Samtidig som de gjennomgikk en hurtig statsdannelsesprosess, gjennomgikk de også en hurtig moderniseringsprosess. Som Huntington beskriver, vil moderniseringsprosesser skape strukturelle endringer i samfunnet. Sosiale og økonomiske endringer, urbanisering, økt skrive- og lesekunnskap, industrialisering, utvidelse av- og bedre tilgang til massemedia – som igjen fører til en utvidet politisk bevissthet, flere politiske krav og økt politisk deltakelse (Huntington 1968:5). Disse endringsprosessene utvikler seg ulikt fra stat til stat, men vi kan si at modernisering involverer, i stor grad, multiplikasjon og spredning av de sosiale bevegelsene i et samfunn (Huntington 1968:8). Man kan ikke si at alle disse punktene ble oppfylt i samtlige av dagens svake eller skjøre stater, men moderniseringsprosesser har definitivt vært med på å utfordre tradisjonelle kilder til politisk autoritet og andre former for politiske institusjoner. Særlig i Afrika har moderniseringsprosessene vært med på å forme disse statene i nypatrimonialistisk retning. Verdien av sosial mobilisering og utvidelsen av den politiske deltakelsen er høy og verdien av politisk organisering og institusjonalisering er lav.

Resultatet vil være politisk ustabilitet og uro. Hovedproblemet er at de politiske institusjonene utvikler seg langsommere enn de sosiale og økonomiske endringene går fram (Huntington 1968:5). I de tidlige fasene av politisk modernisering vil man ofte finne fundamentalistiske religiøse bevegelser, slik som *Det muslimske brorskap* i Egypt og *Den buddhistiske bevegelse* i Ceylon, Burma og Vietnam, som kombinerer moderne organisasjonsmetoder med tradisjonelle religiøse verdier og høy populistisk oppslutning blant befolkningen (Huntington 1968:53). I tillegg til en rask demokratiserings- og moderniseringsprosess har stater i den postkoloniale verden også måtte håndtere den raske globaliseringsprosessen og dette kan også i noen grad relateres til ytterligere svekkelse av staters relative autonomi. Globaliseringsprosesser er kjent for å bryte opp de tradisjonelle sosioøkonomiske skillelinjene innenfor politikken som har definert den moderne tiden. Den nye typen krigføring må forstås på bakgrunn av denne endringen (Newman 2009:424). Den nye krigføringen, som domineres av interne konflikter og borgerkrig skaper splittede samfunn og splittede samfunn, kan ikke eksistere uten et sterkt sentralisert styre, mens konsensus-samfunn kan ikke eksistere med det

(Huntington 1968:125). Stater i den post-koloniale verden mangler robuste statlige institusjoner i Weberiansk stil, som er en forutsetning for en sterkt sentralisert autoritet og demokratisk styre. Alternativet kan være å se etter andre statlige institusjoner utenfor det politiske. I så måte vil militæret være et naturlig alternativ.

Andre kjennetegn vi har empiriske erfaringer fra ved politisk modernisering, er militærets involvering i det politiske liv. Særlig fra Latin-Amerika, men også fra Midtøsten og Afrika. Juntaer og kupp, militære opprør og militære regimer har vært et stadig tilbakevendende fenomen (Huntington 1968:192). Huntington trekker frem to problemer for analytikere når militæret involverer seg på denne måten. For det første, hvorfor involverer militæret seg inn i politikken i politisk moderniserende stater? Og for det andre, hvilke konsekvenser får denne involveringen for moderniseringen og den politiske utviklingen? (Huntington 1968:192)

Huntington kommer med delvis et svar på dette spørsmålet selv ved at han ser på militærets og samfunnets roller i forhold til hverandre. I en oligarkisk verden, blir soldaten sett på som en radikal; i en middelklasseverden, blir soldaten sett på som en deltaker og beskytter. Men i en politisk moderniseringsfase, med politisk massedeltakelse, blir soldaten sett på som en konservativ forsvarer av den eksisterende og etablerte orden (Huntington 1968:221). Mye av dette kan forklares med at det militære systemet består av en klar og rangert hierarkisk orden. Det militære systemet har svært mange likheter med Max Webers rasjonelle byråkrati. Derfor vil militæret bli sett på som en potensiell trussel til massedemokratiet. Motstandere av militærets innblanding i massedemokratiet kommer ofte fra såkalte karismatiske ledere som gjerne dukker opp under moderniseringsfaser. Militæret og karismatiske ledere kan ses på som motpoler med tanke på autoritet, hvor institusjonell autoritet er det motsatte av karismatisk autoritet. Vi ser ofte at karismatiske ledere går til grunne om de forsøker å skape eller etablere stabile institusjoner (Huntington 1968:239).

Sikkerhet og økonomisk utvikling – eller utvikling generelt – er tett sammenkoblet. Fattigdom, institusjonell underutvikling og mislykkede stater skaper ideelle forhold for konflikt, grobunn for nye sikkerhetsproblemer, slik som internasjonal kriminalitet og terrorisme (Newman 2009:436). Susan Woodward hevder at den begrepsmessige vagheten og den teoretiske uklarheten rundt begrepet om en mislykket stat tenderer mot tautologi. Et manglende empirisk grunnlag, stor variasjon og økende antall stater som inkluderes i begrepsbruken underbygger dette argumentet. For de fleste stater vil det oppleves som en fornedrelse å få denne merkelappen. Mange kritikere vil hevde at begrepsbruken burde vært utelatt, da det foreligger

såpass store uklarheter om definisjonen av selve fenomenet (Woodward 2017:24-25). Med den økende misnøyen fra stadig flere svake og fattige stater vedrørende den lettfattelige og noen ganger lempelige begrepsbruken som bakgrunn, har vi observert en endring – dog en subtil og lite belyst endring – av begrepsbruken fra *Failed States* til *Fragile States*, fra mislykkede stater til skjøre stater (Woodward 2017:49). Selv om en navneendring i realiteten ikke har stor innvirkning. Antallet stater som ble ansett å være *skjøre* av Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Development Assistance Committee (DAC) årlige vurdering i 2014 var 51 (Woodward 2017:127).

Det finnes mange forskjellige indekser på hvordan verdens stater kan rangeres i forhold til hverandre. Disse rangeringene er viktige virkemidler og er egentlig det eneste reelle verktøyet for måling av mislykkede stater innenfor rammene av den eksisterende definisjonen. Tabeller som spesifikt konsentrerer seg om mislykkede stater er: *the Failed States Index*, *the State Fragility index*, *Global Peace Index*, *the Human Development Index* og til slutt *the Index of State Weakness in the Developing World* (Newman 2009:427-428).

Rank	Failed States Index	Global Peace Index	Human Development Index	Index of State Weakness	State Fragility Index
1	Somalia	Iraq	Sierra Leone	Somalia	Somalia
2	Sudan	Somalia	Burkina Faso	Afghanistan	Sudan
3	Zimbabwe	Sudan	Guinea-Bissau	DR Congo	Afghanistan
4	Chad	Afghanistan	Niger	Iraq	Myanmar
5	Iraq	Israel	Mali	Burundi	Chad
6	DR Congo	Chad	Mozambique	Sudan	DR Congo
7	Afghanistan	CAR	CAR	CAR	Iraq

Tabell 4. *Ranking State Failure: 40 Lowest states, in order of Weakness.* (Etter Newman 2009:427)

Som vi kan lese ut fra denne tabellen fra 2008 – som er et utdrag av en større tabell – ser vi at begge casene mine, Afghanistan og Somalia, er høyt rangert i samtlige målinger. Eneste unntak er i Human Development Index, hvor de ikke nevnes i det hele tatt. Dette fordi graden av mislykkethet i disse statene var så stor at noen troverdig data ikke fantes.

En alternativ og utfyllende forklaring på mislykkede stater kan sies å stamme fra den synkende støtten fra verdens supermakter i etterkant av den kalde krigen. Den geostrategiske viktigheten for stater som Afghanistan og Somalia, ga dem mye oppmerksomhet under den kalde krigen og ikke minst enorme summer bistandsmidler. Disse bevilgningene bidro til å underminere de statlige institusjonenes utvikling (Newman 2009:424). I nyere tid har disse statene igjen fått oppmerksomheten tilbake, men denne gangen av andre årsaker, nemlig den nye konstruksjonen av sikkerhetspolitiske trusler. Dette skal jeg komme tilbake til senere i dette kapittelet, særlig under analysen av mitt tredje forskningsspørsmål.

6.2 Hvordan havnet Afghanistan og Somalia i denne kategorien?

Med noen få unntak, var den politiske evolusjonen i den post-koloniale verden etter den andre verdenskrig, preget av en økende etnisk- og klassebasert konflikt, stadig tilbakevendende opprør, vold og gjentatte coup d'états. Ofte dominert av ustabile og karismatiske ledere som fulgte en ødeleggende økonomisk og sosial politikk. Åpenlys korrupsjon, vilkårlig overtredelse av borgernes rettigheter og friheter, kombinert med fiendegjøring av politiske grupper og rivaliserende klaner. En nedadgående kvalitet på det offentlige byråkratiet og fraværet av legitimitet i rettsvesenet og domstolene. Fragmentering og til dels oppløsning av en bred partipolitisk orden (Huntington 1968:3). Veien til at disse statene skulle mislykkes, lå med andre ord åpen. Men på den annen side, kan man si at disse statene hadde et dårlig utgangspunkt til å begynne med. Mange av dem oppstod direkte etter oppløsning av et tidligere kolonistyre og kunne ikke regnes som ideelle stater i Westfalsk forstand, slik som vi for eksempel finner i Europa. Arven fra kolonitiden gjorde de nye statene skjøre i utgangspunktet. For å bedre kunne forstå sikkerhetsproblematikken i disse statene, er Mohammed Ayoobs *Subaltern Realism* et godt utgangspunkt. Mange av statene i den post-koloniale verden kan ikke forholde seg til den tradisjonelle sikkerhetstrusselen, slik som realismen forfekter. De største truslene for disse statene komme fra innsiden og skyldes den spesielle og hastige statsdannelsesprosessen de gjennomgikk. For svake og mislykkede stater i den post-koloniale verden, slik Ayoob ser det, ligger statens eksistensielle trussel i interne stridigheter, væpnet maktkamp og borgerkrig.

I disse nevnte tilfeller hvor politiske institusjoner er svake, har kollapset eller på andre måter er ikke-eksisterende, kommer ofte autoriteten fra en karismatisk leder som forsøker å bygge bro mellom tradisjonelle og moderne verdier (Huntington 1968:238). Likevel, som Huntington meddeler, er ikke fattigdom en direkte årsak til at stater mislykkes. Fattigdom i seg selv kan

skape en barriere mot ustabilitet og uro. Mennesker som er opptatt med det umiddelbare målet om å skaffe seg det neste måltid, har ikke energi til å drive fram et krav om endring av samfunnet (Huntington 1968:53). Dette kan forklare hvorfor noen av verdens mislykkede stater i utgangspunktet er rike på naturressurser. Paul Collier er inne på nettopp dette poenget når han nevner fire forskjellige ”feller” som holder den fattige delen av verden under sitt jerngrep. De fire fellene er: konfliktfellen, naturressursenes forbannelse, det å være innestengt ”landlocked” med dårlige naboer og til slutt, det å være en liten stat med et dårlig styresett og dårlige ledere (Collier 2008:5).

Mine caser, Afghanistan og Somalia, har begge en fortid under et kolonistyre og har etter dette vært under betydelig påvirkning fra fremmede makter. Begge statene har hatt maktskifter forårsaket av statskupp og begge statene har hatt interne stridigheter, opprør og borgerkriger grunnet etniske, språklige eller kulturelle skillelinjer. Begge statene er i utgangspunktet rike på naturressurser. Afghanistan har store forekomster av mineraler, mens Somalia har stort potensiale innen jordbruksproduksjon og fiskeri. Og til slutt, begge statene faller under flere av kategoriene som Collier nevner som de fattige staters feller. For å forstå denne utviklingen kan man anvende perspektiver fra både realismen og fra konstruktivismen, men disse vil måle ulike kriterier og derfor vanskelig ses opp mot hverandre. Realismen vil holde på de tradisjonelle sikkerhetstruslene som de viktigste. Dårlige naboer, dårlige og svake statlige institusjoner og påvirkning fra fremmede makter. Mens konstruktivismen heller vil framheve interne konflikter og det internasjonale politiske systemet, altså en dypere og bredere sikkerhetsforståelse. Denne tilnærmingen som konstruktivismen anvender og særlig mot *humanitær sikkerhet* (human security), finner også sin kritiker i Mohammed Ayoob. Han mener at begrepene som brukes under dette perspektivet er vestlige begreper, som viser nok en måte vestens ekspansjon av de vestlige verdier mot den post-koloniale verden. For mange i denne delen av verden kan slike tilnærminger virke fremmede, selv om intensjonene er gode. Den vestlige tilnærmingen til humanitær sikkerhet er tuftet på egalitære verdier og folkeretten. I Somalia derimot, er slike verdier tuftet på klantilhørighet og *Xeer* – hvis betydning jeg skal komme tilbake til senere. Målet er det samme, men tilnærmingen skiller mellom noe fremmed og noe kjent for dem det gjelder.

Borgerkriger som rammer mislykkede stater har ofte rot i etniske, språklige eller andre interne maktrelaterte skiller. Frykten for ”de andre”, eller mangelen på tillit, er ofte den pådrivende årsaken. Det skapes et slags sikkerhetsdilemma innenfor etniske, språklige eller kulturelle skillelinjer – mellom borgere internt i staten. Dette er særlig påfallende i de tilfeller hvor

sentrale myndigheter favoriserer én eller dis-favoriserer en annen fraksjon enten på grunn av etnisitet, språklig eller kulturell avstamning (Rotberg 2004:5). På en annen side, så må ikke interne stridigheter nødvendigvis bety at en stat mislykkes. Det finnes mange svake stater i verden som har slike skillelinjer, uten at dette fører til ødeleggende konflikter. Vi kan si at etniske-, språklige- og kulturelle skillelinjer i en stat, er en medvirkende årsak, heller enn en hovedårsak, til at stater mislykkes (Rotberg 2004:5). I Sri Lanka hadde myndighetene store problemer med å slå ned LTTE opprøret. Men staten kontrollerte likevel rundt 80 prosent av territoriet og leverte relativt gode politiske goder til sine borgere i egne kontrollerte områder. Veiene ble vedlikeholdt, skolesystemet og helsevesenet fungerte. Til tross for et svært inngrepende internt opprør, var Sri Lanka aldri å regne som en mislykket stat, men heller som en svak eller skjør stat (Rotberg 2004:15). Statens etniske sammensetning er heller ikke i seg selv en avgjørende faktor for at staten skal mislykkes, men statens lederskap er en annen sak. Rwanda og Somalia er to av de mest etnisk homogene statene Sub-Saharas Afrika, det samme gjelder for Haiti. I motsatt ende finner vi en av de mest stabile statene i Afrika, Kamerun. Kamerun består av mer enn 150 etniske grupper og er med det en av de mest sammensatte statene, både gjennom språk og etnisitet. I tillegg har Kamerun en dobbel kolonihistorie, med både britisk og fransk dominans (Gros 1996:464).

I en beregning gjort av Sakiko Fukuda-Parr for UNDP, basert på data og metode fra *2003 Human Development Report* og globale målinger fra Millennium Development Goals, ble de 64 dårligste statene listet opp. *Brookings Institution Index of State Weakness in the Developing World*, laget av Susan Rice og Steward Patrick, utgitt i 2008, er svært avslørende fordi de besluttet å måle statlig funksjonalitet innenfor fire kritiske målbare områder: økonomi, politisk styreform/frihet, sikkerhet og velferd i alle (141) utviklingsland. De fant tre mislykkede stater (Somalia, Afghanistan og Den demokratiske republikken Kongo (DRC)). 25 stater ble målt til å være "kritisk svake", mens 28 ble målt til å være svake. I tillegg ble 25 stater utpekt til å være stater man burde "følge med på" (Woodward 2017:20). Det vil si at etter disse målingene å dømme, er 81 av 141 utviklingsland enten å regne som mislykkede stater eller i faresonen for å have i kategorien.

Hvis vi ser litt nærmere på hvilke kriterier som viser seg være gjengangere hos stater med store interne stridigheter, som enten er karakterisert som mislykkede eller er i faresonen for å bli det, er visse kriterier gjengangere. Et stort land med spredt befolkning slik som den Demokratiske republikken Kongo, eller et land med mye kupert fjellterreng slik som Nepal, har større risiko for interne stridigheter enn en flat og tett befolket stat (Collier 2008:26). Afghanistan utfyller

begge disse kriteriene på en utmerket måte. Landet er stort og spredt befolket og deles mellom nord og sør av en høy fjellkjede. Somalia er også et stort land med spredt befolkning og med et fjellparti nord i Somaliland. I tillegg, hevder Paul Collier at om en stat har store rikdommer innenfor primærressurser – som olje, diamanter eller mineraler – gjør dette dem ekstra utsatt for interne stridigheter (Collier 2008:20). Det er også en medvirkende årsak til at disse statene – selv om det høres motstridende ut – ikke kommer seg ut av den dype fattigdommen. Ved at stater som er rike på naturressurser eksporterer disse og sprøyter inntektene direkte inn i statens egen økonomi, vil den lokale valutaen øke, som igjen fører til at andre eksportnæringer i landet vil lide og sette disse ut av stand til å konkurrere i det internasjonale markedet. Det er dette som kalles den hollandske syke (the Dutch disease) (Collier 2008:29). Selv om verken Afghanistan eller Somalia har eksportert store mengder av naturressurser, kan vi likevel hevde at de faller under denne kategorien. Det er ikke på grunn av eksport av naturressurser, men på grunn av mottak av store summer nødhjelp og bistand under den kalde krigen. Man kan argumentere for at disse ressursene har hatt mye av samme virkning som Collier nevner ved den hollandske syke. I tillegg til dette er disse typene av naturressurser enkle å selge på det svarte markedet. Det er en kjent sak at ved å kontrollere forekomster av diamanter erverver opprørsstyrker midler til å fortsette sine kamper mot regjeringsstyrker eller rivaliserende bander (Collier 2008:21). Vi kan også legge til produksjon og salg av narkotiske stoffer til dette kriteriet som medvirker til at en stat mislykkes. Nittifem prosent av harde narkotiske stoffer som dyrkes i verden, kommer fra stater rammet av interne stridigheter eller borgerkrig (Collier 2008:31). Eksempler i særklasse er her Colombia og Afghanistan. Forklaringen på dette er enkel: En mislykket stat har ikke tilstrekkelig kontroll over statens territorium. Ikke bare medfører dette at kriminelle organisasjoner eller opprørsledere tjener på sitt illegale arbeid i de mislykkede statene, også terrororganisasjoner vil kunne se mislykkede stater som et egnet sted å organisere sine aktiviteter fra. Osama bin Laden valgte Afghanistan av samme årsak. Vi kan si at stater som opplever interne stridigheter har et komparativt fortrinn over andre stater dersom man ønsker å bedrive kriminell aktivitet (Collier 2008:31). Vi kan også dele Colliers bemerkninger om at lav inntekt, lav vekst, fattigdom og dårlige framtidsutsikter, er kriterier som bidrar til at kriminelle bander eller opprørsstyrker ikke har noen problemer med rekruttering. ”Siden lav inntekt betyr fattigdom og lav vekst betyr håpløshet, er unge menn lette å rekruttere til opprørsstyrker i samfunn med en håpløs fattigdom” (Collier 2008:20).

I Somalia kunne vi observere at fraværet av institusjonaliserte statlige strukturer eller noen form for statlig autoritet, gav klan- og familietilhørighet den største viktighet. Lojalitet til egen slekt

og familie er karakteristiske trekk ved somalisk samfunnsliv (Samatar 1992:627). Det somaliske folket har ingen tradisjonell tilknytning til en statlig sentral regjering og statens relative autonomi har alltid stått svakt. De er tradisjonelt desentraliserte og baserte på et egalitært syn. Historisk har deres møte med statlig organisering vært flyktige og basert på utnyttelse, fra staten mot borgerne (Samatar 1992:626). I før-kolonial somalisk tradisjon fantes det også et sett av normer og leveregler som kaltes for *Xeer*. Dette var normer og leveregler konstruert for å legge til rette for sikkerhet og rettigheter internt og mellom de somaliske samfunn. I tillegg til dette ble flere leveregler implementert ettersom det somaliske samfunnet knyttet seg til den islamske tro i løpet av 700-tallet (Samatar 1992:630). I likhet med det meste av den post-koloniale verden, opplevde også Somalia at moderniseringsprosesser medførte samfunnsmessige endringer, slik som lojalitetsbånd til egen klan. Med spredningen av vestlig utdanning, veksten av moderne byer og den gradvise, men umiskjennelige endringen av sosiale klasser. For de nye klassene gikk lojaliteten til egen klan fra å være den viktigste, til bare å være en komponent av et mer kompleks politisk samfunn. Likevel, for den store majoriteten av befolkningen, ble klanlojaliteten opprettholdt som den viktigste komponenten for den tradisjonelle utøvelsen av autoritet (Lewis 1980:166).

Selv om moderniseringspolitikken i Somalia feilet ved at produksjonsoverskuddet og lønnsomheten ikke økte, viste det seg at å inneha statlige posisjoner var svært lønnsomt for den enkelte. Det var konkurransen om disse lukrative posisjonene som til slutt førte degenereringen og fragmenteringen av de store politiske partiene og som til slutt kvelte det parlamentariske styret i landet. De to store dominerende politiske partiene ved selvstendigheten, the Somali Youth League (S.Y.L.) og the Somali National League (S.N.L.) delte et ideologisk og politisk syn på staten og dens økonomiske muligheter. Ved valget i 1964, deltok 24 politiske partier og 793 kandidater om de 123 setene i parlamentet. Fem år senere var antallet partier økt til 62 og antall kandidater til 1002 (Samatar 1992:633-634). Den konkurransepregede og *Xeer*-løse tilstanden i det post-koloniale systemet gjorde at verdiene skapt av staten, inkludert utenlandske bistandsmidler, var kjernen i konkurransen. Sagt med andre ord: De som kunne komme i maktposisjoner kunne berike seg selv og sine nærmeste. Veien til rikdom gikk med andre ord gjennom politikken. Valgte representanter og særlig ministerposter var en sikker vei til dette. Dette forklarer langt på vei den enorme økningen av politiske partier og kandidater mellom valgene i 1964 og 1969 (Samatar 1992:634). Siden det ikke fantes noen ideologisk eller filosofisk forskjell mellom partiene eller kandidatene, ble klantilhørighet viktig med tanke på å skille kandidatene fra hverandre (Samatar 1992:635). Mens de tradisjonelle islamske skolene

og lærerne spilte en grunnleggende rolle for den politiske opposisjonen under det italienske kolonistyre, hadde ikke deres påvirkning noen vesentlig virkning på den politikk som drev det klan-baserte livet. Dette fordi historisk sett var ikke sharia spesielt godt implementert i Somalia, som med sitt pastoralske jordbrukssamfunn, lente seg mer på de gamle lovene og normene enn på de religiøse (Pham 2009-2010:74).

Etter at General Muhammed Siyad Barre overtok makten gjennom militærkupp i 1969, var det få personer som visste at hans Sovjet-inspirerte sosialistiske program hadde lite til felles med de gamle tradisjonene rundt *Xeer* og dens normer og levesett. Somalias borgere fulgte Siyad, eller ”læreren”, mens de misfornøyde kalte han ”diktatoren”. Samtidig som de også satte sin lit til de gamle blods- og ættelinjene for egen sikkerhet på grunn av terrorern fra militæret og kollapsen innenfor rettsvesen og politi. Fragmenteringen av all opposisjon gjorde at dette regimet kunne vare over årtier (Samatar 1992:626-627).

Hovedårsaken til at diktaturet i Somalia kollapset i 1991 var på grunn av frigjøringskrigen til Somaliland mellom 1987 og 1991 (Ahmed and Green 1999:113). Etter en vidt og ukritisk bevæpning av utrente og udisiplinerte støttespillere og uten noen form for videre planlegging for gjenoppbygging, ble Siyad Barre midlertidig bekjempet og the United Somali Congress (U.S.C.) erklærte seg selv for seierherre i januar 1991 og Ali Mahdi ble utnevnt til ny president. De unge, utrente, udisiplinerte og bevæpnede støttespillerne til U.S.C. begynte å berike seg selv gjennom plyndring av både statlig og privat eiendom. Innen to måneder hadde de gjort mer skade og drept flere mennesker enn det militære regimet hadde forårsaket gjennom 20 år. Den sentrale ledelsen i U.S.C. hadde ingen kontroll eller myndighet over den væpnede ustyrlige massen (Samatar 1992:637). Etter 1995 har den politiske og økonomiske utviklingen i Somalia utviklet seg i såpass ulik retning at det ikke gir noen mening å generalisere staten som helhet. I stedet må man se på Somalia bestående av tre ulike politiske og økonomiske trinn: soner for gjenoppbygging, krise og overgang. Regionen i nordvest, Somaliland, og i nordøst, Puntland, kan betegnes som soner for gjenoppbygging (Menkhaus 1998:221).

Etter å ha studert de empiriske data fra både Afghanistan og Somalia, er det klart at det er problematisk å forklare hvordan årsakskjeden til disse statene har ledet til mislykkethet i den post-koloniale verden med et enkelt teoretisk perspektiv. Realismen kan peke på årsaker som at de respektive staters relative autonomi i forhold til sin befolkning. En svak institusjonell stat vil ikke kunne kontrollere utviklingen. Mens konstruktivismen vil konsentrere seg om selve prosessen av statsmislykkethet, heller enn konsekvensene av det mot det internasjonale

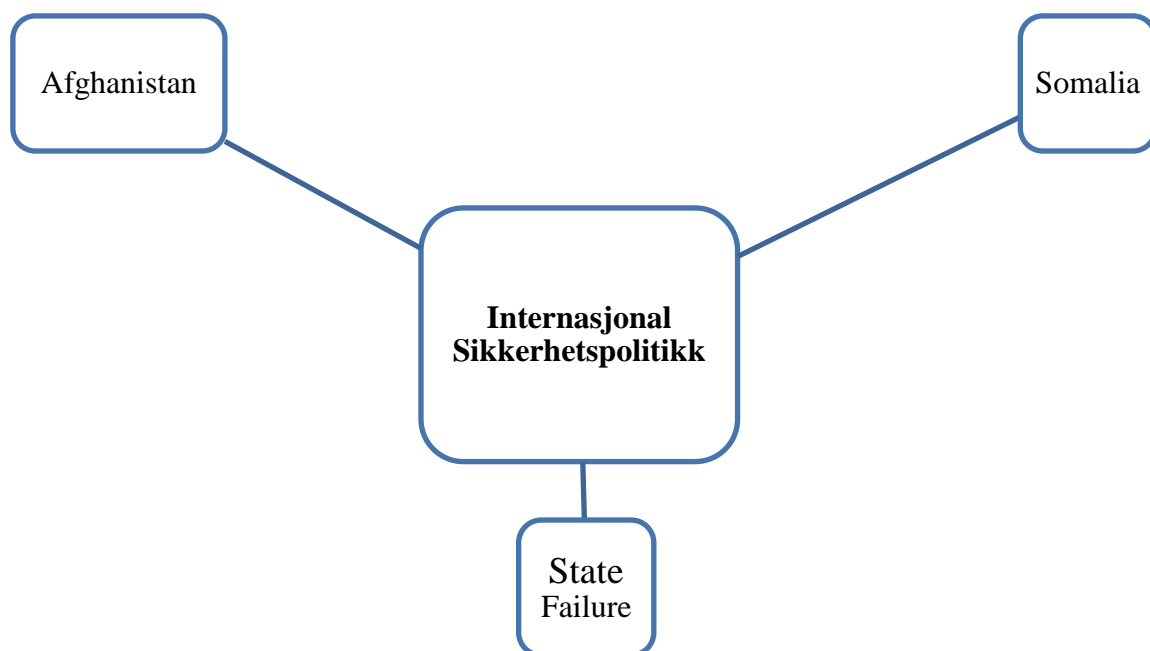
politiske systemet. Uansett synes jeg det er viktig å ta med seg de betraktninger som fremkommer av Ayoobs *Subaltern Realism*, hvor han poengterer at stater fra den post-koloniale verden bør vurderes i lys av sin spesielle statsdannelsesprosess, som på ingen måte kan sammenlignes med den vestlige. For Ayoob er det meningsløst å snakke om statlige sikkerhetsdilemmaer fra et vestlig perspektiv, da virkelighetens sikkerhetsdilemmaer for disse statene er av en helt annen karakter.

6.3 Hvorfor blir mislykkede stater sett på som en trussel mot internasjonal sikkerhet?

En rekke patologier – for å låne et begrep fra medisin – har vært bruk i analyser for å forklare fenomenet om svake og mislykkede stater. Noen av disse har også hevdet å ha internasjonale og globale konsekvenser. Da særlig i de tilfeller hvor mislykkede stater har havnet i krig eller i voldelige konflikter, enten som en årsak til- eller som en konsekvens av, statens mislykkethet. Typiske konsekvenser av dette og som påvirker den internasjonale og globale orden kan være store flyktningestrømmer. Det fryktes at slike store flyktningestrømmer fra verdens konfliktsoner kan skjule spredningen av opprørere eller terrorister, som til slutt kan føre til at større regioner destabiliseres (Newman 2009:429). Afghanistan kan brukes som et godt eksempel på nettopp dette. Sovjetunionens invasjon av landet i 1979 forårsaket store flyktningestrømmer til nabolandene Iran og Pakistan, og dette kan ses på som en av flere årsaker til at regionen i dag, snart 40 år senere, er svært ustabil. Det store antallet flykninger ble samlet i store flyktningeleirer hvor en radikal og militant organisasjon fikk grobunn, nemlig Taliban (Newman 2009:429). Om man ser litt ukritisk på denne årsakskjeden, kan man konkludere med at Sovjetunionens invasjon var årsak til opprettelsen av Taliban, som igjen tok over makten med vold i Afghanistan, som igjen var en medvirkende årsak til at USA og NATO tok kontrollen i 2001. I realismens perspektiv er det en klar kausal forklaring på denne årsakskjeden og den starter med Sovjetunionens invasjon av Afghanistan og den påfølgende borgerkrigen som grunnlag for statens mislykkethet. Sett fra et konstruktivistisk perspektiv, kan man nok være enig i at den kausale årsakskjeden stater med denne invasjonen, men den konstruktivistiske årsakskjeden er betydelig lengre og mer komplisert.

Under den kalde krigen ble mislykkede stater, borgerkriger og interne stridigheter – fra et vestlig perspektiv – sett på som eksterne- og periferte fenomener innenfor den internasjonale orden. Interessen for slike fenomener var laber og på ingen måte kunne de oppfattes som sikkerhetsproblemer. Man så det heller som en mulighet til å påvirke utfallet av disse

borgerkrigene. I kontrast til den kalde krigen og spesielt etter terrorangrepet den 9. september 2001, blir mislykkede stater, borgerkriger og interne stridigheter sett på, eller konstruert for å være essensielle sikkerhetsutfordringer for den internasjonale orden (Newman 2009:434). Om vi skal tolke Kenneth Waltz og den strukturelle realismens perspektiv, er dagens internasjonale politiske system med det store antallet svake og mislykkede stater – uten en ideologisk bipolar orden for å holde disse under kontroll – mer uoversiktlig og farligere enn noen gang tidligere. Særlig om vi også skal ta med de ikke-statlige aktører som opererer i det stadig voksende anarkiet. Kenneth Waltz har hevdet at jo flere internasjonale aktører og flere politiske agendaer, dess større fare for statsmenn å mistolke hensikten og dermed øke faren for krig. Jeg er langt på vei enig med Kenneth Waltz i denne påstanden, særlig med tanke på siste års hendelser rundt kaoset i tidligere sterke stater som Libya og Syria. I kaoset og anarkiet som der nå råder, er det mange politiske aktører og agendaer i virke. Ikke bare nasjonale, men også internasjonale, som gamle fiender – USA og Russland. Det er ved slike implikasjoner jeg vil støtte Waltz argumentasjon fremfor argumentasjonen til Singer og Deutsch.

Figur 3: Mine to caser i denne masteroppgaven er Afghanistan og Somalia. Hva jeg forsøker å illustrere med denne figuren, er at både Afghanistan og Somalia er knyttet til internasjonal sikkerhetspolitikk, men da gjerne perifert og av mindre betydning. Begrepet mislykket stat på den andre siden, er nærmere knyttet til internasjonal sikkerhetspolitikk. Poenget her er at stater som Afghanistan og Somalia blir mer aktuelle innenfor internasjonal sikkerhetspolitikk etter at de mislykkes.

Som figuren viser er stater i den tredje verden i periferien å anse, dette var de også under den kalde krigen, men da hadde de en rolle å spille, enten vestligvendt eller østligvendt. "Most states in the Third World are only recently participants in the modern system of states, which European in origing and in defining characteristics. Until a few decades ago they were mer "objects" rather than "subjects" in international relations" (Peoples & Vaughan-Williams 2010:48). Under den kalde krigen fikk de regionale konfliktene i Den tredje verden først oppmerksomhet når de kunne relateres til - eller påvirke den globale strategiske sikkerhetspolitiske balansen (Peoples & Vaughan-Williams 2010:48). Det samme kan sies etter den kalde krigen, hvor konflikter i de periferte delene av den internasjonale politiske orden bare får oppmerksomhet dersom de påvirker dagens internasjonale sikkerhetspolitikk.

I USAs nasjonale forsvarsstrategi for 2008 kunne man lese følgende:

The inability of many states to police themselves effectively or to work with their neighbors to ensure regional security represents a challenge to the international system. Armed sub-national groups, including but not limited to those inspired by violent extremism, threaten the stability and legitimacy of key states. If left unchecked, such instability can spread and threaten regions of interest to the United States, our allies, and friends. Insurgent groups and other non-state actors frequently exploit local geographical, political, or social conditions to establish safe havens from which they can operate with impunity. Ungoverned, undergoverned, misgoverned, and contested areas offer fertile ground for such groups to exploit the gaps in governance capacity of local regimes to undermine local stability and regional security (Newman 2009:434-435).

Det grunnleggende argumentet som underbygger begrepet om *mislykkede stater* er at mislykkede stater er hovedårsaken bak trusler mot det internasjonale samfunnet etter den kalde krigen. Konsekvensene i kjølvannet av dette nye fenomenet hevdes å være terrorisme, spredning av atomvåpen, borgerkriger, menneskeovergrep, flykninger og asylsøkere. Pandemier og andre farlige og smittbare sykdommer som HIV/AIDS, SARS og Ebola. Smugling av narkotika, plyndrede naturressurser som diamanter og coltan. Smugling av håndvåpen eller menneskehandel, med formål om prostitusjon og moderne slaveri. Hvis statene hadde vært funksjonelle og sterke stater, ville de kunne hindre eller kontrollere disse truslene mot internasjonal sikkerhet (Woodward 2017:12).

Problematikken rundt flyktningestrømmer fra mislykkede stater er bare en delkomponent i trusselen mot naboland og regioner. Problemet er at svake og mislykkede stater ikke er i stand til å kontrollere egne territorier og sine porøse grenser, dermed er det åpent for smugling av andre illegale varer, som narkotika og våpen. Det har vært en global frykt for at mislykkede stater kunne bidra med spredning av masseødeleggelsesvåpen. Det var en slik frykt som sto bak den noe tvilsomme etterretningsrapporten som var bakgrunnen for USAs invasjon av Irak i

2003. Disse rapportene knyttet Niger som en kilde til ulovlig salg av uran til Irak (Newman 2009:430). Problemet med piratvirksomhet utenfor Somalias kystlinje illustrerer også hvordan mislykkede stater kan påvirke IP og gi globale ringvirkninger, i dette tilfellet med en signifikant økning i kostnaden for shipping i gjennom dette området, som igjen påvirker verdensøkonomien (Newman 2009:430). Svake og mislykkede stater kan også ha en uheldig innvirkning på det globale miljøarbeidet. Mislykkede stater med manglende kontroll over sitt territorium kan heller ikke kontrollere miljøødeleggelser. Dette kan forårsake store lokale skader, men også regionale og til slutt globale ringvirkninger. Snart 40 år med interne stridigheter, borgerkrig og invasjoner har ødelagt store deler av det sørlige jordbruksarealet i Afghanistan. Vanningsanlegg er ødelagte og det som tidligere var frodige dyrkningsområder for frukt er i dag øde ørken. Det samme kan sies om Sudan hvor den interne konflikten har ført med seg spredning av ørken i Darfur som igjen fører til internt fordrevne flykninger og humanitære katastrofer (Newman 2009:430). Konflikten i Sudan er blitt kalt den første klimakonflikten. Svake og mislykkede stater antas også som en risiko for helseproblemer og sykdom. Helsevesenet i disse statene er ofte underutviklede, nedbrutte eller ikke-eksisterende, som fører til at smittbare sykdommer og pandemier har gode vekstforhold. Med sine porøse grenser kan disse smittsomme sykdommene spres over grensen til sine naboland og videre til resten av verden, på samme måte som mennesker, narkotika og våpen (Newman 2009:431).

Til slutt, den mest kjente og mest fryktede trusselen – særlig i etterkant av 9. september 2001 – fra svake og mislykkede stater, er spredningen av terror. Mange studier hevder at svake og mislykkede stater skaper ideelle forhold for oppblomstringen av eller utøvelsen fra terroristorganisasjoner (Newman 2009:431). Til støtte for dette argumentet er det ikke vanskelig å finne empiriske fakta, det er nok å nevne Afghanistan, Somalia og Irak, som alle har bidratt til å øke trusselnivået fra terroristorganisasjoner både lokalt og med globale følger. Argumentet om liten eller ingen statlig territoriell kontroll, eller funksjonelle statlige institusjoner brukes også om dette. Andre lærde er noe mer skeptisk til dette argumentet og hevder at forholdet mellom mislykkede stater og terrorisme ikke nødvendigvis er automatisk bindende (Newman 2009:431).

Enkelte forskere vil ukritisk akseptere fenomenet om mislykkede stater som et paradigmeskifte innenfor IP som innebærer fundamentale implikasjoner for hvordan sikkerhetspolitikk burde diskuteres. På grunn av dette, hevder Newman at svake og mislykkede stater blitt det viktigste og det største problemet for den internasjonale politiske orden (Newman 2009:421). I akademiske kretser finner man gjerne tre ulike holdninger til fenomenet om mislykkede stater.

For det første, som allerede nevnt tidligere i oppgaven, finnes det lærde som tydelig aksepterer fenomenet om mislykkede stater og er villige til å bruke dette som en identifiserbar og forskningsbar kategori. Disse mener at farene rundt fenomenet representerer en fundamental endring i hvordan vi bør tenke og agere om sikkerhetsspørsmål og at dette utvilsomt innebærer et paradigmeskifte innenfor internasjonal sikkerhetspolitikk (Newman 2009:424). Den andre holdningen, er lærde som velger å ha et åpent sinn om fenomenet. Men samtidig hevder at svake og mislykkede stater ikke egner seg som forskningsobjekter. Med dette menes at på grunn av den svake eller manglende objektive definisjonen, vil ikke et analytisk studie av fenomenet være pålitelig. Den tredje holdningen kommer fra lærde som er meget kritiske til fenomenet og begrepet om mislykkede stater. De hevder at begrepsbruken er et etnosentrisk og hegemonistisk virkemiddel for å de-legitimere stater som ikke kan eller vil samsvare med det verdensbildet som de dominerende statene sitter med (Newman 2009:425). I henhold til dette synet er begrepet om mislykkede stater politisert i den grad at det er analytisk verdiløst. Det kritiske perspektivet hevder at selve fenomenet og begrepsdannelsen er en politisk konstruksjon med tanke på å intervensjonistisk hegemonisk makt fra verdens dominerende stater (Newman 2009:425).

I de termer om hvordan internasjonal orden og sikkerhetstrusler blir konstruert og oppfattet – som ikke nødvendigvis er den samme som virkeligheten – er mislykkede stater, sett i forhold til nedgangen i tradisjonelle mellomstatlige trusler, helt klart en fundamental utfordring (Newman 2009:421-422). Det 21. århundre bringer med seg en endring, eller i det minste en mulig endring av den Westfalske politiske orden. Dette innebærer at den tradisjonelle normen med ukrenkelige og likeverdige stater bryter sammen. Hvor stater ikke lenger er den eneste – ei heller den viktigste – aktøren i mange aspekter av IP. Hvor sikkerhet, eller bedre formulert, usikkerhet og konflikt primært utspiller seg i form av staters interne stridigheter og borgerkriger, opprørsgrupper og mislykkede stater heller enn mellomstatlige kriger. Hvor grensen mellom IP og innenrikspolitik er uklar med tanke på årsak og virkning. Hvor den eksisterende sikkerhetstrusselen tvinger fram endringer i de tradisjonelle normene rundt statlig suverenitet og territoriell integritet og hvor solidariske normer knyttet til styresett og menneskerettigheter sakte – og selektivt – overtar for normer om suverenitet og ikke-intervensjon (Newman 2009:423).

I henhold til aktuelle tabeller og indekser viser det seg at antallet stater som i 2008 kunne kalles for mislykkede er relativt lav. Afghanistan, Den sentralafrikanske republikk, Den demokratiske republikken Kongo, Irak, Somalia og Sudan var regnet som mislykket. Det som er mer

skremmende er det store antallet svake og skjøre stater i verden. Likevel, antallet mislykkede stater er i seg selv nok til at man kan utfordre den Westfalske ontologien, eller i det minste indikere at den Westfalske modellen ikke er – eller noen gang har vært – representativ for virkeligheten innenfor sikkerhetsproblematikken i verden (Newman 2009:432). Faktumet ved at et signifikant antall stater ikke lever opp til den Westfalske modellen, kan vi med rette stille spørsmålstegn ved denne modellens konstruksjon. Uavhengig om dette er et nytt fenomen eller ikke, kan vi si at den legale Westfalske statsmodellens fundament utfordres (Newman 2009:432).

Antallet mennesker som har blitt drept eller drevet på flukt som følge av borgerkriger og interne stridigheter etter den andre verdenskrig er betraktelig høyere enn hva tilfellet er ved mellomstatlige kriger i samme tidsrom. Dette er naturligvis ikke nok i seg selv til å undergrave den Westfalske modellens perspektiv på internasjonal sikkerhet, eller hovedperspektiver innen IP som holder fast ved tradisjonell mellomstatlig sikkerhetsforståelse. Som de strukturelle realistene vil argumentere for, vil ikke realismen i seg selv forklare alle aspekter innenfor IP, bare de viktigste. Likevel, om man tar de væpnede konfliktene som har forekommet i etterkant av den andre verdenskrig i betraktning – som hovedsak har foregått innenfor mislykkede stater – er det ingen tvil om at den Westfalske modellen utfordres. Selv om strukturelle realister virker å unnlate dette poenget (Newman 2009:432). På en annen side kan man også hevde at mislykkede stater ikke utfordrer den Westfalske modellen, på grunnlag av at denne modellen alltid har vært en politisk konstruksjon med begrenset utbredelse. Utbredelsen i dagens verden, kan sies å være større enn den noen gang har vært siden 1648. I tillegg kan vi hevde at sikkerhetstrusselen fra svake og mislykkede stater er mangelfullt dokumentert. Naturligvis er disse statenes porøse grenser en trussel, men det kan stilles spørsmål om dette kan sammenlignes med den eksistensielle trusselen som finnes i mellomstatlige kriger. Tross alt er disse truslene en større trussel for naboland og regioner, enn den er en trussel for den internasjonale orden (Newman 2009:432-433). Det finnes fortsatt ingen indikasjoner for at svake eller mislykkede stater skaper en tilvarende trussel, eller at 9. september representerte en tilsvarende trussel mot USA, som hva Sovjetunionen gjorde under den kalde krigen. Trusselen fra mislykkede stater er tross alt ikke en eksistensiell trussel mot internasjonal sikkerhet – i alle fall ikke på nåværende tidspunkt – og kan derfor ikke sammenlignes med trusselen fra store mellomstatlige kriger (Newman 2009:433). Ved å sette til side den empiriske debatten, kan det være mer fruktbart å vurdere hvordan svake og mislykkede stater og de truslene de representerer er blitt oppfattet og konstruert gjennom politisk og akademisk diskurs. I en epistemisk og

politisk forstand – når det gjelder hvordan internasjonal orden og trusler forstås og fremsatt i diskursen – er den Westfalske modellen betydelig utfordret. Denne modellen som på mange måter er en konstruksjon i seg selv, skades av fenomenet om svake og mislykkede stater. Mislykkede stater skader selve grunnlaget for denne konstruksjonen og åpner for en post-Westfalsk internasjonal orden (Newman 2009:433).

Sett fra et vestlig perspektiv og den relative bekymringsfrie hverdagen, uten frykt for å rammes av mellomstatlige kriger, føler vi oss mer truet fra implikasjonene som svake og mislykkede stater genererer (Newman 2009:434). Det er naturligvis oppfattelsen av hva som er en trussel som er gjeldende og i så måte er det en konstruert oppfattelse. Denne kan gjerne endre seg med tiden og det er kanskje noe vi opplever i dag, med Russlands økende militære kapasitet og tanker om at en ny kald krig står for døren. Vi kan dermed hevde at frykten som mislykkede stater skaper er en refleksjon av vestens frykt for det nye trusselbildet etter terrorangrepet 9. september 2001. Det kan også hevdes at denne frykten bygger på en politisk konstruksjon. Denne politiske konstruksjonen er satt i verk etter at høytstående politiske representanter, som en amerikansk president og utenriksminister har presentert som vår tids største sikkerhetstrussel. På denne måten har fenomenet blitt *sikkerhetisert* på en tilstrekkelig måte for et mottagelig publikum og konstruert som en internasjonal trussel. (Newman 2009:434) Resultatet av denne politiske konstruksjonen har hatt enorme politiske implikasjoner, siden et slikt sikkerhetiserings-trekk åpner for økt ressursbruk og politisk arbeidsrom som ellers ikke en befolkning i demokratiske stater ville funnet seg i (Newman 2009:434).

Vi kan si at opphevelsen av statlig suverenitet, i den Westfalske forståelsen, allerede har skjedd i deler av verden. Delvis som en delt suverenitet, eller som nye tilsynsområder. Dette tar fredsbygging inn i en post-Westfalsk verden, hvor ikke alle stater kan anses for å være rasjonelle eller i det hele tatt levedyktige. At statlig suverenitet er betinget av visse regler om interne forhold, som ansvarsforhold og standarder for styring. At forhold innenfor staters grenser, kan ha en innvirkning på internasjonal fred og sikkerhet (Newman 2009:436). Dette argumentet går på tvers av det som var selve kjernen i den Westfalske forståelsen, nemlig at enhver stat besitter en indre og ytre selvbestemmelsesrett, som vi finner i prinsippet om ikke-intervensjon og folkesuverenitet. Det viser seg at denne selvbestemmelsesretten blir tolket med ulik vekt på ulike prinsipper i ulike saker. Om det internasjonale samfunnet, og i dette tilfellet FN, ville tolket selvbestemmelsesretten slik Østerud beskriver den, om at grupper innenfor en nasjon har rett til løsrivelse, ville FN godkjent både Somaliland og Puntland som egne stater. Dette ville medført at den problematiske delen av Somalia hadde blitt betraktelig mindre og

trolig mer håndterbart for den grunnleggende statsbyggingen staten krever. Sett fra realismens perspektiv burde en slik ordning være til en fordel for internasjonal sikkerhet, da Somaliland og Puntland ville være nye rasjonelle aktører i et geostrategisk område i Afrika.

Fram til 1990-tallet ble situasjonen i svake og mislykkede stater sett på som et humanitært problem og løsningen var å finne i nødhjelp, så lenge det ikke gikk på bekostning av egne nasjonale interesser. Dagens situasjon er en annen. Når først vesten anerkjenner denne situasjonen som en potensiell trussel, settes det spørsmålsteget ved den aktuelle statens suverenitet for å kunne håndtere og nøytralisere den aktuelle trusselen (Newman 2009:436). Sikkerhetiseringen av mislykkede stater innenfor politisk og akademisk diskurs og den oppmerksomhet som dette fenomenet har fått, reflekterer den subjektive vestlige konstruksjonen av internasjonal sikkerhetspolitikk. Noen mislykkede stater – som Afghanistan og Somalia – blir prioriterte objekter, mens andre – som Den sentralafrikanske republikk og Guinea Bissau – blir ignorerte (Newman 2009:437). Konstruktivister som Chandler vil nok hevde at selv om begrepet og diskursen rundt ”menneskelige sikkerhetsrammer” blir brukt om intervensjon i noen stater fremfor andre, er den bakenforliggende årsaken klar: At det er et virkemiddel fra Vesten for å kontrollere og øve innflytelse på ikke-vestlige stater og samfunn, basert på den aktuelle statens geostrategiske viktighet.

6.4 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg forsøkt å analysere masteroppgavens problemstilling ved hjelp av mine forskningsspørsmål og de teoretiske perspektiver jeg har lagt til grunn. Når det kommer til det første forskningsspørsmålet, om hvordan mislykkede stater defineres og hva de innebærer, framkommer det et to-delt svar. For det første er den grunnleggende definisjonen av en mislykket stat fortsatt svak og lite konkluderende. Det nærmeste vi kan komme en konkluderende definisjon er å finne i diverse indekser som måler statlige funksjoner, effektivitet og kontroll. Løsningen til en inngående definisjon av mislykkede stater, kan være å finne i kvantitative data. For den andre delen av dette forskningsspørsmålet, gir empirien bedre grunnlag for besvarelse. Hva mislykkede stater innebærer er godt dokumentert. Det andre forskningsspørsmålet, om hvordan Afghanistan og Somalia havnet i denne kategorien, er også en sammensatt årsakskjede. Likevel, kan mange av de samme mekanismene gjenkjennes i begge casene. Kort oppsummert vil jeg nevne: Arven fra kolonitiden, interne stridigheter og fremmede makters innblanding. Det siste forskningsspørsmålet, om hvorfor mislykkede stater blir ansett som en trussel mot internasjonal sikkerhet, har jeg skjenket størst oppmerksomhet.

Slik jeg anser det, er dette spørsmålet det viktigste av mine forskningsspørsmål. Det er her mine utvalgte teoretiske perspektiver blir satt på prøve. Særlig perspektivet innenfor realismen. Spørsmålet er om den Westfalske orden og vårt perspektiv på staters autonomi, står for fall?

7 Konklusjon

Problemstillingen for denne masteroppgaven var en todelt problemstilling og ble presentert som følger:

A: *Hvilke kriterier beskriver en mislykket stat og hvilke mekanismer ledet stater som Afghanistan og Somalia til å havne i denne kategorien?*

B: *Hvilke sikkerhetspolitiske konsekvenser har slike stater på den internasjonale orden?*

For å bedre kunne svare på oppgavens problemstilling framsatte jeg også tre forskningsspørsmål som har vært rettleidende for analysekapittelet mitt. Forskningsspørsmålene var som følger:

1. Hvordan defineres en mislykket stat og hva innebærer det?
2. Hvordan havnet Afghanistan og Somalia i denne kategorien?
3. Hvorfor blir mislykkede stater sett på som en trussel mot internasjonal sikkerhet?

Første del av problemstillingen, samt oppgavens to første forskningsspørsmål omhandler begrepsbruken og hvordan vi definerer fenomenet med mislykkede stater. I tillegg reiser denne delen av problemstillingen og forskningsspørsmålene en direkte tilknytning til oppgavens to caser, som har vært Afghanistan og Somalia. Den andre delen av problemstillingen og det siste forskningsspørsmålet omhandler fenomenet og hvordan dette kan knyttes til internasjonal sikkerhetspolitikk. På den bakgrunn har oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål to analytiske nivåer, både et nasjonalt nivå og et internasjonalt nivå. Men dette kan anses for uproblematisk all den tid det er klart avgrenset til hvilken analyse som tilhører de spesifikke forskningsspørsmålene. Videre har problemstillingen og forskningsspørsmålene også en teoretisk orientering, selv om prosjektet i seg selv er av empirisk opphav. Teoriene som har vært nyttet for å drøfte problemstillingen er i hovedsak realisme og konstruktivisme, men det har også blitt sett på som formålstjenlig å nevne tilnærminger og teoretiske perspektiver som passer den delen av verden prosjektet i stor grad omhandler, nemlig den post-koloniale verden.

Formålet med masteroppgaven var å redegjøre hva som ligger i fenomenet om mislykkede stater, hva som kjennetegner slike stater og hvordan disse statene innvirker mot den internasjonale orden og internasjonal sikkerhetspolitikk. Bakgrunnen for min interesse for dette temaet er gjennom mine studier innenfor statsvitenskap hvor fenomenet og begrepsbruken ofte dukker opp innenfor studiet av IP. Særlig det faktum at dette fenomenet er av relativt ny karakter, i og med at det har dukket opp i etterkant av den kalde krigens slutt. Etter dette har

fenomenet fått stor oppmerksomhet, både innenfor academia og fra vestlige politiske ledere. Jeg ønsket derfor utforske fenomenet i seg selv og hvordan dette blir oppfattet som en sikkerhetstrussel mot den internasjonale orden.

Tilbake til første delen av problemstillingen, om hvilke kriterier som beskriver en mislykket stat, har oppgaven avdekket at dette ikke kan deduseres til et konkret kriterium, men en kombinasjon av flere. Som nevnt i analysen kan man generelt si følgende om mislykkede stater:

- En økning i politisk og kriminell vold.
- Liten eller ingen kontroll over statlige grenser.
- Etnisk, religiøs, språklig og kulturell intern fiendskap.
- Borgerkrig.
- Terror og tvang mot egen befolkning.
- Svake statlige og sivile institusjoner.
- Nedslitt og utilstrekkelig utbygd infrastruktur.
- Ute av stand til å inndra skatter uten tvang.
- Høy korrupsjon.
- Et ikke-eksisterende eller mangelfullt helsevesen, samt økt barnedødelighet og lav forventet levealder.
- Ingen normal skolegang.
- Nedgang i produktivitet BNP per capita.
- Økende inflasjon og økende etterspørsel av utenlandsk valuta.
- Matmangel og sult.

Som Robert I. Rotberg hevder, er ikke mislykkede stater i stand til å sikre de mest elementære politiske goder for sin befolkning. Dette innebærer at staten ikke er i stand til å opprettholde den sosiale kontrakten til sin befolkning, en befolkning som på sin side må se seg om etter nye ordninger for egen sikkerhet. Denne ordningen er ofte å finne i lokale sterke menn, eller krigsherrer, gjerne med familiære bånd, etnisk- eller klientilhørighet. Fra realismens perspektiv er det ingen tvil om at stater med disse kriterier kan kalles for mislykkede. Ved å bruke tabeller og indekser som måler ulike kriterier for statlig effektivitet, er det heller ikke problematisk å definere hvilke stater som mislykkes. Realismen ser verden slik den er, men har en klar svakhet når man skal se etter de bakenforliggende årsaker eller hvordan man skal behandle mislykkede stater, som ikke lengre kan anses som rasjonelle aktører. Fra et konstruktivistisk perspektiv, med sin dypere og bredere sikkerhetsforståelse, kan vi få et bedre innblikk i de bakenforliggende årsaker. Men med konstruktivismens begrensning – som heller en tilnærming

enn en politisk teori – løfter den heller ingen konkrete tiltak om hvordan fenomenet kan håndteres eller løses.

De kriterier og mekanismer som nevnes ovenfor har helt klart vært en årsak for utviklingen mot mislykkethet som både Afghanistan og Somalia har gjennomgått. I tillegg til flere av disse kriteriene, har de også vært påvirket av fremmede makter. Både i form av direkte konflikt – som i Afghanistans tilfelle mot Sovjetunionen og senere USA og NATO, og i Somalias tilfelle i grensekonflikt og krig mot nabostater som Etiopia og Kenya – og i form av ideologisk og økonomisk påvirkning under den kalde krigen, med store summer i bistandsstøtte som på sitt vis undergravde de statlige institusjoner. Likevel er de mest åpenbare årsakene til at disse statene endte opp som mislykkede stater, vil jeg hevde, er å finne i de etniske, religiøse, språklige og kulturelle skillelinjene internt i staten, samt statens topografiske og demografiske sammensetning. Dette er alle variabler som til slutt har endt med interne stridigheter og en ødeleggende borgerkrig. For Afghanistans del, kan man finne skillelinjer innenfor alle disse kriteriene, mens det i Somalia er mest den kulturelle delen som skiller i en ellers etnisk, religiøs og språklig homogen stat. De kulturelle skillelinjene mellom Somaliland og resten av Somalia, samt den hastige stats sammenslutningen og den påfølgende politiske moderniseringen – er slik jeg ser det – et klart startpunkt til årsakskjeden som endte opp med en mislykket stat. I det den ideologisk baserte bistandsstøtten falt bort ved slutten av den kalde krigen og statene ikke lengre kunne opprettholde sin patron-klient tilnærming til statsstyring, ble statenes svake institusjonelle byggverk avslørt og falt dermed sammen som et korthus. For å forstå de mislykkede staters sikkerhetsdilemma, må man som Mohammed Ayoob argumenterer for, ikke se på statene i den post-koloniale verden fra et vestlig perspektiv. Statsbyggingsprosessene er for ulike til at det vestlige begrepsapparatet, særlig rundt sikkerhetspolitikk, kan brukes. Siden både realismen og konstruktivismen er politiske teorier og tilnærminger med sitt opphav fra vesten, kan ingen av disse fullt ut forklare fenomenet. I alle fall ikke uten lokalt forankrede modifikasjoner.

Den andre delen av oppgavens todelte problemstilling tar meg videre til et høyere analysenivå, med å betrakte hvilke sikkerhetspolitiske konsekvenser mislykkede stater har på den internasjonale orden. At fenomenet rundt mislykkede stater er en fundamental utfordring for den internasjonale orden hersker det ingen tvil og det finnes klare empiriske fakta som understøtter dette. Kriger, terroraksjoner, flyktningestrømmer og de-stabilisering av hele regioner kan spores tilbake til mislykkede stater. Men det er spesielt naboland og den

umiddelbare nærhet til mislykkede stater som arver den største trusselen. Mislykkede stater er ikke en global trussel, i alle fall ikke i dag, og heller ikke i fremtiden slik jeg ser det. Det var heller ikke tilfeldig at fenomenet dukket opp i det akademiske miljøet på begynnelsen av 1990-tallet. 1990-tallet brakte med seg – med implosjonen av verdens 2. supermakt – store globale endringer. Nærmest som et paradigmeskifte å regne, sett fra et politisk analytisk ståsted. Verden gikk fra en bipolar til en multipolar internasjonal orden. Fra det vestlige perspektivet, falt den største sikkerhetstrusselen bort, den eneste eksistensielle, nemlig faren for en mellomstatlig krig mellom supermaktene og bruk av atomvåpen. Det lå da i sikkerhetspolitikkenes natur å se etter nye trusler. Og med at konstruktivismens dypere og bredere sikkerhetsperspektiv fikk stadig større oppslutning utover 1990-tallet, åpnet dette for å se på sikkerhet, ikke bare i et mellomstatlig perspektiv, men også i et humanitært perspektiv. I så måte ble mislykkede stater aktuelle som potensielle trusler, sett fra vestlig side. Med denne dreiningen – godt hjulpet av terrorhandlinger iscenesatt fra eller utført i mislykkede stater – ble disse statene dratt inn fra periferien i det internasjonale politiske systemet til igjen å bli et prioritert område for de vestlige makters ”high politics”. Vi kan si at trusselen fra mislykkede stater mot den internasjonale orden er en politisk konstruert trussel, men om det er en eksistensiell trussel slik som noen hevder, er jeg svært tvilende til.

Avslutningsvis og oppsummert, kan vi si at problemstillingen til for denne masteroppgaven er blitt besvart på følgende måte:

Mislykkede stater kan karakteriseres som stater hvor de statlige myndigheter ikke er i stand til å oppfylle eller sikre de mest elementære politiske goder for sin befolkning. Mekanismer som interne stridigheter – av ulike og sammensatte årsaker –, arven fra kolonitiden, ideologisk betinget bistand under den kalde krigen, samt intervensjon fra fremmede makter har alle vært årsaker til at stater som Afghanistan og Somalia har havnet i denne kategorien. Men variasjonene er store fra én mislykket stat til en annen. Mislykkede stater har hatt sikkerhetspolitiske konsekvenser på den internasjonale orden, men mye av dette kan forklares med at de tradisjonelle sikkerhetstruslene, som mellomstatlige kriger, har vært minkende. Jeg vil hevde at den konstruerte trusselen fra mislykkede stater ikke kan sammenlignes med den eksistensielle trusselen som mellomstatlige kriger bringer med seg.

Helt til slutt vil jeg bare bemerke at dette er en oppgave innenfor en masteroppgaves rammer og dermed vil dybden av analysen begrenses deretter. Likevel, har dette temaet svart til mine

forventninger som spennende og lærerikt, ikke minst innenfor sikkerhetspolitikk og hvordan stater agerer på nye sikkerhetsutfordringer innenfor IP. Om muligheten skulle by seg, ville jeg gjerne forsket videre innenfor samme type tema. Slik jeg ser det, er det to interessante veier å gå. Enten med et fokus på interne stridigheter innenfor stater og borgerkriger, som siden den kalde krigens slutt kan regnes for den nye krigføringen. Eller med et fokus på hvordan fenomenet om mislykkede stater utfordrer det vestlige statssentrerte perspektivet som har eksistert siden freden i Westfalen i 1648.

Referanseliste

Ahmed, Ismail I & Reginald Herbold Green (1999): "The heritage of war and state collapse in Somalia and Somaliland: local-level effects, external interventions and reconstruction. *Third World Quarterly*, Vol. 20, No 1, pp. 113 – 127. <http://dx.doi.org/10.1080/01436599913947> [Lesedato 31.07.2017]

Andersen, Svein S. (2013): *Casestudier; Forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. 2. Utgave. Bergen: Fagbokforlaget

Barfield, Thomas (2010): *Afghanistan; A Cultural and Political History*. New Jersey: Princeton University Press.

BBC News, nettutgave, 04.01.2018: "Somalia profile – Timeline". <http://www.bbc.com/news/world-africa-14094632> [Lesedato 27.02.2018]

BBC News, nettutgave, 31.01.2018: "Afghanistan profile – Timeline". <http://www.bbc.com/news/world-south-asia-12024253> [Lesedato 24.02.2018]

Brooks, Rosa Ehrenreich (2005): "Failed States, or the State as Failure?". *The University of Chicago Law Review*, Vol. 72, No. 4 (2005), pp. 1159 – 1196. <http://www.jstor.org/stable/4495527> [Lesedato 03.08.2017]

Chandler, David (2011): "Rethinking global discourses of security". I: Chandler, David & Nik Hynek [red.] (2011): *Critical Perspectives on Human Security; Rethinking Emancipation and Power in International Relations*. New York: Routledge.

Collier, David (2011): "Understanding Process Tracing". *Cambridge Core*. <https://www.cambridge.org/core/journals/ps-political-science-and-politics/article/understanding-process-tracing/183A057AD6A36783E678CB37440346D1/core-reader> [Lesedato 09.04.2018]

Collier, Paul (2008): *The Bottom Billion; Why the Poorest Countries Are Failing and What Can Be Done About It*. New York: Oxford University Press.

Doornbos, Martin & John Markakis (1994): "Society and State in Crisis: What Went Wrong in Somalia?". *Review of African Political Economy*, Vol. 59 (Mar., 1994), pp. 82 – 88. <http://www.jstor.org/stable/4006188> [Lesedato 31.07.2017]

Elman, Colin & Michael A. Jensen (2013): "Realisms". I: Williams, Paul D. [red.] (2013): *Security Studies; an Introduction*. New York: Routledge.

Fermann, Gunnar (2011): "Utenrikspolitikk som begrep, intensjon og atferd". I: Hovi, Jon & Raino Malnes [red.]: *Anarki, Makt og Normer; Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.

George, Alexander L. & Andrew Bennett (2005): *Case studies and Theory Development in Social Studies*. Cambridge: Belfer Center for Science and International Affairs.

Gerring, John (2007): "The Case Study: What it is and What it Does." In: Boix, Charles & Susan C. Stokes [red.]: *The Oxford Handbook of Comparative Politics*. Oxford: Oxford University Press.

Goldstein, Joshua S. & Jon C. Pevehouse (2014): *International Relations*. New Jersey: Pearson Education.

Gros, Jean-Germain (1996): "Towards a taxonomy of failed states in the New World Order: decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti". *Third World Quarterly*, 17:3 (1996), pp. 455 – 472. <http://dx.doi.org/10.1080/01436599615452> [Lesedato 8.03.2017]

Guliyev, Farid (2011): "Personal rule, neopatrimonialism, and regime typologies: integrating Dahlian and Weberian approaches to regime studies". *Democratization*, 18:3, 575 – 601. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13510347.2011.563115> [Lesedato 11.04.2018]

Hampson, Fen Osler (2013): "Human Security". I: Williams, Paul D. [red.] (2013): *Security Studies; an Introduction*. New York: Routledge.

Helman, Gerald B. & Steven R. Ratner (1992-1993): "Saving Failed States". *Foreign Policy*, No. 89 (Winter, 1992 – 1993), pp. 3 – 20. Washingtonpost. Newsweek Interactive, LLC. <http://www.jstor.org/stable/1149070> [Lesedato 3.08.2017]

Herbst, Jeffrey (2004): "Let them Fail: State Failure in Theory and Practice; Implications for Policy". I: Robert I. Rotberg [red.] : *When States Fail; Causes and Consequences*. New Jersey: Princeton University Press.

Heywood, Andrew (2013): *Politics*, fourth edition. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Human Development Report 1994 (1994). New York: United Nations Development Programme.

Huntington, Samuel P. (1968): *Political Order in Changing Societies*. New Haven: Yale University Press.

Kasfir, Nelson (2004): "Domestic Anarchy, Security Dilemmas, and Violent Predation; Causes of Failure" I: Robert I. Rotberg [red.] : *When States Fail; Causes and Consequences*. New Jersey: Princeton University Press.

Kjeldstadli, Knut (2013): *Fortida er ikke hva den en gang var; En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget.

Klare, Michael T. (2004): "The Deadly Connection; Paramilitary Brands, Small Arms Diffusion, and State Failure" I: Robert I. Rotberg [red.] : *When States Fail; Causes and Consequences*. New Jersey: Princeton University Press.

Larulle, Marlene (2012): "Discussing Neopatrimonialism and Patronal Presidentialism in the Central Asian Context". I: *Democratizatsiya: The Journal of Post-Sovjet Democratization* Vol. 20, Utst. 4, (October 2012): 301 – 324. https://search.proquest.com/docview/1221409596?rfr_id=info%3Axri%2Fsid%3Aprim [Lesedato 11.04.2018]

Lewis, I.M. (1980): *A Modern History of Somalia; Nation and State in the Horn of Africa*. London and New York: Longman Group Limited.

Lynggaard, Kennet (2012): "Dokumentanalyse". I: Brinkmann, Svend og Lene Tanggaard [red.]: *Kvalitative Metoder; Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Mahoney, James (2012): "The Logic of Process Tracing Tests in the Social Sciences". *Sociological Methods & Research*, SAGE journals.
<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0049124112437709> [Lesedato 09.04.2018]

Mapsland: "Large political and administrative map of Afghanistan with relief, major cities and roads – 1993" (1993). <https://www.mapsland.com/maps/asia/afghanistan/large-political-and-administrative-map-of-afghanistan-with-relief-major-cities-and-roads-1993.jpg> [Lesedato 20.04.2018]

McDonald, Matt (2013): "Constructivisms". I: Williams, Paul D. [red.] (2013): *Security Studies; an Introduction*. New York: Routledge.

Mearsheimer, John J. (2001): *The Tragedy of Great Power Politics*. New York. W.W. Norton & Company.

Menkhaus, Ken (1998): "Somalia: Political Order in a Stateless Society". *Current History*, Vol. 97 (1998) pp. 220 – 224.
https://search.proquest.com/docview/61150824?rfr_id=info%3Axri%2Fsid%3Aprim0
[Lesedato 27.09.2017]

Nationsonline: "Political Map of Somalia".
<http://www.nationsonline.org/oneworld/map/somalia-political-map.htm> [Lesedato 20.04.2018]

Newman, Edward (2007): "Weak States, State Failure, and Terrorism". *Terrorism and Political Violence*, 19:4, 463 – 488. <http://dx.doi.org/10.1080/09546550701590636>
[Lesedato 08.03.2017]

Newman, Edward (2009): "Failed States and International Order: Constructing a Post-Westphalian World". *Contemporary Security Policy*, 30:3, 421 – 443.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13523260903326479> [Lesedato 16.04.2018]

Parsons, Craig (2010): "Constructivism and Interpretive Theory". I: Marsh, David & Gerry Stoker [red.] : *Theory and Methods in Political Science*. New York: Palgrave Macmillan.

Paterson, Barbara L. (2010): "Within-Case Analysis" In: *Encyclopedia of Case Study Research*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Peoples, Columba and Nick Vaughan-Williams (2010): *Critical Security Studies; An introduction*. New York: Routledge.

Pham, Peter (2009-2010): "The somali Solution to the Somali Crisis". *Harvard Africa Policy Journal*, Vol. 6 (2009 – 2010). <https://search.proquest.com/docview/910321544?pq-origsite=gscholar> [Lesedato 27.09.2017]

Ringdal, Kristen (2013): *Enhet og Mangfold; Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode, 3. utgave*. Bergen: Fagbokforlaget.

Rose, Gideon (1998): "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy". *World Politics*, Vol. 51, No. 1 (oct., 1998), pp. 144 – 172. <http://www.jstor.org/stable/25054068> [Lesedato 26.03.2018]

Rotberg, Robert I. (2002): "Failed States in a World of Terror". *Foreign Affairs*, Vol. 81, No. 4, pp. 127 – 140. <http://www.jstor.org/stable/20033245> [Lesedato 3.08.2017]

Rotberg, Robert I. [red.] (2004): *When States Fail: Causes and Consequences*. New Jersey: Princeton University Press.

Saikal, Amin (2010): *Modern Afghanistan; A History of Struggle and Survival*. New York: I.B. Tauris & Co Ltd.

Samatar, Abdi Ismail (1992): "Destruction of State and Society in Somalia: Beyond the Tribal Convention". *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 30, 4 (1992), pp. 625 – 641. Cambridge University Press. <http://www.jstor.org/stable/161268> [Lesedato 31.07.2017]

Skogan, John Kristen (2011): "Sikkerhetspolitiske mål og virkemidler". I: Hovi, Jon & Raino Malnes [red.]: *Anarki, Makt og Normer; Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.

Tilly, Charles (1990): *Coercion, Capital, and European States, AD 990 – 1990*. Cambridge, Massachusetts: Basil Blackwell Inc.

Viotti, Paul R. & Mark V. Kauppi (2010): *International Relations Theory*, 4 utg. New York: Longman.

Vromen, Ariadne (2010): "Debating Methods: Rediscovering Qualitative Approaches". I: Marsh, David & Gerry Stoker [red.]: *Theory and Methods in Political Science*. New York: Palgrave Macmillan.

Woodward, Susan L. (1999): "Failed States; Warlordism and "Tribal" Warfare". *Naval War Collage Review*, Spring 1999, Vol. 52 (2) pp. 56 – 68. <http://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol52/iss2/4> [Lesedato 12.09.2017]

Woodward, Susan L. (2017): *The Ideology of Failed States; Why Intervention Fails*. New York: Cambridge University Press.

Yoo, John (2011): "Fixing Failed States". *California Law Review*, Vol. 99, No. 1 (2011) pp. 95 – 150. <http://www.jstor.org/stable/23014430> [Lesedato 17.08.2017]

Østerud, Øyvind (1991): *Nasjonenes selvbestemmelsesrett*. Oslo: Universitetsforlaget.

Østerud, Øyvind (2011): "Makt og maktbruk i internasjonal politikk". I: Hovi, Jon & Raino Malnes [red.]: *Anarki, Makt og Normer; Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.

Østerud, Øyvind [red.] (2011): *Statsvitenskapelig Leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.

